BARTOLOMÉ DE LAS CASAS

KIZILDERİLİ KATLİAMI

bky

KIZILDERİLİ

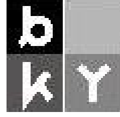
KATLİAMI

BARTOLOMÉ DE LAS CASAS

Türkçesi

Ömer Faruk Birpınar

TARİH

babıali kültür yayıncılığı

Kızılderili Katliamı
Bartolomé de Las Casas
Türkçesi Ömer Faruk Birpınar
Tasarım BKY Ajans

babıali kültür yayıncılığı
29 Ekim Cad. No: 23, 34530 Yenibosna/İSTANBUL
Tel: (0212) 454 21 65 • (0212) 454 21 67 • (0212) 454 21 69
GSM: (0505) 584 03 79 Faks: (0212) 454 21 71
www.bky.com.tr • bky@bky.com.tr

BARTOLOMÉ DE LAS CASAS

1484'te Sevilla'da doğdu. On sekiz yaşında Yeni Dünya'ya gitmek üzere İspanya'dan ayrıldı. Küba adasının işgaline katıldı ve ilk Kızılderili katliamına şahit oldu. Papaz olduktan sonra Dominiken tarikatına girdi. İspanyol sömürgecilerin gerçekleştirdiği yıkım ve vahşeti gördükten sonra, Amerika'da olan biten hakkında İspanyol Krallığı'nı haberdar etmeyi görev bilerek 1542'de *Kızılderili Katliamı* adlı eseri kaleme aldı ve II. Philip'e ithaf etti. Bir soykırımın anatomisi olarak kabul edilen bu eser, İspanyolların Amerika kıtasını nasıl istila ettiğini Eski Dünya'nın gözlerinin önüne serdi ve birçok dile tercüme edildi. Las Casas, 1576'da öldü.

GİRİŞ

Bartolomé de Las Casas'ın İspanya Prensi

Philip’e yazdığı

Haşmetmeab efendimiz,

Hiç şüphe yok ki insan ırkının menfaati ve doğru idare edilmesi için dünya, krallıklara ve halklara bölünmüş, bunlar da kavimlerine babalık ve çobanlık yapan krallar tarafından idare edilmiştir. Fakat kanaatimce bu krallar, ahlâkî olmayan hiçbir şey yapmamışlardır. İşte bu kaderin bir tecellisidir. Kavimler herhangi bir eksiklikten, kusurdan veya kötülükten muzdarip olursa, bunun sebebi ancak ve ancak idarecinin bundan bihaber olmasıdır. İdareci, önüne koyulan meseleyle azami bir gayretle ilgilenir ve kötülüğün kökü kazınmadıkça rahat edemez. Bu, adeta Hazreti Süleyman’ın sözleriyle aynı duyguyu taşımaktadır: “Hükümdarlık tahtında oturan bir kral, gözleriyle bütün kötülükleri dağıtır.” İdarecinin, Rabbimizin vergisi ahlâkından dolayı, krallığında yanlış giden şeyleri bilmesi, onları düzeltmesi için yeterlidir. Bu tür kötülükleri ortadan kaldırması gerektiği an onlara müsamaha göstermez.

Bu yüzden (haşmetmeab efendimiz), her biri oldukça geniş ve harika olduğu için Amerika kıtasının Yeni Dünyası şeklinde bahsetmenin daha uygun olacağına inandığım o büyük krallıkların elli yıldır maruz kaldığı kötülükleri, zararları ve kayıpları gören bir kişi olarak düşündüğüm zaman, bu Yeni Dünya’nın şahit olduğu ve insanların şimdiye kadar en vahşi rüyalarında gördüğü şeylerin ötesine geçen aşırı davranışlardan haberdar edilmeniz halinde, ‘fetihler’ adı altında yürütülen gaddarlıkların tekerrür etmesini önlemek gayesiyle, kral hazretlerine ricada bulunmak için bir an bile beklemeyeceğinizden emin oldum. Bunlar öyle aşırı davranışlar ki, durdurmak için hiçbir şey yapılmadığı takdirde devam edeceği kesindir. Bölgedeki yerli halkın doğuştan ne kadar kibar, ne kadar barışsever, ne kadar mütevazı ve ne kadar halim selim olduğu göz önüne alındığı takdirde görülür ki, söz konusu aşırı davranışlar; insafsız, zorbaca, tabiî kanunlara, kilise kanunlarına ve medenî hukuka aykırıdır ve kanunlar nezdinde şiddetle tenkit edilmekte, kınanmakta ve men edilmektedir. Bu yüzden, onca insanın hayatını kaybetmesinin yanı sıra bu ‘fetihleri’ yürüten insanların ruhlarının cehenneme gitmesi karşısında sessiz kalmamın, görevimi ihmal anlamına geleceği sonucuna vardım. Böylece bu zorbalıklar hakkında özet bir bilgiyi siz efendimize ulaştırmak amacıyla bir rapor

kaleme almaya karar verdim. (Tabii bu anlattıklarım sayısız zorbalığın küçük bir kısmını teşkil edecektir.)

O zamanlar Cartagena Piskoposu olan ve hocanız Toledo Başpiskoposu, elimdeki kısa raporun bir nüshasını benden istediğinde ona bir tane verdim. İşte bu, onun siz efendimize sunduğu nüshadır. Fakat efendimiz, kara ve deniz yoluyla yaptığınız yolculukların yanı sıra kraliyeti ilgilendiren diğer işlerle kafanız çok meşgul olduğu için bu raporu okuyacak vaktiniz bulunmayabilir veya belki de dikkatinizi çekmeyebilir. Bu esnada, Amerika kıtasını insan kanına bulamanın ve o geniş ve muhteşem krallıkların gerçek hâkimi olan insanların ellerinden mallarını almanın, milyonlarcasını öldürmenin ve eşsiz hazineleri çalmanın hiçbir şey ifade etmediğini düşünenlerin yüzsüzlüğü ve mantıksızlığı günden güne artmaktadır ve sahte renklere bürünen bu kişiler, fetihlerine devam etmek gayesiyle izin almak için yetkileri dahilinde her şeyi yapmaktadırlar. (Nitekim bu izin, tabiî ve ilahî kanunları ihlâl etmeden, en korkunç ve ebedi cezaya layık ölümcül günahların en büyüğünü göz ardı etmeden verilemez.) Bu yüzden ben kayıtlara geçirilebilen ve geçirilmesi gereken türlü zorbalıkları ve yıkımların özeti olan bu eserimi siz efendimize sunmaya karar verdim. Sadece halkın ve kraliyetin menfaati için çalışmayı arzu eden hizmetçilerinizin çalışmalarıyla ilgilendiğiniz gibi bu raporu da şefkat ve yardımseverlik duygusuyla kabul edip okumanızı rica ediyorum. Hararetle ümit ediyorum ki, bu masum insanların maruz kaldığı haksızlıkların boyutunu, nasıl imha edilerek haksız ve sebepsiz bir şekilde ayaklar altına alındıklarını (ki bu alçaklıkları yapanlar sadece hırslarını ve arzularını tatmin etmektedirler) öğrendiğiniz zaman, kral hazretlerine yalvarıp bu iğrenç ve tiksindirici davranışlar için izin isteyenleri reddetmesini ve bunların korkunç isteklerine bir dur demesini sağlamanın uygun olacağını göreceksiniz. Böylece bundan sonra hiç kimse böyle bir talepte bulunamayacak, hatta böyle bir isteği ifade bile edemeyecektir.

Efendimiz, Rabbimizin, Kastil Krallığı’nı korumasını ve gelecekteki saadetini, maddî ve manevî zenginliğini devam ettirmesini niyaz ediyorsak, bu konu, acilen harekete geçilmesini gerektiren bir meseledir. Amin.

ÖNSÖZ

Amerika kıtası 1492'de keşfedildi ve ertesi yıl İspanyollar tarafından ilk Hristiyan yerleşim bölgeleri kuruldu. Dolayısıyla İspanyolların toplu halde dünyanın bu bölümüne gelmeye başlamalarından bu yana kırk dokuz yıl geçmiş. Önceleri 600 fersah uzunluğunda kıyı çizgisine sahip geniş ve verimli Hispaniola adasına yerleştiler. Bu adanın etrafını çeviren diğer büyük adalar, gözlerimle gördüğüm kadarıyla, yeryüzünün herhangi bir yerindeki kadar yerli nüfusa sahipti. Hispaniola'ya en yakın noktası 250 fersahın üzerinde olan anakara kıyısının 3000 fersahtan fazlası 1541'e kadar keşfedildi ve her gün daha fazlası keşfediliyor.

Rabbimiz bu bölgenin halkının tamamını olabildiğince çok, çeşitli ve hayal edilemeyecek kadar açık yürekli ve masum yaratmış. Dünyanın bu en saf –alçak gönüllü, sabırlı, kendilerine fazla güvenmeyen ve söz dinleyen– insanları, kötülükten ve hileden uzak biçimde, hem kendi krallarına hem de şu anda hizmetinde bulundukları İspanyollara karşı tamamen sadık ve itaatkardır. Hiçbir zaman kavgacı veya saldırgan veya gürültücü olmayan bu insanlar, kin beslemezler ve eski topraklara yerleşmek istemezler; işin doğrusu, intikam, garez ve nefret onlara oldukça yabancı kavramlardır. Ayrıca bu insanlar, insanoğlunun en az sağlam olanları arasındadır. Hassas bünyeleri, sıkı çalışma şartlarına veya acıya karşı dayanıklılıklarını engellemekte ve ne kadar hafif olursa olsun hemen bütün hastalıklara yenik düşmelerine yol açmaktadır. Sıradan halk bile prenslerden veya ağızlarında gümüş kaşıkla doğan ve hayatlarını dış dünyanın sıkıntılarından korunarak sürdüren diğer Avrupalılardan daha güçlü değildir. Bu insanlar aynı zamanda yeryüzünün en fakir insanları arasındadırlar. Neredeyse hiçbir şeyleri yoktur ve maddi bakımdan hiçbir şeye sahip olmak istemezler. Sonuç olarak ne hırslı ne de oburdurlar, büyük devlet olmak gibi bir gayeleri yoktur. Aldıkları besinlerin her parçası sayı ve tür bakımından kıt ve tekdüzedir. Çoğu avret yerlerini örtmek kaydıyla çıplak gezer; bedenlerini en fazla bir yarda veya iki kare büyüklüğünde bir kumaş parçasıyla sararlar. Büyük bir kısmı hasır üzerinde uyur, küçük bir kısmının ise Hispaniola dilinde *hamak* adıyla bilinen ağ yatağı vardır. Masum, saf ve parlak zekalıdırlar. Bu özellikleri sayesinde inancımızı öğrenmeye, bunlara inanmaya ve eğitilmeye yatkındırlar. Hristiyan inancını bir kere öğrenmeye görsünler, hemen daha fazlasını bilmek ve Rabbimize ibadet etmek

istiyorlar. Öyle ki onları eğiten misyonerlerin gerçekten alışılmadık bir sabır ve hoşgörüye sahip olmaları gerekiyor. Şahsen yıllardır, bu insanlardaki tabiî iyilik parıltısını görüp de sık sık, “Bunlara dinimize geçme fırsatı verilse dünyanın en inançlı Hristiyanları olurlardı,” diye haykıran pek çok sıradan İspanyol ile karşılaştım.

İspanyollar, Yaradanın yukarıda saydığımız özelliklerle donattığı bu kibar kuzuları gördükleri ilk günden itibaren, açlıktan kudurmuş kurtlar veya günlerdir et yememiş vahşi kaplanlar ve aslanlar gibi ağıla çöktüler. Başlangıçtaki seyir bugüne kadar hiç değişmedi ve İspanyollar yerlileri parçalara bölmekten, öldürmekten, acı ve ıstırap çektirmekten, üzüntü vermekten, eziyet ve taciz etmekten, acımasızca zulmetmekten başka bir şey yapmadılar. Bu gaye uğruna geliştirdikleri dahice işkence metotlarını yeri geldiğinde anlatacağız. Ancak sadece rakamlara bakarak söz konusu metotların etkisi hakkında bir fikir edinilebilir. İspanyollar oraya ilk gittikleri zaman Hispaniola adasının yerli nüfusu üç milyon civarındaydı; bugün sadece iki yüz kişi yaşıyor. Neredeyse Valladolid’i Roma’dan ayıracak kadar bir mesafe üzerinde uzanan Küba adası hemen her bakımdan yaşanılmaz bir haldedir. Diğer iki büyük, güzel ve verimli ada olan Porto Riko ve Jamaica da aynı şekilde tahrip edildi. Devlerin Adaları diye bilinen adalar ve bölgedeki irili ufaklı diğer adalar gibi, Hispaniola ve Küba’nın kuzeyine doğru uzanan Bahamalar’daki altmış kadar adanın her biri, Sevilla’daki Kraliyet Bahçeleri’nden daha verimli, daha güzel olmalarına ve iklimi yeryüzünün diğer bölgeleri kadar sağlıklı görülmesine rağmen, bugün bu adaların hiçbirinde hayatta kalan tek bir kişi bile yoktur. İspanyollar, Hispaniola adasındaki yerli nüfusta meydana gelen kayıpları telafi etmek için geliştirdikleri politika çerçevesinde bir zamanlar beş yüz bin civarında olan yerli nüfusu, kaba kuvvetle bu adaya sürerek tamamen ortadan kaldırdılar. Rabbinden korkan bir kişi, İspanyol trolünden kaçıp Bahamalar’da yaşayanları aramak ve onları Hristiyanlaştırmak için bir keşif seferi başlattı; ancak tam üç yıl süren arama çalışmalarının sonunda sadece on bir kişinin hayatta kaldığını gözlerimle gördüm. Porto Riko bölgesindeki otuz kadar ada da aynı uygulamaların bir sonucu olarak şu anda yaşanılmaz ve harap bir durumda bırakılmıştır. Hepsi birden en az 2000 fersaha ulaşan bütün bu adalar, şu anda metruk ve ıssızdır.

Anakaraya gelince, soydaşlarımızın burada, bir zamanlar her biri İberya Yarımadası’nın tamamından büyük olan ondan fazla krallığa ev sahipliği yapmış bir bölgeyi boşalttıklarını ve yakıp yıktıklarını kesin olarak

biliyoruz. Bir zamanlar insanlarla dolu olan en az 2000 fersah uzunluğunda (Sevilla'dan Kudüs'e gidiş-geliş mesafesinden daha büyük) bir bölgenin tamamı şu anda metruk bir haldedir.

Hristiyanların son kırk yıl içinde gösterdikleri zorbaca ve insanlık dışı davranışlar, iyimser bir tahminle, aralarında kadınların ve çocukların da bulunduğu on iki milyondan fazla kişinin haksız ve yersiz bir şekilde ölmelerine yol açmıştır. Benim on beş milyon şeklindeki tahminimin daha isabetli olduğuna dair pek çok sebep de elimizde mevcuttur.

Hristiyanlık adına dünyanın bu bölümüne gidenler, bu acınacak haldeki insanları köklerinden söküp çıkarmak ve ortadan kaldırmak için iki yola başvurdular. Birincisi, onlara savaş açtılar: haksız, acımasız, kanlı ve gaddarca bir savaş. İkincisi, en ufak bir direniş belirtisi gösteren veya maruz bıraktıkları eziyetten kaçmak isteyen herkesi öldürdüler. Bu sonuncu siyaset, yerli liderleri sindirmek için bir vasıtaydı ve işin doğrusu, İspanyolların genellikle sadece kadınları ve çocukları sağ bıraktıkları göz önüne alınırsa bu politika, bütün yetişkin erkeklerin, hemcinsleri tarafından şimdiye kadar tasarlanmış en sert, en insafsız ve acımasız kölelik sistemine maruz bırakılmalarına, bu suretle ortadan kaldırılmalarına ve hayvanlardan daha kötü muamele görmelerine yol açmıştır. Bu insanlara eziyet etmek için tasarlanmış çeşitli metotların hepsinin, bu iki acımasız ve zorbaca politikanın birinde veya ötekinde kullanıldığı görülebilir.

Hristiyanların böyle büyük bir katliama girişmelerinin ve yollarına çıkan herkesi öldürmelerinin sebebi sadece ve sadece hırstır. Ceplerini altınla doldurmak ve mümkün olan en kısa zamanda servet sahibi olmak için işe giriştiler. Böylece doğdukları yerlerdekinden çok daha farklı bir statüye kavuşabileceklerdi. Açgözlülükleri ve hırsları sınır tanımıyordu; toprak bereketli ve zengin, yerleşimciler basit, sabırlı ve itaatkardı. İspanyollar bu insanlara karşı en ufak bir anlayış göstermedi. (Başlangıçtan itibaren orada bulanan biri olarak, birinci elden konuşuyorum.) Onlara vahşi hayvan olarak bile değil (doğrusu, hayvanlarına gösterdikleri anlayışı onlara da göstermeleri için dua ettim), yol ortasındaki gübre yığını muamelesi yaptılar. Bu insanların cesetleri onlar için ne kadar önemsizse canları da o kadar önemsizdi. Milyonlarca insan Rabbimizi bilmeden ölüme gitti. Bütün bunların içinde bir gerçek vardı ki, gaddar canilerin kendisi bile bunun doğruluğunu bilir ve tartışmasız kabul eder: Yerli halk ne olursa olsun Avrupalılara zarar vermedi; aksine, en azından kendileri ve soydaşları, bu

zalimler tarafından soygun, cinayet, şiddet ve diğer bütün sıkıntı ve üzüntülere maruz bırakılana kadar onların cennetten geldiğine inanıyorlardı.

HISPANIOLA

Dediğim gibi Hispaniola adası, Avrupalıların gelişine şahitlik eden, halkı toptan öldürülen, toprakları yakılıp yıkılan ve boşaltılan ilk adaydı. Her şey Avrupalıların yerli kadınları ve çocukları hem hizmetçi olarak hem de aşağılık isteklerini tatmin etmek için yanlarına almalarıyla başladı. Sonra, yerli halkın özgür iradesiyle kendilerine sunduklarından tatmin olmayan Avrupalılar, yerlilerin kendi alın terleriyle ürettikleri yiyecekleri almaya başladılar. Bir Avrupalının tek bir günde tükettiği yiyecek –bütün bir ay boyunca her biri on kişiden oluşan– üç yerli evini doyuracak hale gelince ve yeni gelenler yerlileri başka sıkıntılara, saldırılara ve alçaklıklara maruz bırakmaya başlayınca, halk bu insanların aslında cennetten gelmiş olamayacaklarını anlamaya başladı. Bazıları ellerinde ne kadar yiyecek varsa saklamaya başladı, bazıları ise kadınlarını ve çocuklarını gizlemeye karar verdi. Bir kısmı ise maruz kaldıkları acımasız ve amansız zulümden kaçmak için tepelere çıktı. Hristiyanlar yerli liderlerin izini bulmak için bu insanların kulaklarına yumruk patlattılar ve Avrupalı komutanlardan biri, bütün adanın en yüce reisinin eşine tecavüz edince bütün o utanç verici süreç başlamış oldu. İşte o zaman yerliler Avrupalıları topraklarından kovmanın ve silaha sarılmanın yollarını düşünmeye başladılar. Ama silahları hem saldırı hem de savunma için dayanıksız ve etkisizdi. (Üstelik, işin doğrusu, Amerika kıtasında savaş, at üstünde mızrakla dövüşmekten veya çoğu Avrupalı çocuğun oyunlarından daha ölümcül değildi.) İspanyollar atlarıyla, kılıçlarıyla ve mızraklarıyla yerlileri kolayca savuşturup öldürdüler ve onlara karşı her türden vahşeti sergilediler.

Yerli yerleşim bölgelerine zorla girerek, küçük çocuklar, yaşlı erkekler, hamile kadınlar, hatta yeni doğum yapmış kadınlar dahil karşılarına çıkan herkesi katlettiler. Şiddetle vurarak parça parça kestiler, sürüler halinde ağıla toplanmış koyunlar gibi karınlarını yardılar. Bir adamı tek bir darbede ikiye bölüp bölemeyeceklerine veya bir kişinin başını gövdesinden ayırıp ayıramayacaklarına ya da tek bir balta darbesiyle bağırsaklarını çıkarıp çıkaramayacaklarına dair bahislere bile girdiler. Memeden kesilmemiş bebekleri ayaklarından tutup annelerinin göğüslerinden ayırdılar ve baş aşağı kayalara çarptılar. Bütün bunlar olurken diğerleri ise gülüp eğleniyorlar, bebekleri omuzlarının üzerinden bir nehre atıp, “Kıvran, seni gidi küçük velet!” diye bağırıyorlardı. Yollarına çıkan herkesi öldürdüler,

fırsat buldukça bir kadını ve bebeğini tek bir hamleyle kılıçtan geçiriyorlardı. Kimseyi sağ bırakmadılar, kurbanlarını ayaklarından asabilmek için özellikle ters L şeklinde geniş darağaçları kurarak bir defada on üç tanesini birden diri diri yakıyorlardı. Vücutlarına kuru saman bağlayıp ateşe veriyorlardı. Bazılarını öldürmeyip bileklerini kesiyorlar, ellerini öylece asılı bırakıp onlara, “Bu mektubu al” diyorlardı. Amaçları, onları böyle zavallı durumlara düşürerek, tepelerde gizlenenleri tehdit etmekti. Yerli liderleri ve eşrafı ise yere çakılı iki yaba üzerine oturtulmuş dal parçalarından oluşan, bir tür demirden düz ızgaraya bağlayıp kısık ateşte kızartıyorlardı. Yerli liderler, yavaş yavaş ölürlerken acı ve çaresizlik içinde inliyorlardı.

Bir keresinde bu şekilde dört veya beş yerli lideri kızarttıklarına şahit oldum. (Aynı anda başka kurbanları da işleme tabi tutmak için iki veya üç çift ızgara daha kurduklarına inanıyorum.) Zavallıcıkların inlemeleri İspanyol komutanın uykusunu bölmüştü. Hemen esirlerin boğulması için talimat verdi. Ancak, ortalama sıradan bir cellattan daha kana susamış olan infaz müfrezesinin başındaki adam (bu adamın kimliğini biliyorum, hatta Sevilla’da bazı akrabalarıyla görüştüm), onları boğarak özel eğlencesini yarıda kesmek istemiyordu. Bu yüzden gürültü yapmalarını engellemek için bizzat kendi elleriyle ağızlarına tahta tıpa yerleştirdi ve kendi canı istediği zaman ölmeleri için ateşi artırdı. Bütün bu olanları ve başka olayları kendi gözlerimle gördüm. Yerlilerin bir kısmı, bu merhametsiz ve insafsız katillerin pençesinden kurtulmak için tepelere ve dağlara kaçınca, insan türünün bu amansız düşmanları, izlerini bulmak için av köpeklerini eğittiler. Bir yerliyi görür görmez saldırıp ısıran, parçalara ayırıp adeta bir avı yer gibi etlerini silip süpüren bu vahşi köpekler, yerlilere çok zarar verdi; katliama ortak oldular. Ara sıra da olsa yerliler bir Avrupalıyı öldürdüğünde (ki kendilerine karşı işlenen suçların büyüklüğü göz önüne alınırsa buna hakları da vardı), İspanyollar kendi aralarında gayri resmî bir anlaşma yaparak öldürülen her Avrupalı için yüz yerlinin idam edilmesine karar veriyorlardı.

HISPANIOLA KRALLIKLARI

Hispaniola’da her biri geniş topraklara sahip beş büyük krallık vardı. Çok sayıda önde gelen yerlinin büyük bir bölümü bu beş güçlü liderden herhangi birine bağlıydı. Ayrıca, az sayıda da olsa, dağ başında yaşayıp üstünde başka otorite kabul etmeyen insanlar mevcuttu. Bu krallıklardan birinin adı Maguá idi. Son heceye vurgu yapılarak okunan bu isim, Ova Krallığı anlamına gelir. Bu ova, dünyanın harikalarından biridir ve adanın güney sahilinden kuzey kıyısına kadar yaklaşık 80 fersah uzanır. Büyük bölümü, 50 ilâ 80 fersah, bazı yerlerde ise 10 fersah genişliğindedir ve her taraftan yüksek dağlarla çevrilidir. Buraya otuz binin üzerinde çay ve ırmak akar ve bunların bir düzinesinin her biri Ebro, Duero ve Guadalquivir kadar büyüktür. Dağlardan inip batıya doğru akan çay ve ırmaklar, alüvyonlu altın bakımından zengindir. Bu dağların arasında Cibao bölgesi ve altın kalitesinin yüksek olmasıyla meşhur madenler uzanır. Cibao kralının adı Guarionex idi ve bu kralın, son derece güçlü yerli liderlerden oluşan vasalları vardı. Mesela, bunlardan birinin silah altında on altı bin adamı vardı ve bu askerler Guarionex’e hizmet ederlerdi. Bu adamlardan bir kısmıyla bizzat karşılaştım. Kralın kendisi, İspanya kralına ve kraliçesine çok bağlı, vazifeşinas, erdemli ve sakin yaradılışlıydı. Krallığındaki her ev sahibi, yıllardır onun talimatını yerine getirerek, her sene ona içi tamamen altınla dolu bir su kabağı hediye ederdi. Hispaniola yerlileri, madencilik tekniğinden çok az anlarlardı. Sonraları altın biraz azalınca kral, kendisine sunulan altın dolu su kabağı ölçüsünü, yarım kabağa indirdi. İspanyolların ardı arkası kesilmeyen altın taleplerinin önünü kesmek için Guarionex, krallığının büyük bir bölümünü ekip biçmek suretiyle Kastil Kralı’nın hizmetine girmenin daha uygun olacağını düşündü. Çünkü altın madenlerinin nasıl işletileceği konusunda tebaasının hiçbir fikri yoktu. Böyle bir planın uygulanmasının mümkün olduğuna ben de inanıyordum. Kral bunun yürürlüğe girdiğini görmekten büyük mutluluk duyacaktı. Söz konusu bölge, Avrupalıların adada ilk yerleştikleri Isabela bölgesinden yaklaşık 50 fersah uzaklıktaki Santo Domingo’ya kadar uzanıyordu ve yıllık 3 milyon *castilian*ın üzerinde gelir temin ediyordu. Böyle bir plan yürürlüğe girdiği takdirde adada her biri Sevilla büyüklüğünde en az elli şehir kurulabilecekti.

Avrupalı aşağılık komutanlardan biri, bu iyi adamın eşine tecavüz ederek onun onurunu kırdı. Kral bu olayın intikamını almak için bir fırsat kollayıp orduyu toplayabilirdi. Ancak tacını tahtını terk edip, vasallarından biri olan güçlü bir yerli liderin hâkimiyetindeki Ciguayos bölgesine gönüllü sürgüne gitmeyi tercih etti. Avrupalılar kralın gittiğini fark edince gizlendiği yeri hemen tespit ettiler ve bir ordu hazırlayıp onu koruyan yerli lidere saldırdılar. Katliam korkunçtu. Sonunda kaçağı yakalayıp esir aldılar, kelepçeleyip prangaya vurdular ve ite kaka Kastil'e gitmekte olan bir gemiye bindirdiler. Gemi denizde kaybolunca kralla birlikte pek çok İspanyol hayatını kaybetti. Bir somun ekmek büyüklüğünde ve 3 bin 600 *castilian* ağırlığındaki Büyük Külçe'nin de aralarında bulunduğu altınlar, dalgaların içinde kayboldu. Böylece Rabbimiz, İspanyolların yaptığı alçaklıkların cezasını vermiş oldu.

Bu ilk krallıklardan biri de ovanın, bugün kraliyet limanı olarak kullanılan kuzey ucunda bulunuyordu. Marién olarak bilinen bölge zengindi ve Portekiz'den daha büyüktü. Buna rağmen toprakları çok daha verimli, insan yerleşimi açısından da çok daha uygundu. Birçok dağ silsilesinin kesiştiği bölge verimli altın ve bakır madenleriyle doluydu. Bu bölgenin kralının adı Guacanagarí idi. Bu isim son heceye vurgu yapılarak okunur. Vasalları arasında benim de birkaçını bizzat tanıdığım yüksek mevkiden adamlar vardı. Burası, Yeni Dünya'yı keşfeden yaşlı amiralin ilk karaya çıktığı ve bu münasebetle mürettebatıyla birlikte Guacanagarí tarafından büyük bir şefkat ve insanlıkla kabul edildiği yerdi. Columbus'un bana söylediğine göre burası gemisinin kaybolduğu, kendisine ve adamlarına, adeta kendi evlerine dönmüş ve aynı ailenin fertleriymiş gibi, şefkatle ve iyilikle muamele edildiği yermiş. Guacanagarí İspanyolların katliam ve zulmünden kaçtıktan sonra güçten düşmüş fakir biri olarak dağlarda öldü. Guacanagarí'ye sadakat borcu olan bütün diğer yerli liderler, tabi tutuldukları zorbalıkların ve esaretin doğrudan bir sonucu olarak öldürüldüler. Bu zorbalıkları yeri geldiğinde bütün teferruatıyla anlatacağım.

Bu krallıklardan üçüncüsü, bir başka çarpıcı güzellikte, verimli ve iklimlerin en sağlıklısına sahip bir bölge olan egemen Maguana devletiydi. Bugünlerde adanın en iyi şeker üretilen yeri işte burasıdır. Güç, etki ve ihtişam bakımından diğerlerinden daha üstün olan Kral Caonabó el çabukluğuyla yakalanıp evinden alıp götürüldü. Kastil'e gidecek olan İspanyol gemilerinden birine bindirildi. Ancak Kadir-i Mutlak, bu ikiyüzlü

ve insafsız davranışı cezasız bırakmadı ve o gece şiddetli bir fırtına göndererek halen limanda bulunan ve yola çıkmak üzere olan altı geminin tamamını batırdı. Gemideki tayfaların hepsi kayboldu. Kelepçelenip prangaya vurulan Caonabó da onlarla birlikte hayatını kaybetti. Caonabó'nun onun kadar yiğit ve cesur üç veya dört erkek kardeşi vardı. Ağabeylerinin ve krallarının haksız bir şekilde esir alındığını gören ve adanın başka kısımlarında Avrupalıların yeni yıkımlara ve katliamlara hazırlandığını öğrenen kardeşler, ağabeylerinin fırtınada öldüğünü de haber alınca iyice öfkelendiler. Bunun üzerine Avrupalılara saldırıp intikam almak için silaha sarıldılar. Ancak birkaçı at sırtında olan (at bu insanlara karşı en ölümcül silahtır) Hristiyanlar, erken davranıp saldırıya geçtiler ve tamamını kıyımdan geçirdi. Bunun sonucunda krallığın yarısı yakılıp yıkıldı ve tamamen boşaltıldı.

Dördüncü krallık Xaraguá adıyla biliniyordu ve gerçekten adanın kalbi ve çekirdeğiydi. Adanın başka hiçbir kısmında buradaki kadar kibar bir dil konuşulmuyor, kraliyet nutukları da buradaki kadar duygulu olmuyordu. Hiçbir yerde bu kadar nitelikli ve terbiyeli insanlar yoktu. Önde gelen ailelerin sayısı çoktu ve bunlar geniş fikirliydi. Çok sayıda üst dereceden insan vardı. Yerleşimciler de göze hoş gelen yakışıklı kimselerdi. Başlarında Kral Behechio ve kız kardeşi Anacaona vardı. Her ikisi de İspanya kralına hizmet ediyorlardı ve Avrupalı yerleşimcilere her türlü yardımı yapıyorlar, hatta bu münasebetle hayatlarını bile koruyorlardı. Behechio'nun ölümünden sonra Anacaona onun yerine yönetimi devraldı. Adanın o zamanki sömürge valisi, altmış atlı ve üç yüz yaya adamıyla (atlıların sayısı, bütün ada bir kenara, anakaranın tamamını yağma etmeye yeterdi) birlikte krallığı ziyaret ettiğinde karşılama töreni için yerlilerden yüksek mevki sahibi üç yüz kişi törene çağrıldı. Vali hiçbir şeyden habersiz karşılama törenine gelen liderleri aldatarak etrafı samanlarla kaplı bir binada topladı ve adamlarına binayı ateşe verip içindekileri diri diri yakmaları talimatını verdi. Kalanlar ise ya mızrak ya da bıçak darbeleriyle katledildi. Kraliçe Anacaona ise mevkiine gösterilen saygı gereği asılarak idam edildi. Bir veya iki İspanyol, ya gerçekten acıdıklarından ya da belki kendi yanlarına almak için çocuklardan bazılarını kurtarmaya çalışınca yurttaşlarından biri arkadan yaklaşıp kılıcını onlara batırdı. Valinin adamlarından biri bütün çocukların bacaklarını kesip kopardı ve onları yerde emekletti. Vali daha da ileri giderek bu canavarca zulümden kaçmak

için yaklaşık 8 fersah uzaklıktaki küçük bir adaya gidenlerin, katliamdan kaçtıkları için esir alınmalarını istedi.

Beşinci krallık Higuey olarak bilinirdi ve birkaç yıl içinde terfi eden kraliçesi ise Higuanama adıyla çağrılıyordu. Onu da asarak idam ettiler. İspanyolların sayısız yerli yerleşimciyi nasıl diri diri yaktıklarını veya kesip parçalara böldüklerini ya da yeni metotlarla ölene kadar işkence ettiklerini, hayatta kalanları da esir aldıklarını gözlerimle gördüm. İşin doğrusu, kâğıda dökülmesi imkânsız, tarihe geçirilmesi ve anlatılması çok zor yeni işkence metotları keşfettiler. Bütün söyleyebileceğim bunların su götürmez gerçekler olduğudur ve her şeye kadir olan Rabbimin huzurunda yemin ederim ki yerli halk, İspanyollara karşı, bu insafsızlıkları hak edecek hiçbir şey yapmamıştır. Aksine şerefli bir şekilde muamele etmişlerdir. Bunun karşılığında da soyulmuş ve katliamdan geçirilmiştir. Ölümden kaçanlar ise ömür boyu esarete mahkum edilmiştir. Daha da ileri gidebilirim. Kesin olarak inanıyorum ki adadaki yerlilerden bir teki bile İspanyollara karşı, kanunlara göre ölüm cezasını gerektirecek hiçbir suç işlememiştir. Buna rağmen yerliler vahşi bir şekilde öldürülmüştür. Onca kışkırtmaya rağmen belki yerlilerin çok az bir kısmı, yapılan kötülüklere karşı kanunlarca suç teşkil etmeyen ama Yaradan katında günah sayılabilecek kin, öfke ve intikam isteği gibi duygulara kapılmıştır. Yıllardır edindiğim tecrübe göstermiştir ki bu insanlar, fevri davranışlara veya ceza gerektirecek düşünceler beslemeye, on veya on iki yaşındaki çocuklardan daha eğilimli değildir. Hiç şüpheye mahal yok ki bu insanlar, başlangıçtan itibaren Avrupalılara karşı savaş başlatma hakkına sahipti. Ama Avrupalıların yerli halka savaş açmaları için hiçbir sebep yoktu. Avrupalılar, Yeni Dünya'da aşağılık ve insafsız davranışlar sergilediler. İşin doğrusu, bunlar zorbalığın en berbat çeşidini aratır cinstendi.

Çatışmalar bitip onca insan öldürüldükten sonra hayatta kalan yerliler –genelde bebekler, kadınlar ve çocuklar– zafer kazananlar arasında taksim edildi. Biri otuz, diğeri kırk, bir başkası yüz, hatta iki katını aldı. Her şey, vali unvanını taşıyan zorbanın gözüne girmeye bağlıydı. Kurbanlar bu şekilde pay edilerek güya efendileri tarafından onlara Hristiyan inancının öğretilmesi sağlanmış olacaktı. Böylece bu gaddar, açgözlü ve aşağılık domuz sürüsü, bu zavallı ruhlardan sorumlu olacaktı. Erkekleri altın aramaları için çalışma şartlarının çok kötü olduğu madenlere göndererek, kadınları da toprağı işlemek ve ekin toplamak için tarlalarda ve efendilerinin arazilerinde çalıştırarak görevlerini yerine getirdiler. En

sağlam ve güçlü erkeklerin yapabileceği işleri kadınlara yüklemişlerdi. Kadınlara da erkeklere de yemeleri için sadece yabani otlar ve yararsız yiyecek maddeleri veriliyordu. Anneler sütlerinin birden kesilip bebeklerinin öldüğünü gördüler. Kadınlar ve erkekler birbirlerinden ayrı tutulduğu ve birbirlerini hiç görmedikleri için yeni çocuklar da doğmuyordu. Erkekler aşırı çalışma ve açlıktan madenlerde ölüyorlardı. Kadınlar da arazilerde can veriyordu. Önceleri sayıları çok olan adalılar, böyle kötü muameleye maruz kalan her millet gibi ölmeye başladılar. Mesela yüz, hatta 200 fersahlık bir mesafe için üç-dört arroba ağırlığında yük taşıttırılıyor ve Hristiyan efendilerini, omuzlara asılan ağdan yapılmış yatak şeklindeki hamaklarda taşımaya zorlanıyorlardı. Kısaca yük hayvanı muamelesi yapılıyor, aşırı yük taşıyan hayvanlarda olduğu gibi omuzlarında ve sırtlarında büyük yaralar meydana geliyordu.

Bu insanların her zaman maruz kaldıkları, tarihi kayıtların asla hakkını vererek anlatamayacağı ve hiçbir okuyucunun korku ve şüpheden başka tepki veremeyeceği derecede ağır kırbaçlamaları, dayakları, yumrukları, küfürleri ve sayısız başka sıkıntı ve zulümleri ise artık saymıyorum.

1504 yılında hayata gözlerini yuman Haşmetmeab Kraliçe Isabella'nın ölüm haberi geldiğinde ada topraklarının tamamı tahrip edilmeye başlandı. O zamana kadar bütün bölge değil sadece az sayıda bölge insafsız saldırılarla tahrip edilmişti. Bu kısmî tahribat haberi bile kraliçeden gizli tutuldu. Çünkü kraliçe, yerli halkın fizikî ve manevî refahıyla bizzat yakından ilgileniyordu. Yıllardır bölgede yaşamış kişiler olarak bunun örneklerini kendi gözlerimizle gördük. Bütün bunlar çerçevesinde genel bir kural vardı ki, İspanyollar Amerika kıtasında nereye ayak basarlarsa bassınlar, yerli halkı daha önce sözünü ettiğimiz zulümlere maruz bırakmışlar, bu zavallı ve masum halkı öldürmüşler ve en iğrenç şekilde zulüm ve işkenceye tabi tutmuşlardır. Bölgede kaldıkları sürece kurbanlarına karşı her biri bir öncekinden daha acımasız ve dahiyane metotlarla eziyet etmişlerdir. Yaradan bu zalimleri, sürekli suç ve alçaklıkla geçen bir hayata müstehak ederek cezalandırmıştır.

PORTO RİKO VE JAMAICA ADALARI

1509'da İspanyollar, Hispaniola'da karaya çıktıkları zaman yaptıkları gibi, üzerinden süt ve bal akan topraklara sahip iki yeşil adaya, Porto Riko ve Jamaica'ya da gittiler. Orada da daha öncekilere benzer zorbalıklar yaptılar, yeni işkence metotları uyguladılar, masum halkı öldürdüler, insanları diri diri yakıp kızarttılar, onları vahşi köpeklere attılar, madenlerde ve başka yerlerde çalıştırarak onlara zulüm, eziyet ve tecavüz ettiler. Bu zavallı masumları öylesine kırıp geçirdiler ki iki ada halkının nüfusu altı yüz binin üzerindeyken (benim kabaca hesaplamama göre bir milyondan fazla), katliam sonrası iki adanın her birinde iki yüzden daha az insan kalmıştı.

KÜBA

1511’de İspanyollar Küba’ya ayak bastı. Daha önce söylediğimiz gibi Valladolid ile Roma arasındaki mesafe kadar uzanan bu ada çok sayıda insanın vatanıydı. İspanyollar bu insanlara karşı daha önce tarif ettiğimiz gibi, hatta daha acımasız bir şekilde muamele etmeye başladılar. Burada çok sayıda sıra dışı olay meydana geldi. Bölgenin önde gelen yerli krallarından biri olan ve Hatuey adıyla bilinen bir yerli lideri, İspanyollar tarafından Hispaniola yerlilerine reva görülen insanlık dışı muameleden kurtulmak için adamlarının büyük bir bölümüyle birlikte bu adaya kaçmıştı. Hristiyanların şimdi de dikkatlerini Küba’ya yönelttiklerini duyunca adamlarının tamamını olmasa da büyük bir kısmını topladı ve onlara hitaben şu konuşmayı yaptı: “Hristiyanların bu adaya gelmekte olduklarına dair söylentileri duymuşsunuzdur. Onların falan krala, filan krala neler yaptıklarını biliyorsunuz. Haiti’de (Hispaniola’nın diğer adı) yaptıklarını burada tekrarlayacaklar. Neden böyle davrandıklarını bileniniz var mı?” Adamları, “Hayır, sadece doğuştan acımasız ve kötü olduklarını biliyoruz,” diye cevap verince konuşmasına devam etti: “O kadar basit değil. Onların ibadet ettikleri ve tapındıkları bir tanrıları var. İbadet edebilmek için o tanrıyı bizden almak istiyorlar. Bu yüzden de bizi fethedip öldürüyorlar.” Konuşurken arkasında altın mücevher dolu bir sepet vardı ve konuşmasına şöyle devam etti: “İşte Hristiyanların tanrısı. Benimle aynı fikirdeyseniz bu tanrının şerefine *areitos*[1] yapacağız. Böylece belki onu memnun ederiz. O zaman belki Hristiyanlara bize zarar vermemelerini emreder.” Hepsi birden bağırdılar: “Öyle olsun, öyle olsun.” Yorgunluktan halsiz düşene kadar bu altınların huzurunda dans ettikten sonra Kral Hatuey bir kez daha söz aldı ve şu konuşmayı yaptı: “Bana kulak verin: Bu tanrıyı çevremizde tutarsak ona el uzatmak için bizi öldürürler. Hadi tanrıyı şu nehre atalım.” Hepsi kabul etti ve altınları civardaki büyük bir nehre attılar.

Aynı kral, İspanyolları ve metotlarını çok iyi biliyordu. İspanyollar Küba adasına gelince onlardan kaçtı. Peşine düştükleri zaman da direnişe geçti. Ama sonunda yakalandı. Kendisini savunmadığı takdirde İspanyolların, kendisinin ve adamlarının peşini bırakmayacaklarını ve sonunda öldüreceklerini çok iyi biliyordu. Tek suçu, bu acımasız ve insafsız canavarların pençesinden kaçmaya çalışmaktı. Buna rağmen İspanyollar onun diri diri yakılmasına karar verdi. Kazığa bağlandıktan sonra orada

hazır bulunan bir Fransisken papazı, cellatların izin verdiği kısa süre içinde ona elinden geldiğince kraldan ve Hristiyan inancımızdan bahsetti. Şu anda duyduklarına inanması halinde Rabbine kavuşup ebediyen istirahat etmek üzere cennete gideceğini, ama inanmadığı takdirde ebediyen acı ve eziyet çekmek üzere cehenneme gideceğini söyledi. Kral Hatuey kısa bir müddet düşündü ve papaza, Hristiyanların bahsettiği cennete gidip gitmeyeceklerini sordu. İyilerin gideceği cevabını alınca fazla düşünmeye gerek görmeden cevabı yapıştırdı ve şayet durum buysa o zaman cehenneme gitmeyi tercih ettiğini, böylece bir daha o acımasız hayvanları görmeyeceğini söyledi. Bu tutum, Amerika kıtasına giden Hristiyanların davranışlarının sonucu olarak kralımızın ve Hristiyan inancımızın nasıl tanındığının sadece bir örneğidir.

Bir keresinde de yerliler büyük bir yerleşim bölgesinden ayrılıp yaklaşık 10 fersah yol kat ederek ellerinde yiyecek ve başka hediyelerle bizi karşılamaya ve ağırlamaya gelmişlerdi. Bize ekmek, balık ve başka yiyecek maddeleri vermişlerdi. Hristiyanlar birden en ufak bir kışkırtma olmaksızın şeytandan aldıkları ilhamla, önümüzde oturan yaklaşık üç bin kişiyi – erkekleri, kadınları ve çocukları– gözlerimin önünde gereksiz yere öldürdüler. O gün hiç kimsenin hayatında görmediği, hatta görmeyi bile düşünmediği kadar korkunç katliamlara şahit oldum.

Birkaç gün sonra bütün ada katliam haberleriyle çalkalanırken komutanımızdan aldığım güvenceyle Havana bölgesinin bütün eşrafına haber salıp, korkmaları için hiçbir sebep olmadığını ve bizi karşılamaya gelmeleri halinde başlarına kötü bir şey gelmeyeceğini söyledim. Bölgeye ulaştığımızda yirmi bir yerli kral ve yerli lideri gerçekten bir karşılama töreni düzenledi. Ancak komutan hemen onları yakalayıp bana verdiği sözden döndü ve ertesi gün hepsini diri diri yaktı. Bir yandan da bunu yapmanın yanlış bir şey olmadığını, fırsat verilmesi halinde zaten bu cezayı hak edecek şeyler yapacaklarını söyledi. Onları kazıktan kurtarmak için çok gayret sarf ettim ama sonunda kaçmayı başardılar.

Bu adanın bütün yerleşimcileri, Hispaniola’da olduğu gibi ne yapacaklarını bilemez bir duruma geldiler. Onlar da Hispaniola’dakiler gibi esir alınmış veya acımasızca öldürülmüşlerdi. Bunun üzerine bir kısmı tepelere kaçmaya başlarken diğerleri de kendi canlarına kıyacak kadar ümitsizliğe düştüler. Erkekler ve kadınlar kendilerini, hatta çocuklarını astı. Bizzat tanıdığım bir İspanyol’un barbarlığı sonucunda iki yüzden fazla yerli intihar etti; binlercesi de bu şekilde ölmeye devam ediyor.

Adada bulunan bir kraliyet yetkilisi, kendisine tahsis edilen üç yüz yerliyi öyle zor şartlar altında çalıştırdı ki, üç ayın sonunda, sadece otuz tanesi (önceki rakamın onda biri olduğunu söylemeye gerek yok) hayatta kalabildi. Diğer iki yüz yetmişi ise madenlerde öldü. Sonra bu yetkiliye yeniden aynı miktarda, belki de daha fazla yerli tahsis edildi. Onların da işini bitirdi. Kendisine ne kadar yerli verildiyse hepsini öldürdü. Ama en sonunda kendisi de öldü.

Orada bulunduğum üç-dört ay boyunca, ebeveynleri madenlere gönderilen yedi binden fazla çocuk açlıktan öldü. Bu süre içinde başka korkunç olaylara da şahitlik ettim.

Sonra dağlara kaçan yerlilerin peşine düşülmesine karar verildi. Düzenlenen av partilerinin sonunda inanılmaz derecede kan döküldü. Böylece adanın tamamı tahrip edildi ve boşaltıldı. Son ziyaretimde adanın dokunaklı ve yürek parçalayıcı bir manzaraya sahip geniş, çorak ve çirkin bir araziye dönüştüğünü gördüm.

ANAKARA

1514’te bir sömürge valisi anakaraya çıktı. Bu adam, merhametten ve sağduyudan yoksun olup, zorbaların en acımasızıydı. Bütün bölgeye İspanyolları yerleştirmeye kararlıydı. Anakara yerli halkı soyan, öldüren ve kendilerinden soğutan çok despot görmüştü; ancak, onların yıkımları ve zorbalıkları kıyı bölgeleriyle sınırlıydı. Ama bu şahsiyet acımasızlıkta bütün seleflerini geride bıraktı. O da dikkatini kıyı bölgesine yöneltse de iç kesimde büyük bir bölgeyi tahrip etti, yerlileri bölgeden çıkararak öldürdü ve önüne gelen herkesi cehenneme yolladı. Darién’in kuzeyinde, krallığı ve Nikaragua bölgelerini içine alan çok uzun bir alanı tahrip etti. Bilinen dünyanın hiçbir yerinde bulunamayacak kadar verimli ve bol nüfuslu olan bu bölgenin uzunluğu 500 fersahı geçiyordu. Bu bölgede çok sayıda büyük kral yaşıyor ve sayısız büyük şehir bulunuyordu. Yeryüzünün hiçbir yeri kaliteli altın bakımından bu kadar zengin değildir. O altınlar, madenlerde zor şartlar altında çalıştırılan ve daha önce ifade ettiğimiz gibi oralarda ölen yerlilerin alın teriyle dünyanın derinliklerinden çıkarılıyordu.

Bu vali ve adamları, altınların yerini öğrenmek ve kendilerine verilmelerini sağlamak için yerli nüfusa eziyet etmenin yeni metotlarını ve yeni işkence teknikleri düşündüler. Bir Fransisken papazı olan Francisco de San Román, vali tarafından başlatılıp yardımcılarından biri tarafından yürütülen bir saldırıyla yerlilerin ortadan kaldırıldığına ve sahip oldukları her şeyin ellerinden alındığına ilk elden şahit oldu. Papazın raporuna göre bu saldırının sonunda kırk bin yerli hayatını kaybetti, bir kısmı kılıçtan geçirildi, bir kısmı diri diri yakıldı, bir kısmı vahşi köpeklerin önüne atıldı veya türlü türlü işkencelerden geçirildi.

Başlangıçtan itibaren Yeni Dünya’ya yönelik İspanyol siyasetinin en belirleyici özelliği körlüktü. Yerli halka yönelik muameleyi tanzim eden emir ve fermanlar yerlilerin dinlerinin değiştirilmesine hükmedip ruhların kurtarılmasına öncelik verirken, uygulamada hiç de böyle olmadı. Teori ile pratik arasında gitgide genişleyen uçurum aslında yerli halka bir ültimatom verildiğini gösteriyordu: Yerliler ya Hristiyanlığı benimseyecekler ve Kastil Krallığı’na bağlılık yemini edecekler ya da askerî müdahaleyle karşı karşıya kalarak bağışlanmayıp öldürülecekler veya esir alınacaklardı. Bir valiye bağlı aşağılık bir adam, aldığı talimatlar doğrultusunda hükümet kanunlarını yerli halka duyuruyor, bunu yaparak güya söz konusu kanunların

mantıksızlığını, saçmalığını ve haksızlığını meşrulaştırıyordu. Vali ve hizmetindeki haydutlar, bir kasabada veya köyde altın olduğunu öğrendikleri zaman gecenin en sakin zamanında oraya bir soyguncu çetesi yolluyorlardı. Yerleşimciler yataklarında mışıl mışıl uyurken onlar kasabaya doğru yaklaşıyorlardı. Henüz yarı yoldayken ellerindeki buyruğu yüksek sesle okumaya başlıyorlardı. Bildiride şöyle deniyordu: “Bu anakaranın filan kasabasının liderleri ve vatandaşları! Biliniz ki bütün bu toprakların meşru sahibi olan tek bir Yaradan, tek bir Papa ve tek bir Kastil Kralı vardır. Sizi krala bağlı kalmaya çağırıyoruz. Şayet dediğimizi yapmazsanız size savaş açacağız, hayatlarınız ve özgürlüğünüz ellerinizden alınacaktır.” Sonra sabahın erken saatlerinde zavallı insanlar hâlâ eşleri ve çocuklarıyla birlikte masum bir halde yataklarında uyurken kasabaya baskın düzenleyip, çoğu samandan yapılmış evleri ateşe veriyorlar, kadınları, çocukları ve erkekleri diri diri yakıyorlardı. Canlı yakaladıklarını ise kasabadaki altınların yerini öğrenmek için sorguya çekip işkenceye tabi tutuyorlardı. Yangın sona erdiğinde ev ev dolaşıp altın arıyorlardı.

Bu aşağılık adam ve taraftarları, 1514’ten 1521 veya 1522 tarihine kadar uyanık kaldıkları bütün saatleri bu şekilde geçirdiler. Yardımcılarını bu tür baskınlara göndererek büyük hazineleri bir araya getiriyorlar (ayrıca maaş alıyorlardı), sonra da yağmaladıkları bütün altın, inci ve mücevherlerden kendilerine düşen payı alıyorlardı. Krallığın diğer hizmetçileri de aynı şekilde davranıyorlardı. Hatta kralın ilk piskoposu bile adamlarını göndererek bu baskınlara katılıp yağmadan hissesine düşeni alıyordu. Tahminime göre birkaç yıl içinde bu krallıktan çalınan altının toplam değeri 1 milyon *castilian*dan fazlaydı ve bu miktarın sadece 3 bin *castilian*lık kısmı krallığın hazinesine girebildi. Bu gibi operasyonlar sonucunda sekiz yüz bin insan hayatını kaybetti. 1533 yılına kadar bölge valileri olarak görev yapan kasapların yerine geçen caniler de hayatta kalanları katlettiler veya katledenlere göz yumdular. Katliama tabi tutulmayanlar ise esir alındıktan sonra hayatlarını kaybetti.

Bu adamın yaptığı veya göz yumduğu diğer kötülükler alt alta dizilse uzun bir liste ortaya çıkar. Mesela, yerli krallardan veya liderlerden biri, belki kendi istediği için belki de (daha makul bir sebep olarak) İspanyollardan korktuğu için valiye tam 9 bin *castilian* değerinde hediye verince, daha fazlasını vermesi için onu yakalayarak yere dikilmiş bir kazığa oturtup bağladılar ve ayaklarını gerip ateşe verdiler. 3 bin *castilian* daha almaları için onları eve göndermesine rağmen yine tatmin olmadılar

ve yeniden işkenceye başladılar. Belki elinde olmadığı için, belki de öyle istediği için onlara daha fazla altın vermeyince, onu ayak tabanlarından itibaren yakarak öldürdüler. Bu fiil, insafsızca sürdürülen altın arayışı sırasında yerlilere karşı yürütülen cinayet ve işkence faaliyetlerinin sadece küçük bir örneğiydi.

Bir keresinde de yağma yapmak üzere ilerleyen bir bölük asker dağlık bir bölgeye rast geldi. Hristiyanların kasaba ve köylerde saçtığı dehşetten kaçan ve sığınacak yer arayan çok sayıda yerliyi gafil avlayan askerler, yetmiş ilâ seksen kadını ve genç kızı yanlarına aldılar. Aynı anda öldürebildikleri bütün erkekleri öldürdüler. Ertesi gün hayatta kalan yerliler yeniden bir araya gelip, eşlerinin ve kızlarının hayatlarından endişe ederek askerlerin peşine düştüler. Tempolarının yavaşlamasını istemeyen askerler kadınların ve genç kızların bağırsaklarına kılıç saplayarak hepsini teker teker öldürdüler. Yerli erkekler büyük bir ıstırap içinde peşlerinden bağırdılar: “Ah, aşağılık adamlar! Ah, acımasız Hristiyanlar! *İra*ları öldürüyorsunuz!” *İra* kelimesi yerlilerde ‘kadın’ anlamına geliyor. Bu şekilde bağırarak şunu söylemek istiyorlardı: “Kadınları öldürmek insafsız ve iğrenç bir davranıştır. Siz hayvansınız, hatta vahşi hayvanlardan daha aşağısınız!”

Panama’ya 10 ilâ 15 fersah mesafede Paris adında büyük bir kral yaşıyordu. Çok miktarda altın biriktirmişti. Bir grup Avrupalı bu topraklara gelince kral onları uzun zamandır görmediği kardeşleri gibi karşıladı ve deniz albayına 5 bin *castilian* değerinde hediye verdi. İstemedikleri halde kendilerine bu kadar değerli hediye veren bir kişinin çok zengin olması gerektiğini düşünen albay ve adamları, daha fazla altına sahip olmak için bir plan yaptılar. Oradan ayrılır gibi yaptılar ve gecenin en sakin zamanında geri dönüp onları savunmasız yakaladılar. Binaları ateşe verdiler, yerlilerin büyük bir kısmını yakıp öldürdüler ve 50 ilâ 60 bin *castilian* daha çaldılar. Yerli kral canını kurtarmayı başardı, toplayabildiği kadar adam toplayıp askerlerin peşine düştü. İki-üç gün içinde askerlere yetişip 130 ilâ 140 bin *castilian* değerindeki altınlarına yeniden kavuştular. Kral ve adamları askerlerin üzerine kahramanca saldırarak elli tanesini öldürdüler, pek çoğunu yaraladılar; bozguna uğratıp altınlarını geri aldılar. Sonra büyük bir Hristiyan grubu bu krala karşı saldırı başlattı, pek çok adamıyla birlikte kralı öldürdü ve hayatta kalanların tamamını esir aldı. Esir alınanlar daha sonra öldürüldü. Yaklaşık 30 fersah uzunluğundaki bir bölge üzerinde hâkimiyet sahibi olan bir topluluktan bugün hiçbir iz kalmadı. Bu aşağılık

İspanyol valisinin yaptığı yıkım ve katliamın boyutu o kadar büyüktü ki, bu konuda doğru dürüst bir kayıt yapılamaz. Bugün bütün bölge metruk bir vaziyettedir.

NİKARAGUA BÖLGESİ

Aynı zorba çok verimli Nikaragua bölgesini de zeametine katmak için bölge sakinleri için kötü yıllar olan 1522 veya 1523'te harekete geçti. Bu bölgenin güzelliğini, verimliliğini, sağlıklı havasını ve insanının büyük bir bölümünün zenginliğini sözle anlatmak mümkün değildir. Bölgedeki kasabaların sayısı ve büyüklüğü hakikaten hayret vericidir. Herhangi bir kasabanın bir ucundan öteki ucu arasındaki mesafe 3 ilâ 4 fersahtır. Yerli üretimin kalitesi ve bolluğu, dev bir nüfusa yetecek kadardır. Buradaki arazi düz ve engebesizdir. Yerlilerin saklanabileceği dağlar bulunmamaktadır. Buralar o kadar güzeldir ki yerlilerin buradan ayrılmaya hiç niyeti yoktur. Bu yüzden de burada kalıp, askerlerin eziyetlerine ve barbarlıklarına güçleri yettiği kadar katlandılar. Bu insanlar doğuştan kibar ve uzlaşmacıdır. Despot ve barbar suç ortakları başka yerlerde yaptıkları gibi bu bölgeyi de tahrip etmeye başladılar. Başka yerlerdeki gibi yine halka zulmettiler, yine sebepsiz yere evleri yıktılar, yine katliam yaptılar, yine canavarlık ettiler. O cinayetlerin, insafsızlıkların, hapsetmelerin ve diğer suçların bir listesini hazırlamak, bir insanın yapabileceği işlerin ötesindedir. Bu zorba, Roussillon vilayetinden daha büyük bir bölgede yaşayan nüfusun tamamını ortadan kaldırmak için elli adamını at sırtında bölgeye gönderdi. Tek bir erkeği, kadını, ihtiyarı veya çocuğu sağ bırakmadılar. Bunları sudan bahanelerle yaptılar. Mesela kurbanlarını, çağırdıkları zaman gelmemekle, güçleri yetebileceği halde taşıyabilecekleri oranda tahıl getirmemekle (Avrupa için un ne ise bölge içinde tahıl o demektir) veya akrabaları arasından vali ve adamları için yeterince köle teslim etmemekle suçladılar. Bu adamlar şeytana hizmet ediyordu ve tek bir yerli bile kaçmayı başaramadı. Çünkü toprak düzdü ve İspanyolların atları vardı.

Zorba vali, diğer bölgelere de baskın düzenlemek için birlikler gönderdi. Suç ortaklarına, bu zararsız ve barışsever yerlilerden istedikleri kadar köle edinmelerine izin verdi. Tutukluları, taşıdıkları üç *arroba* ağırlığındaki yüklerini düşürmemeleri için zincirle birbirlerine bağladılar. Bir keresinde bu şekilde üzerlerine aşırı yük bindirilip yola çıkarılan dört bin yerliden altı tanesi bile memleketlerini bir daha göremedi. Diğerleri ise yolda düştükleri yerde öylece bırakıldılar. (Nitekim, buna benzer çok sayıda olay olmuştur.) Yerli bir hamal, zorla taşıttırılan kocaman yükten dolayı veya yemek yedirilmediği ya da dinlenmesine izin verilmediği için güçten

düşüp büsbütün takatsiz kalınca, askerler hemen kellesini koparıyorlardı. Baş bir tarafa düşerken gövde de diğer tarafa yıkılıyordu. Böylece tutukluları bir arada tutan zincirleri koparmak zorunda kalmıyorlardı. Bunun, ölen kişinin arkadaşları üzerinde bıraktığı etkiyi tahayyül edebilirsiniz. Zamanla yakınlarının bu tür yolculuklardan dönmediğini fark eden yerliler, yanaklarına dökülen gözyaşlarıyla yakınıp sızlanıyorlardı. Şöyle diyorlardı: “Bu gittiğimiz ve Hristiyanlar için zor şartlar altında emek sarf ettiğimiz yollardan geçerken vaktinde evlerimize, eşlerimize ve çocuklarımıza döneceğimizi sandık. Bu beklenti artık geçmişte kaldı. Bunun bizim son yolculuğumuz olduğunu biliyoruz.”

Bir keresinde vali, ya kendi isteği doğrultusunda (bazılarının dediğine göre) ya da artık doğru dürüst geçinemediği adamlarından alıp yeni gelen dostları arasında paylaştırmak için köleleri pay etmeye karar verdi. Bu kargaşa içinde yerliler, arazilerinin bir kısmına tohum ekme fırsatı bulamadılar. Bunun sonucunda da yeterince tahıl elde edilemedi. Hristiyanlar, yerlilerin kendileri ve aileleri için yetiştirdikleri tahılların tamamına el koydular. Böylece yaklaşık yirmi ilâ otuz bin yerli açlıktan öldü. Hatta bazı anneler çocuklarını öldürüp yedi.

Daha önce de söylediğimiz gibi bölgedeki bütün kasabalar, askerlerin sahip oldukları verimli topraklar arasına girdi. Yeni yerleşenlerden her biri, kendilerine tahsis edilen kasabada birer konut edindiler. Yerlileri çalıştırdılar, zaten az bulunan gıda maddelerini çaldılar, yerlilerin sahip oldukları, işledikleri ve üzerlerinde geleneksel olarak kendi ürünlerini yetiştirdikleri topraklara el koydular. Yeni yerleşen biri, yerli nüfusun tamamına –yüksek mevki sahiplerine, yaşlı erkeklere, kadınlara ve çocuklara– kendi hane halkı gibi muamele ediyordu. Gece gündüz ne olursa olsun dinlenmelerine izin vermeden kendi menfaati için çalıştırıyordu. Küçük çocuklar bile dayanabildikleri kadar çalıştırılıyordu. Böylece yeni yerleşenler, hayatta kalan çok az sayıdaki yerli halkın kökünü kazıdılar; evlerine ve eşyalarına el koydular, onlara hiçbir şey bırakmadılar. (Üstelik bu suiistimaller bugün de devam etmektedir.) Bu bakımdan buradaki yerlilere yönelik muameleler, Hispaniola’dakinden bile daha kötüydü.

Bölgedeki halkın büyük bir bölümüne zulmettiler, yıprattılar, ölümlerini çabuklaştırdılar, ülkenin iç kesimlerinden limana kadar 3 fersahlık mesafe boyunca onlara gemi yapımında ihtiyaç duyulan ahşap blokları ve kalasları taşıttılar; bal ve mum aramaları için tepelere gönderdiler, onlar da tepelerde

jaguarlara yem oldular. Hamile kadınları ve yeni doğan bebeklerin annelerini bile yük hayvanı olarak kullandılar ve hâlâ kullanıyorlar.

Bu valinin uydurduğu en sinsi plana göre İspanyolların, yerli liderlerden ve önde gelen kişilerden köle talep etmesine izin veriliyordu. Bu gelişme ülke üzerinde her şeyden fazla yıkıcı etki yaptı. Her dört-beş ayda bir elli köle talep ediliyordu. Bir kişi validen izin alır almaz köle talebinde bulunabiliyordu. Yerlilerin önde gelenleri, gerekli miktarda köle talebini karşılayamadıkları takdirde diri diri yakılmakla veya vahşi köpeklerin önüne atılmakla tehdit ediliyordu. Kölelik yerli nüfus arasında neredeyse bilinmediğinden, iki, üç veya dört kölesi olan liderler ve krallar, kendi başlarına köle bulmak zorunda kalıyordu. Başlangıçta bulabildikleri öksüzleri topladılar; sonra da iki çocuklu ailelerden bir çocuk, üç çocuklulardan iki çocuk isteyerek, etraflarındaki barbarın taleplerini yerine getirdiler. Fakat bunları yaparken arkalarında feryat eden ve diş gıcırdatan aileler bırakıyorlardı. Bu yüzden buradaki insanların çocuklarına olan sevgisi, dünyanın başka yerlerindeki ailelerin çocuk sevgisini aşıyordu. Bu tür taleplerin artması, bütün bölgeyi birkaç yıl içinde yaşanmaz hale soktu. 1523 ile 1533 yılları arasında geçen altı-yedi yıl içinde, beş-altı gemi kıyılarda kol gezerek Panama ve Peru'da satmak üzere çok sayıda masum insanı alıp götürdü. Köleler gittikleri yerlerde öldüler. Bu insanların, kendi topraklarından uzaklaştırılıp yiyecek verilmeden tam gün çalışmaya zorlandıkları zaman çok çabuk öldükleri tecrübeyle sabittir. Onları alıp satanların kafalarında bu köleleri çalıştırmaktan başka hiçbir düşünce yoktur. Bu şekilde beş yüz binden fazla zavallı kendi memleketlerinden alıp götürüldü. Bunun da ötesinde İspanyolların başlattığı tüyler ürpertici çatışmalarda veya korkunç hapishane şartlarında şimdiye kadar beş-altı yüz bin yerli hayatını kaybetti. Katliam bugün de devam etmektedir. Bütün bu tahribat bir zamanlar yeryüzünün en bol nüfuslu yerlerinden biri olan Nikaragua bölgesinin tamamında son on dört yıl içinde gerçekleşti. Şu anda bu bölgede sadece dört-beş bin kişi kaldı ve her gün bunların bir kısmı, her gün zorla çalıştırıldıkları ve şahsî suiistimallere maruz bırakıldıkları için hayatlarını kaybetmektedirler.

YENİ İSPANYA

Yeni İspanya, 1517'de keşfedildi ve bölgenin yerli halkına İspanyollar tarafından büyük zulümler yapıldı ve bir kısmı öldürüldü. 1518'de Hristiyanlar bölgeye yerleşme bahanesiyle halkı soymaya ve öldürmeye başladılar. O yıldan itibaren (şu anda 1542 yılındayız), bu Hristiyanların yaptığı büyük haksızlıklar, insafsızlıklar, beklenmedik şiddet eylemleri ve kanlı barbarlıklar giderek arttı, bu eylemleri gerçekleştirenler içlerindeki Yaradan korkusunu, bütün sevgi ve haysiyet duygularını kaybettiler. Anakaradaki krallıklarda korkunç zulümler ve barbarlıklar o kadar berbat, şiddet o kadar yoğun, cinayetler o kadar sık, diğer despotça eylemler o kadar aşırı, tahribat o kadar yaygındı ki şimdiye kadar bu konuda yazdıklarımız Yeni İspanya'da devam edenlerle mukayese bile edilmez. 1518'den itibaren aralıksız süren zulmün boyutu tarife sığmaz. Şimdi bile, Eylül 1942'de her gün zulüm yapılmaya devam etmekte, daha önce söylediğimiz gibi korkunç canavarlık ve su katılmadık insanlık dışı muameleler gitgide artmaktadır.

Yeni İspanya'ya adım attıkları Nisan 1518'in on sekizinci günü olan ilk günden itibaren 1530'a kadar bu acımasız ve kana susamış İspanyolların kışkırttığı yıkım ve kargaşa aralıksız sürdü. Bu on iki uzun yıl boyunca Mexico City çevresindeki yaklaşık 450 fersah genişliğindeki bir bölgeyi talan ettiler, orada yaşayanları kılıçtan geçirdiler ve her türlü barbarlığı sergilediler. Bu bölgede önceleri her biri İspanya büyüklüğünde dört-beş büyük krallık vardı ve her şeye kadir olan Rabbim, her bir krallığın nüfusunun; Toledo, Sevilla, Valladolid, Zaragoza ve Barselona şehirlerinin toplam nüfusundan daha fazla olmasını takdir etmiş. Bütün bölge insan kaynıyordu ve sınırda yürüyen bir kişi 1800 fersah yol almış olurdu. Ama sözünü ettiğimiz yirmi yıl içinde ve 'fetih' adına hareket eden Avrupalılar, bu 450 fersahlık bölgede genç, ihtiyar, kadın, çocuk demeden dört milyon insanı katletti ve diri diri yaktı. Bu rakam, her gün esaret, zulüm ve yokluktan dolayı ölen ve halen ölmeye devam edenleri ihtiva etmemektedir. (Fetih adıyla hareket eden bu acımasız zorbaların yaptığı aslında bir dizi şiddetli saldırıdan başka bir şey değildi. Sadece ilahî açıdan değil kanunî açıdan da suç teşkil eden eylemlerdi.)

Uzunluğu ne kadar olursa olsun, yazması ne kadar zaman alırsa alsın, üzerinde ne kadar titiz çalışılırsa çalışılsın hiçbir kayıt, insan ırkının bu

ölümcül düşmanlarının bu bölgenin çeşitli kısımlarında yaptığı vahşetin dehşetini yansıtmaya yetmez. Aralarından bir-iki vahşet örneği seçilse bile bunları bütün kanlı ve korkunç ayrıntılarıyla anlatmak mümkün olmaz. Bunların binde birini bile anlatmaya gücümün yetmediğini bildiğim halde birkaç tanesinden bahsetmeye gayret edeceğim.

Katliamlardan biri de yaklaşık otuz bin yerleşimcinin yaşadığı büyük bir şehir olan Çolula'da gerçekleşti. Şehrin ve bölgenin bütün ileri gelenleri papazların öncülüğündeki şaşaalı bir merasimle İspanyolları karşılamak için ortaya çıktılar, sonra şehre kadar onlara eşlik ettiler ve onları kralın ve önde gelen vatandaşların evlerinde ağırladılar. İspanyollar bölgedeki bütün insanlar üzerinde korku ve dehşet saçmak için katliam yapma (ya da onların deyimiyle 'cezalandırma') vaktinin geldiğini düşündüler. İstila ettikleri bütün topraklarda böyle yapıyorlardı. Bu yumuşak huylu, nazik insanları, yıldırmak adına kanlı bir katliamdan geçiriyorlardı. Katliam kararı verdikten sonra hemen harekete geçtiler. Önce yerlilerin başındaki kraldan; şehirde ve kendisine bağlı bütün çevre topluluklardaki eşrafı ve önde gelen vatandaşları çağırmasını istediler. Şehrin ileri gelenleri, İspanyol komutanla görüşmek için geldiler ve binaya girer girmez yakalandılar. Bunlardan beş-altı bin yerli taşıyıcı getirmeleri istendi. Taşıyıcılar gelir gelmez onları avluda topladılar. Sadece avret yerleri kapalı bu çırılçıplak zavallı insanların, omuzlarında erzaklarıyla İspanyolların sırt çantalarını taşımaya hazır halde beklediklerini görseydiniz acırdınız. Yere çöküp koyun gibi sabırla beklediler. Çok sayıda taşıyıcı avluda öylece beklerken silahlı muhafızlar çıkışları kapatıp yerlerini aldılar, kılıçlarını kınlarından sıyırdılar, mızraklarını kaldırıp bu zavallı masum insanları katletmeye başladılar. Tek bir kişi bile kaçamadı. Bir-iki gün sonra birkaç canlı ortaya çıktı. Bunlar halının altına gizlenir gibi diğer cesetlerin altına saklanmışlardı. (Avludaki cesetlerin kalınlığı o kadar büyüktü ki.) Canlarının bağışlanması için gözyaşları içinde yalvarıp yakardılar; ancak cesetlerin altından çıkar çıkmaz İspanyollar tarafından hiç acımadan öldürüldüler. İspanyol komutan, sayıları yüzü bulan ve iple birbirine bağlı durumdaki yerlilerin önde gelenlerinin, yere çakılmış kazıklara bağlanıp diri diri yakılmaları talimatını verdi. Bu kişilerden biri kurtulmayı başardı ve kendisi gibi otuz-kırk kişiyle birlikte, yerlilerin *quu* adını verdiği büyük

muhkem bir tapınağa sığındı. Burada İspanyollara karşı güçlü bir savunma sergilediler. Ancak karşı koyulması gerçekten imkânsız (bir de direnişçilerin silahsız siviller olduğunu düşünün) olan İspanyollar tapınağı ateşe verdiler, içindekileri diri diri yaktılar. Kurbanlar sürekli bağırıyorlardı: "Ah, alçak adamlar! Size ne zararımız dokundu? Neden bizi öldürüyorsunuz? Mexico City'ye gittiğinizde büyük kralımız Montezuma intikamımızı alacak." Bir rivayete göre İspanyollar avluda toplanan beş-altı bin kişiyi katlederken komutanları adamlarını şu sözlerle eğlendiriyormuş:

alevler Roma'nın korkunç kudretini yutarken
Neron, Tarpey'in tepesinden seyrediyordu
çocuklar ve yaşlılar acıyla inlerken
o soğuk bir tavırla dudak büküyordu.[2]

İspanyollar, Çolula'dan daha büyük ve daha kalabalık nüfuslu Tepeaca şehrinde de büyük bir katliam yaptılar. Burada binlerce insanı insafsızca kılıçtan geçirdiler.

Çolula'dan sonra Mexico City'ye gittiler. Yolda Kral Montezuma'dan binlerce hediye aldılar. Montezuma ayrıca adamlarından bir kısmını göndererek İspanyollar için eğlence ve ziyafet tertip etti. Şehre yaklaşık 2 fersah mesafedeki Büyük Geçit'e ulaştıklarında Montezuma'nın erkek kardeşi tarafından karşılandılar. Karşılama töreninde yerlilerin ileri gelenlerinin elinde, büyük kraldan getirdikleri altın, gümüş ve kıyafetlerden oluşan değerli hediyeler vardı. Montezuma, gelenleri maiyetiyle beraber şehrin kapısında altından bir tahtırevan üzerinde bizzat karşıladı. Şehre kadar onlara eşlik etti. Sonra İspanyolları büyük evlere yerleştirdiler. Güvenilir görgü şahitlerinden edindiğim bilgiye göre aynı gün İspanyollar büyük kralı gafil avladılar ve yakalayıp seksen askerden oluşan bir silahlı muhafız birliğinin kontrolünde hapse attılar. Uzun uzun hepsini anlatmak yerine tek bir hadiseyi anlatmak istiyorum. Bir keresinde İspanyol komutan, kendisine karşı saldırı planlayan deniz albaylarından birinin işini bitirmek üzere limana gitmek zorunda kalmıştı. Arkasında da Kral Montezuma'yı korumaları için sadık destekleyicilerinden birini ve komutasındaki yüz kadar adamı bırakmıştı. Garnizon bir güç gösterisi yapıp bu krallıktaki halka dehşet salmaya karar verdi. (Daha önce sözünü ettiğimiz klasik İspanyol taktiği.) Kraliyet mensupları dahil büyük küçük bütün yerli

vatandaşlardan, tutuklu bulunan krallarını eğlendirmeleri istendi. Bunun üzerine şenlikler düzenlendi ve şehrin meydanlarında her öğleden sonra ve akşam geleneksel danslar sergilendi. Bu danslara bölge dilinde *mitotes* (*areitos* adıyla bilinen adaların tipik dansı) denilir. Halkın en önemli eğlence tarzı bu danslar olduğu için yerliler en gösterişli elbiselerini giyip süslendiler. Danslar mertebe ve sosyal mevki dikkate alınarak yapılıyordu. Soylu kabul edilenler, krallarının tutulduğu binanın en yakınında, Montezuma'nın imparatorluğundaki iki binin üzerindeki önde gelen genç ise binaya yakın bir yerlerde dans ediyordu. İspanyol deniz albayı, adamlarından oluşan bir müfrezeyle, eğlenceyi izlemek istiyormuş gibi yaparak o yöne hareket etti. Asıl gayesi müsait bir anda eğlenenlere saldırma emri vermekti. Eğlencenin devam ettiği diğer meydanlara gönderilen müfrezelere de aynı talimat verilmişti. İnsanlar kendilerini tamamen dansa vermişlerdi. Güvenliklerinden endişe duymuyorlardı. Tam bu sırada askerler kılıçlarını çekerek bağırmaya başladılar: "Aziz James aşkına, saldırın askerler!" Dansçıların kıvrak ve çıplak bedenlerini dilim dilim doğradılar. Aynı şey şehirdeki diğer meydanlarda da vuku buldu. Peş peşe gelişen bu olayların ardından ülke halkı korku, keder ve acıya gark oldu. Bütün ülke yasa boğuldu. Kıyamete kadar veya en azından bu insanların çok azı hayatlarını idame ettirdiği sürece, bizim İspanya'da *ballad*larımızla yaptığımız gibi onlar da *areitos*larında ve danslarında; nesilden nesile sevilen ve hürmet edilen bütün eşrafı kırıp geçiren bu hazin katliam hikâyesini tekrar tekrar anlatmaya devam edeceklerdir.

Yerli nüfus, böyle bir insafsızlığı hak edecek hiçbir şey yapmayan masum insanlara yönelik bu barbarca ve beklenmedik zulümden haberdar olunca bütün şehir harekete geçti. O zamana kadar, haksız yere hapiste tutulan krallarının ve efendilerinin, Hristiyanlarla savaşmamaları, hatta direniş bile göstermemeleri yönündeki talimatlarını hoşgörüyle karşılayan yerliler, nihayet silaha sarıldı ve İspanyolların üzerine saldırdı. İspanyolların büyük bir kısmı yaralandı ve saldırıdan kıl payı kurtuldu. Montezuma'nın sırtına hançer dayayıp terasa çıkardılar ve adamlarına, saldırıyı ve ayaklanmayı kesmeleri için talimat vermeye zorladılar. Ama insanlar öyle bir aşamada bu tür talimatları yerine getirecek durumda değildi. Bu yüzden Montezuma'nın yerine savaşta kendilerine önderlik edebilecek yeni bir kral seçme ihtiyacı hissetiler. Tam bu noktada İspanyol komutan, isyancı güçlere karşı kazandığı zaferden sonra kıyı bölgesinden geri dönüyordu. Henüz uzaktaydı fakat yanında takviye birliklerle

geliyordu. Yaklaşık üç-dört gün sonra komutan gelene kadar çatışmalara ara verilmişti. Bu arada protestocuların sayısı çevre bölgelerden akın akın buraya gelen kişilerle arttı. Komutan gelince yerliler aynı heyecanla saldırıya geçti. Garnizondakiler içlerinden hiçbirinin sağ kalmayacağını düşünerek endişeye kapıldılar ve gece gizlice şehri terk ettiler. Yerliler galibiyetlerinin rüzgarıyla İspanyolların peşine düştü ve birçoğunu yakalamayı başardı. İspanyolların bir kısmı da gölün iki yakasını birbirine bağlayan geçitten geçtiler ancak çok kayıp verdiler. Yerliler, kendilerine yapılanlar karşısında her türlü şeyi yapma hakkına sahipti: Makul ve dürüst bir kişi, yerlilerin yaptıklarının meşru bir müdafaa eylemi olduğunu görecektir. İspanyollar yeniden toparlandılar ve şehri ele geçirmek için yeniden savaş başlattılar. Yerli nüfus korkunç ve iğrenç bir eziyete maruz bırakıldı. Çok sayıda yerli hayatını kaybetti, liderlerinin birkaçı dahil pek çoğu da diri diri yakıldı.

İspanyollar, hem Mexico City'de hem de bütün bölgede yaptığı canavarlıklardan sonra (şehrin çevresindeki 10 ilâ 20 fersahlık bir alanda, sayısız yerli, İspanyollar tarafından öldürüldü) dikkatlerini bol nüfuslu Pánuco bölgesine çevirdiler. Burada da yine her tarafı kırıp geçirdiler, yağmaladılar ve çok sayıda kişiyi öldürdüler. Sonra her biri Kastil ve León krallıklarından büyük olan Tuxtepec, Impilcingo ve nihayet Colima bölgelerine yöneldiler ve aynen Mexico City'de yaptıkları gibi buraları da kırıp geçirdiler. Bu canavarlıkları, menfur cinayetleri ve İspanyolların yaptığı diğer barbarlıkları kâğıda geçirmek imkânsızdır. Böyle bir kayıt tutulsa bile bu, okuyucunun kavrayamayacağı kadar uzun olacaktır.

Şurası mutlaka hatırlatılmalı ki İspanyollar, bu bölgelerin her birini istila edip insanları katliamdan geçirerek topraklarını tahrip ederken İspanya Kralı'nın bu topraklar üzerindeki hâkimiyetini sağlamaya çalıştıklarını iddia ediyorlar ve bunu bahane gösteriyorlardı. Hiçbir zaman insanları katletmeleri veya esir almaları için onlara yetki verilmemişti. Ama yerliler her şeylerini bırakıp akılsız ve mantıksız iddiaları hemen kabul etmeyerek, acımasız canavarların merhametine sığınmadıkları anda kanun kaçağı ilân edildiler ve majestelerine isyan ediyormuş gibi değerlendirildiler. İşte İspanyol mahkemelerine geri gönderilen mektupların mahiyeti budur. Yeni Dünya'yı yönetmeye kalkışan herkes, kanunlara ve hükümetin ilkelerine gözlerini kapatmıştır. Bu yüzden herhangi bir iktidara tabi olmayan bir kişinin, o iktidara isyan ediyormuş gibi yorumlanamayacağı ilkesinden bihaberdirler. Aklıselim sahibi bir kişi,

kendi sınırları dahilinde barış içinde yaşayan ve kendi krallarının dışında bir kişiye sadakat borcu olduğundan habersiz olan herhangi bir kişinin tepkisinin nasıl olabileceğini az çok tahmin eder. Bir yabancı gelip talebini şu şekilde dile getiriyor: “Bundan böyle hiç görmediğiniz, hiç duymadığınız yabancı bir krala itaat edeceksiniz. Aksi takdirde sizi kesip parçalara ayırırız.” Üstüne üstlük yerli halk bir de bu yabancıların, mektuptaki tehdidi uygulamaya çoktan hazır olduğunu fark ediyor. Daha da şaşırtıcı olanı yerli halkın bu tür emirlere itaat etmemesi halinde, sıradan bir köle gibi muamele görmesi, zor şartlar altında çalıştırılması ve her türlü suiistimal ve eziyete maruz bırakılmasıdır ki bu yapılanlar, halkın acı çekerek ölmesine sebebiyet vermektedir. Hakikatte sonuç yine aynıydı: Yerliler, eşleri ve çocukları hayatlarını kaybediyor, ülkeleri yeryüzünden siliniyor.

Komutanlardan biri, kendisinden daha insafsız ve barbar, daha acımasız ve merhametsiz olan deniz albaylarından ikisini, ortak bir sınırı paylaşan ve Mexico City’ye yaklaşık 300 fersah mesafedeki iki geniş ve müreffeh krallığa gönderdi. Bu kalabalık nüfuslu iki krallıktan ilki Pasifik üzerindeki Guatemala, diğeri ise Atlantik’e kıyısı olan Naco ve Honduras (veya Guaimura) idi. Her iki İspanyol birliği, hem süvari hem de piyade sınıfı bakımından iyi donatılmıştı. Komutan birini karadan diğerini ise deniz yoluyla bölgeye gönderiyordu.

Bu iki birliğin, özellikle de Guatemala’ya giden kuvvetlerin yaptığı zulmün, barbarlığın, cinayetlerin, vahşetin ve diğer haksızlıkların –sadece günümüz neslini değil gelecek nesilleri de afallatacak– bir kitap oluşturacak kadar çok olduğunu söylesek abartmış olmayız. Diğer birliğin liderinin sonu feci olmuştu. İşte bu iğrenç şeyler, Yeni Dünya’da daha önce gördüğümüz her şeyi kemiyet ve keyfiyet bakımından geride bırakmış, hatta günümüzde yapılanların da ötesine geçmiştir. Geniş araziler çorak bir hale sokulmuş ve hadsiz hesapsız sayıda yerli öldürülmüştür.

Deniz yoluyla hareket eden birlik, sahil boyunca bütün şehirleri yerle bir etti, buralarda yaşayan insanlara karşı her tür şiddet eylemini uyguladı. Mesela Naco ve Guaimura Krallığı’na giden yolun üzerinde bulunan Yucatán bölgesindeki yerliler, İspanyolları karşılamak için ortaya çıktılar ve onlara hediyeler sundular. İspanyollar karaya çıkar çıkmaz, iç kesimlere baskın düzenlediler, karşılarına çıkan her şeyi aldılar, herkesi öldürdüler ve her yeri yakıp yıktılar. Bir İspanyol deniz albayı, emrindeki üç yüz adamla birlikte başkaldırdı ve Guatemala Krallığı’nın iç kesimlerine doğru yola çıktı, karşısına çıkan şehirleri yakıp yağmaladı, buralarda yaşayanları soyup

öldürdü. İsyancı albay, düşmanın yararlanmasını önlemek için işe yarar her şeyi yok etme siyasetini yaklaşık 120 fersah boyunca sürdürdü. Böylece isyan ettiği arkadaşları onların peşine düştüğü zaman bütün bölgeyi bomboş ve çorak bir halde bulacaklardı. Yerli halk ise isyancı albay ve adamlarının kendilerine verdikleri zararın intikamını, isyancıları yakalamaya çalışan askerlerden almaya çalışacaklardı. Birkaç gün sonra isyancı albayın başkaldırdığı subay hayatını kaybedince yerine bir sürü barbar despot geçti. Bunlar, yerlileri korkunç işkencelerden geçirdiler, bir kısmını öldürdüler, bir kısmını esir aldılar, bir kısmını da şarap, kıyafet ve diğer eşyalar karşılığında ticaret gemilerine sattılar. 1524 ile 1535 yılları arasında istilacıların zorbalığı ve halkın esaret altına alınması; bir zamanlar dünyanın en kalabalık nüfusunun geçimini sağladığı bir bölge olan Naco ve Honduras Krallığı topraklarının tamamının haritadan silinmesine yol açtı. Bugünlerde bu bölgeye gidenler bomboş ve yıkılmış yerleşim bölgelerinden başka bir şey göremezler. Bütün bu hazin manzara, en katı gönülleri bile yumuşatmaya yeter. Bu on bir yıl içinde en az 100 fersah büyüklüğündeki bir bölgede iki milyondan fazla insan hayatını kaybetti. Sadece iki bin kişi hayatta kaldı. Hayatta kalanlar esaret hayatının sıkıntılarına yenik düştükçe, bu rakam da günden güne azalmaktadır.

Dikkatimizi bir kez daha Guatemala'ya giden acımasız zorbaya yöneltelim. Bu despot daha önce anlatma ihtiyacı duyduğumuz gibi acımasızlık ve barbarlık konusunda bütün seleflerine taş çıkarttı ve alçaklık bakımından bugün bölgede faal olanlarla bile rekabet etti. Mexico City çevresindeki bölgelerden Guatemala sınırına kadar (birliği bölgeye gönderen komutana verdiği bir rapora göre) yaklaşık 400 fersah boyunca ilerleyen bu zorba, geçtiği yerlerdeki insanları öldürdü, mallarını çaldı; yakıp yağmaladı. Yoluna çıkan her şeyi ve herkesi ortadan kaldırmasının, daha önce ifade ettiğimiz üzere, tek bir sebebi vardı: Yerliler hiç görmedikleri ve işitmedikleri bir İspanyol hükümdarın temsilcileri olarak kendilerini tanıtan acımasız ve insafsız barbarlar sürüsünün egemenliğini kabul etmeliydiler. Öyle ki daha sonra söz konusu hükümdarın, temsilcilerinden daha acımasız olduğuna kanaat getirdiler. İspanyol komutan ve adamları, halkın bu resmî bildirinin muhtemel sonuçları üzerinde düşünmelerine fırsat bile vermeden üzerlerine çullandılar, bildiriyi okur okumaz onları öldürdüler ve yaktılar.

GUATEMALA BÖLGESİ

VE KRALLIĞI

Bu zorba Guatemala Krallığı'na ayak basar basmaz yerlileri öldürmeye başladı. Krallığın en büyük şehri Utatlán'ın şefi, kendisini tahtırevan üzerinde ve trampet eşliğinde şehrin dışına taşıttırarak muntazam bir merasimle onu karşılamaya geldi. İspanyol zorbanın gelişinin hatırasına büyük bir eğlence düzenlendi, mükellef bir ziyafet hazırlandı, istedikleri şeyleri almaları konusunda serbest bırakıldılar. İspanyollar o geceyi surların içinde geçirmekten korkarak kendilerini savunmak amacıyla kentin dışında kamp kurdular. Ertesi gün İspanyol deniz albayı, yerlilerin şefini ve bölgenin ileri gelen vatandaşlarını yanına çağırdı ve hiçbir şeyin farkında olmayan bu kişileri yakalayıp belli bir miktar altın istedi. Guatemala'da altın olmadığı için ellerinde altın namına bir şey olmadığı cevabını alınca onları suçlu ilân etti ve hiçbir hukuki işleme başvurmadan diri diri yakılmaları talimatını verdi. Krallığın diğer bölgelerindeki krallar, altın vermeyi reddettikleri için şeflerinin ve yerlilerin önde gelen kişilerinin yakıldığını öğrenince kasabalardan ve şehirlerden kaçarak dağlara çıktılar, halklarına da gidip İspanyollara hizmet etmelerini ancak kralların nerelere gizlendiğini ifşa etmemelerini söylediler. Yerli halk İspanyollara yaklaşıp onları efendileri olarak tanıdıklarını, her konuda hizmet edebileceklerini söyleyince İspanyolların bu en Hristiyan olanı, yerlilerin kendisine hizmet etmesi gibi bir duruma karşı hazırlıklı olmadığını, ancak şeflerinin nereye gittiğini söylemedikleri takdirde hepsini teker teker öldüreceğini söyledi. Yerliler ise şeflerinin nereye gittikleri konusunda hiçbir şey bilmediklerini, İspanyolların kendilerini hizmete almalarının daha iyi olacağını, böylece kendileri çalışırken İspanyolların evlerinde rahat rahat oturabileceklerini söylediler. Israrla söyledikleri gibi İspanyollar onları öldürebilir ya da onlara, kadınlarına ve çocuklarına ne isterlerse yapabilirlerdi. Burada tuhaf bir şey oldu. İspanyollar bu zavallı insanların yaşadığı kasabalar ile köylere gittiler ve aileleriyle beraber evlerinin sığınaklarında yaşayarak huzur içinde çalışan bu zavallı insanları gafil avladılar; hepsini teker teker keserek parçalara ayırdılar. Sakinlerinin kendilerini tam güvende hissettikleri çok büyük ve önemli bir şehir, iki saatlik bir süre içinde neredeyse tamamen ortadan kaldırıldı ve kaçmayı başaramayan yerleşimcilerin tamamı kılıçtan geçirildi: kadınlar, çocuklar ve yaşlı erkekler...

Yerliler, derin tevazularının, cömertliklerinin ve uysallıklarının, bu gözü dönmüş kepazelerin kalplerini yumuşatmadığını ve İspanyolların hiçbir sebep yokken kendilerini parçalamaya hazır beklediklerini görünce, iyice silahlanmış at üstündeki insafsız düşmanlarını yenme ihtimalleri olmadığı halde o zamana kadar olduğu gibi omuz omuza vererek aşağılık ve iğrenç hasımlarından intikam almaya karar verdiler. Kendilerinin güçsüz, yaya ve silahsız olduklarını bildikleri halde ölümü göze almışlardı. Yolların ortasına çukurlar açıp içine keskinleştirdikleri ve ateşle kararttıkları şendereleri koydular. Böylece İspanyolların bindiği atlar bu çukurlara düşüp şenderelerin üzerine geçeceklerdi. Sıra dışı bir işaret görünmesin diye de çukurları çimen ve çalılıklarla doldurdular. İspanyollar bu çukurlara karşı dikkatli olmayı kısa zamanda öğrendikleri için çukurlara sadece bir-iki at düştü. Fakat İspanyollar, hazırlanan bu tuzağın intikamını yerli halktan almak için sosyal sınıf ve yaş ayrımı yapmadan bütün yerlilerin kendilerini kazdıkları çukurlara atmalarına karar verdiler. Sonunda olan oldu ve ellerine geçirdikleri herkesi –hamile kadınlar, yeni doğum yapmış anneler, çocuklar ve ihtiyar erkekler– çukurlara, sivri uçlu şenderelerin üzerine attılar. Zavallı kurbanlarla ağzına kadar dolu olan çukurlardaki manzara dehşet vericiydi. Çukura düştükleri halde hâlâ çocuklarını kucaklarında sıkıca kavrayan annelerin hali içler acısıydı. İspanyollar bu şekilde öldüremediklerine ise mızraklarla ve kamalarla saldırdılar veya vahşi köpeklerin önüne atıp yedirdiler. Bir keresinde de yüksek mertebeli bir yerliyi, diri diri yakarak onurlandırdılar. Bu insafsız katliam, 1524'ten 1530 veya 1531 yılına kadar gücünü yitirmeksizin devam etti. Katledilen insanların sayısını artık okuyucu tahmin edebilir.

Bu cani ile kardeşlerinin (kardeşleri ve birliğindeki diğer komutanların her biri bu katil kadar merhametsizdi) yaptığı acımasız katliamların biri kaydedilmeye değer derecede göze çarpıyor. San Salvador şehrinin bugün durduğu yerin çok yakınlarında, o zamanlar Cuzcatlán adı verilen ve Pasifik sahili boyunca yaklaşık 40 ilâ 50 fersah boyunca uzanan zengin bir bölgenin başkenti olan aynı adlı kentte yerli halk bu katili karşılamak için büyük bir resmî tören hazırladı. Yaklaşık yirmi-otuz bin kişi tavuk ve diğer gıda maddelerini sunmak üzere sokaklarda yan yana dizildi. Cani hediyeleri alır almaz maiyetindeki bütün adamlara, bölgede kaldıkları sürece kendilerine hizmet etmeleri ve ihtiyaçlarını karşılamaları için diledikleri kadar kişiyi hizmetçi olarak yanlarına almalarını emretti. Çoğu bütün isteklerini tatmin edeceklerine inandıkları kadar, en az elli, bir kısmı da yüz

kadar kişiyi yanlarına aldı. Bu zavallı insanlar hiç itiraz etmeden, kurbanlık koyun gibi, kendilerini seçen kişilerin yanlarına gittiler, yeni efendilerinin istediği her şeyi yerine getirdiler, onlara neredeyse tanrı muamelesi yaptılar. Bu arada İspanyol deniz albayı, yerlilerin önde gelenlerinden kendilerine büyük miktarda altın getirmelerini istedi, bu zaten yaptıkları seferin ana hedefiydi. Yerliler ellerindeki bütün altınları memnuniyetle ona vereceklerini söylediler ve aralarında yaygın olarak kullandıkları altın görünüşüne sahip çok sayıda yaldızlı bakır baltayı bir araya topladılar. Albay adamlarına madenin yüzeyini çizdirerek test ettirdi ve aslında bakırdan yapıldıklarını görür görmez şöyle dedi: “Burada bize altın yok arkadaşlar. Buradan gidelim. Herkes yanına hizmetçilerini alsın, zincirleyip köle damgası vursun.” Nitekim böyle de yaptılar, yakalayabildikleri herkesi kendilerine bağladılar ve üzerlerine damga vurdular. Kentin ileri gelen vatandaşlarından birinin oğlunun, sıradan bir köle olarak majestelerinin damgasıyla mühürlendiğini kendi gözlerimle gördüm. İspanyolların pençesinden kurtulmayı başaran bölge ve şehir halkı, hemşehrilerine yapılan kötülüğü görünce bir araya gelmeye başladılar ve kendilerine eziyet eden İspanyollara karşı silaha sarıldılar. Meydana gelen çatışmada İspanyollar yerlilere büyük kayıplar verdirdiler ve yerlilere her türlü zulmü reva gördüler. Guatemala’ya döndüklerinde kentin ilahî adaletin mutlak gücüyle karşı karşıya kaldığını fark ettiler. Kent üç şiddetli felakete sahne olmuştu. Önce sağanak yağmura, sonra tufana ve on-yirmi öküz büyüklüğünde dolu tanelerine maruz kalarak tamamen yerle bir oldu. İspanyollar kenti inşa ettiler. İşte İspanyollar bu ve başka şekillerde en az 100 fersah büyüklüğündeki dünyanın en bereketli ve en yoğun nüfuslu bölgelerinden birini yağmaladılar ve tahrip ettiler. Yerli liderlerin tamamını ve askerlik çağındaki gençleri öldürdüler ve hayatta kalanları da kölelik uçurumuna sürüklediler. Kendilerine daha fazla köle verilmesi için baskı yaptıklarında yerliler, ellerinden teslim edecek başka köleler olmadığından ve bütün köleler açık artırma için gemiyle Peru’ya götürüldüğünden oğullarını ve kızlarını bıraktılar. Bu hunhar caniyi kayda geçirirken bu bölgede, Meksika Krallığı’nın tamamından daha fazla insan yaşıyordu. Ama aynı bölgede cani albay ile kardeşleri, isyancı arkadaşlarıyla birlikte, 1524 yılından 1540 yılına kadar on beş-on altı yıl boyunca dört-beş milyondan fazla insanın ölümünden sorumluydular. Ne katliam ne de yıkım sona erdi. Şimdiye kadar hayatta kalan yerliler, yakında, bölgedeki diğer yerliler gibi hayatlarını kaybedeceklerdir.

Bu rezil herifin numaralarından biri de, bir kente veya taşraya saldırmak üzereyken, daha önce istila ettiği kabilelerden alabildiği kadar yerliyi yanına alıp kendi yerine savaştırmaktı. Ordusundaki on-yirmi bin damgalı köleyi hiç beslemediği için ellerine geçen tutukluları yemelerine izin verdi. Böylece karargâhında bir insan mezbahası kurarak üzerine kraliyet mührünü vurdurdu. Bu mezbahada çocuklar kesilip kızartılıyor, yetişkinlerin ise elleri ve ayakları kesiliyordu. Bu vahşeti haber alan bölgedeki diğer halklar, ülkenin başka yerlerinde olduğu gibi korkudan kaskatı kesildiler.

Yerlilerin toptan öldüğü bir başka iş de gemi yapımıydı. Atlantik'ten Pasifik'e kadar 130 fersah uzunluğundaki bölge boyunca yerlilere üç-dört *kental* ağırlığında gemi demiri taşıttırdı. Bunlar öyle ağırdı ki gemi demirinin tırnakları yerlilerin çıplak omuzlarına ve sırtlarına batıyordu. Aynı çıplak ve savunmasız yerlilere bir de karadan top naklettirdi. Çoğunun acı içinde sendeleyerek yürüdüğünü kendi gözlerimle gördüm. Aileleri parçalıyor, eşlerini, kızlarını ellerinden alarak yerli erkeklerin onurunu kırıyor, savaşçılarının ve denizcilerinin kendisine olan bağlılığını muhafaza etmek için kadınları teknelerde öldürmelerine izin veriyordu. Filikaları küpeştelerine kadar yerlilerle doldurdu ve gözünü öyle bir hırs bürüdü ki bütün yerlilerin açlıktan ve susuzluktan ölmelerine sebep oldu. Biri, bu cani deniz albayının yaptığı vahşeti ayrıntılı olarak kaleme alsa gerçekten dünyayı şaşırtan büyük bir cilt kitap ortaya çıkardı. Her biri çok sayıda tekneden oluşan iki birlik gönderdi, adeta bir intikam ateşiymiş gibi bütün bölgeyi yaktı. Ah keşke birileri onun öksüz ve yetim bıraktığı, çocuklarını çaldığı, eşlerini ellerinden aldığı kişileri, dul bıraktığı kadınları, işlediği zina, şiddet ve tecavüz suçlarını, özgürlüklerini ellerinden aldığı kişileri ve onun yüzünden sayısız insanın maruz kaldığı bütün eziyet ve felaketleri listelese! Keşke birileri, onun yaptıkları yüzünden ne kadar gözyaşı döküldüğünü ve insanların ne kadar ahu figan ettiklerini, bu hayatta ne kadar üzüntüye sebep olduklarını, kaç insanı –sadece bir sürü yerliyi değil, aynı zamanda kendisiyle işbirliği yaparak alçakça, insafsızca ve acımasızca günah işleyen Hristiyanları da– öbür dünyada ebedi azaba gönderdiklerini bir hesaplasa. Nitekim Rabbim sonradan ona korkunç bir ölüm yöneltti.

YENİ İSPANYA, PÁNUCO VE JALISCO

1525 yılında Yeni İspanya ve Pánuco'ya bağlı bölgelerde gerçekleştirilen vahşetin ve daha önce sözünü ettiğimiz barbarlık ve katliamın arkasında, Pánuco bölgesinde yapılan zorbalıklardan sorumlu bir başka cani daha vardı. Bütün bölgeyi tamamen insandan arındıran bu kişi, kendisinden öncekilerin yaptığı gibi çok sayıda erkeğe köle damgası vurdu ve daha iyi fiyata satılacakları Küba ve Hispaniola'daki köle pazarlarına götürülmek üzere ite kaka gemilere bindirdi. Seksen yerliye, yani insan ırkına mensup seksen canlıya karşılık bir kısrak alıyordu. Sonradan Mexico City ve Yeni İspanya Valisi olarak tayin edildi; hâkimliğe getirilen çok sayıda suç ortağıyla birlikte *Audencia*'nın[3] idaresini üstlendi. Hepsi birden gizlice plan yaparak tarif edilemez bir yıkım gerçekleştirdiler; her türlü zorbalığı, vahşeti ve soygunu yaptılar. İki yıl gibi kısa bir zaman içinde Yeni İspanya'nın tamamını rezil bir duruma soktu. Mesela bu adamın silah arkadaşları, ele geçirdiği bir kısım toprağın etrafını çevirmek için bir duvar yaptırmaya karar verdi. Sekiz bin yerli ithal ederek para ve yemek vermeden bu projede çalıştırdı, yerliler birer birer açlıktan ölürken hiç mi hiç aldırmadı.

Zaten Pánuco bölgesini dize getiren bu kötü adam, yeni bir *Audencia*'nın tayin edildiğini öğrenince kendisinin ve diğer İspanyolların eşyalarını taşıtmak üzere yanına yaklaşık on beş-yirmi bin Meksikalı alıp yeni araziler aramak üzere iç bölgelere doğru yola çıktı. Yerli taşıyıcılardan en fazla iki yüz tanesi hayatta kalmayı başardı, diğerlerinin hepsi yolda öldü. Mexico City'ye yaklaşık 40 fersah mesafedeki Michoacán bölgesine ve her biri Meksika kadar bereketli ve çok nüfuslu olan başka bir bölgeye geldiklerinde Michoacán kralı, onu ve yanındakileri karşılamak üzere adamlarından birkaçıyla birlikte görkemli bir tören alayı oluşturdu; her türlü nezaketi gösterip bolca hediye verdi. Bu kral aşırı zenginliğiyle, çok sayıda altın ve gümüş sahibi olmakla ün salmıştı. İspanyollar hazinelerini kendilerine teslim etmeye zorlamak için onu yakaladılar ve şimdi anlatacağım şekilde ona işkence etmeye başladılar. Zincirlere vurup ellerini bedeni boyunca uzanan bir kalasa bağladılar; sonra ayak tabanlarının altında bir mangal yaktılar ve iyice kavurdular. Talihsiz kurbanın bir tarafında duran işkenceci elindeki tatar yayını adamın kalbine tutarken diğer tarafındakinin elinde ise sürekli zavallının üzerine atılmaya çalışan ve göz

açıp kapayana kadar kurbanını paramparça edebilecek vahşi bir köpek tutuyordu. Bu şekilde işkenceye devam ederek sahip olduğu farzedilen altınların ve gümüşlerin yerlerini söyletmeye çalıştılar. Nihayet olayı duyan bir Fransisken gelip onu serbest bıraktı ama fena halde yaralanan zavallı adam hayatını kaybetti. Bu, bölgedeki krallara ve ileri gelen vatandaşlara reva görülen muamelelerden sadece bir örnek. Başka birçok kimse de altın ve gümüş verecekleri ümidiyle benzer şekilde işkenceden geçirildi ve öldürüldü.

Bu zorbalardan bir başkası, Yerli İşleri Müfettişliği'ne tayin edildi ama onların fizikî ve manevî refahından çok paralarıyla ve topraklarıyla ilgilendi. Büyük bir bölümünün elinde hâlâ saklanmış putlar olduğunu öğrenen rezil İspanyollar, altın ve gümüşten yapıldığını sanarak bu putları kendilerine teslim etmeleri için onları yakalayıp işkenceden geçirdiler. Putların altın ve gümüş olmadığını fark edince de para kazanmak için en ufak bir fırsatı bile ellerinden kaçırmak istemediler ve tanrılarını geri alıp geleneksel tarzda ibadet edebilmeleri karşılığında kurbanlarından altın ve gümüş getirmelerini istediler. Bu da kara cahil İspanyolların yaptığı işlere ve kralın adına şan ve şeref kazandırma şekillerine bir örnektir.

Aynı cani sonra Michoacán'dan henüz İspanyolların adım atmadığı bakir bir bölge olan Jalisco'ya hareket etti. Yeni Dünya'nın en bereketli ve harika topraklarından birine sahip olan bu bölge, kimse tarafından rahatsız edilmeden uyum ve rahatlık içinde yaşayan çok sayıda insana ev sahipliği yapıyordu. Başlıca yerleşim bölgelerinden biri, 7 fersah genişliğindeki merkez bölgesiydi. İspanyollar buraya ulaştıklarında yerli halk Yeni Dünya geleneğine uyarak güler yüzle ve ellerinde hediyelerle onları karşılamak için dışarı çıktı. Ama bu rezil herif, onlara acı ve eziyet çektirmeye yönelik alışılagelmiş İspanyol siyasetini burada da tatbik etmeye başladı. Taptığı yegane kavram olan altına ulaşmak için hiçbir sınır tanımaksızın delice arayışlara girdi. Kasabaları ve kentleri yakıp yerle bir etti, yerli kralları yakalayıp işkenceden geçirdi ve yakaladığı herkesi esir aldı. Binlercesini zincire vurdu, yeni doğum yapmış kadınlara kendisinin ve rezil arkadaşlarının eşyalarını taşıttırdı. Böylece taşımak zorunda oldukları dev yüklerle ve katlanmak zorunda kaldıkları açlıkla artık çocuklarını yanlarında taşıyamaz hale geldiler ve yolların kenarlarına bırakmak zorunda kaldılar. Bu şekilde çok sayıda bebek hayatını kaybetti.

Genç bir kız üzerinde şehvetini tatmin etmek isteyen bir İspanyol, hançerini (kılıcını da olabilir) çıkardı ve kızını kurtarmak isteyen annenin

ellerini kesip kopardı. Kız onu reddetmekte ısrar edince de hançerini saplayarak zavallıyı öldürdü.

Bu insanlar İspanyol komutanı şerefli bir misafir gibi karşılayıp ağırlamalarına rağmen o, dört bin beş yüz yerliye sıradan köle damgasını vurdurdu. Halbuki bunlar aslında Yeni Dünya'nın kanunen özgür yerli halklarıydı. İspanyol komutan, kadın erkek ayırmadan, bir kısmı hâlâ sütten kesilmemiş 1 ilâ 5 yaşındaki çocukları bile yakalayıp köle damgası vurdu. Ve anlatılamayacak kadar çok ve korkunç başka zulümler de yaptı.

Hiçbir kışkırtma bulunmadığı halde gerçekleştirilen büyük bir katliamın sorumlusu olan bu İspanyol komutan, yerli halka karşı düzenlediği çok sayıda insafsız saldırıdan sonra, Yeni Dünya'daki İspanyol canilerin çok sevdiği dehşet dönemini bölgenin tamamında başlatarak, altınları ve diğer kıymetli eşyaları almak maksadıyla, yerli halka eşi görülmemiş barbarlıklar yapmaları için komutasındaki subayların dizginlerini gevşetti. Emrindeki subaylardan biri, kimisini asarak, kimisinin ellerini ve ayaklarını keserek, kimisinin dillerini dışarı çekerek, kimisinin de kafalarını testereyle kopararak çok sayıda yerliyi rastgele katletti. Yerliler, İspanyollara karşı parmaklarını bile oynatmadıkları halde, saygıdeğer komutan, bu canavarlığın kesintisiz devam etmesine bile bile izin verdi. Böylece hem emirlerine boyun eğdirmek hem de altın veya diğer kıymetli eşyalardan kendilerine getirmeleri için yerli halka dehşet salıyordu. Üstüne üstlük İspanyollar bütün yerli nüfusa anlatılması imkânsız ölçüde acı çektiriyordu, onları her gün –her saat– sürekli kamçı darbelerine, dayağa ve her türden acımasız muameleye maruz bırakıyorlardı.

Bu adamın Jalisco Krallığı üzerindeki sekiz yüz kasaba ve köyün yağmalanmasından ve yıkılmasından doğrudan sorumlu olduğu ifade edilmektedir. İspanyol boyunduruğundaki insanların sert muamelesi yüzünden her tarafta bir bir öldüğünü gören yerli halkın, ümitsizliğe düşerek dağlara kaçtığı, nihayet haklarını savunarak düzenli bir direnişe başladığı ve bir avuç zorbayı öldürdükleri söylenir. Zorbalıklarını artırmak (veya onların deyimiyle 'keşfetmek') gayesiyle başka bölgelere giden İspanyollar, yollarına çıkan insanlara her türlü haksızlığı yaptılar. Bunun üzerine yerli halkın büyük bir bölümü dağ tabyalarında kendilerini koruma altına aldı. Ancak buna rağmen bütün bölgeyi yerle bir eden ve sayısız masum insanın ölümüne yol açan vahşi saldırılara yem oldular. Kendilerini tamamen sefil bir aklın hizmetine veren ve günah sevap nedir bilmeyen aşağılık İspanyollar; yerli halkın yeterli sayıya ve gerekli silahlara sahip

olduklarında, tabiî ve ilahî yasalar ile Roma kanunları çerçevesinde İspanyol birliklerine saldırma ve onları öldürme haklarının varlığını görmezlikten geliyorlardı. İspanyollar ayrıca daha önce affedilmez hatalar yaptıkları, iğrenç ve aşağılık bir şekilde muamele ettikleri bu insanlara (herkesin bildiği kanunlarca bir suç olmasına rağmen) savaş açarken, içinde bulundukları alçakça tutumu da görmek istemiyorlardı. Aksine İspanyollar şimdi gelecek kuşaklara, masum bir yerli nüfusa karşı, katliam yaparak elde ettikleri 'zaferleri' Yüce Yaratıcının yardımıyla kazandıklarını ilân ediyorlar ve Yeni Dünya'daki alçakça saldırılarının meşru bir savaşla eşdeğer olduğunu ileri sürüyorlar. Bu yüzden de zafer türkülerini ve ilahilerini Rabbimize adamaya ve O'nun rolüne vurgu yapmaya dikkat ediyorlar.

YUCATÁN KRALLIĞI

1526 yılı, bu defa Yucatán Krallığı Valisi olarak iktidar konumuna terfî ettirilmiş su katılmamış yeni bir hergeleye şahit oldu. Kendisinden önce Yeni Dünya'da makam mevki sahibi olmayı isteyen diğerlerinin yaptığı gibi bu adam da mahkemede yalan yanlış ifadeler verdi ve mevki ve yetki elde etmek gibi bir niyeti olmadığına dair yemin etti. Daha sonra aldığı yetkiyi, yönetmek üzere tayin edildiği insanları, yitip gitmeleri uğruna, küpünü doldurmakta kullanmaya başladı. Yucatán Krallığı'nda sağlıklı bir hava hâkim olduğu ve çok sayıda gıda maddesi üretildiği için buranın nüfusu çok kalabalıktı. Hatta Meksika bölgesinden bile fazlaydı. Yaradan, sınırının uzunluğu yaklaşık 300 fersah olan bu krallığa her türlü meyveyi bahşetmiş. Bu bölgede Yeni Dünya'nın başka herhangi bir bölgesinde şimdiye kadar keşfedilenden daha çok bal ve mum üretilir. Burada yaşayanlar sadece kişilik ve medeniyet seviyesi bakımından değil aynı zamanda yanlış davranışlardan ve kötü ahlâktan uzak durma bakımından da komşularını geride bırakmışlardı. Bölgedeki bütün halklar arasında, dinimize kulak vermeye en yatkın olanlar bunlarmış gibi görünüyordu. Yaşadıkları topraklar da kasabaların ve şehirlerin kurulması için çok uygun nitelikler taşıyordu. Yerli halk İspanyollarla yan yana huzur ve refah içinde yaşayabilirdi. İspanyollar sonraları bu güzel diyarda sadece kendilerinin yaşamaya layık olduğunu düşünmeye başladılar. Ancak hırslı ve günahkar İspanyollar, her şeye kadir olan Rabbimizin keşfetmelerine izin verdiği Yeni Dünya'nın başka bütün bölgelerinde olduğu gibi burada da yaşamaya asla layık değildi. Evlerinde sade bir hayat süren ve İspanyollara karşı en ufak bir kötü niyet beslemeyen zavallı masum bölge halkı, bu cani ile komutasındaki üç yüz adamın en acımasız saldırılarına maruz kaldı ve çok sayıda yerli hayatını kaybetti. Bu bölgede altın olsaydı İspanyollar, yerli nüfusu madenlere göndererek defterini dürerdi. Bu zavallı insanların bedenlerinden ve ruhlarından faydalanmaları için geriye tek yol kalıyordu. O da henüz öldürmedikleri bu insanları köleleştirmekti. Bunu da gelişigüzel bir şekilde yapmaya başladılar. Kölelerin mallarla takas edildiğini öğrenen gemi kaptanları bölgeye geldiler. Cani ve adamları, yerlileri; şarap, yağ, sirke, tuzlu domuz eti, giyim eşyaları, bir at veya ihtiyaç duyabilecekleri her şey karşılığında takas ettiler. Bir adam elli ilâ yüz genç kızın arasından en beğendiğini seçmeye davet ediliyor, sonra seçilen kız, bir *arroba* ağırlığında

şarap, yağ, sirke veya tuzlu bir domuz karşılığında o adama teslim ediliyordu. İki yüz-üç yüz genç erkek aynı şekilde sıraya diziliyor ve yine çeşitli gıda maddeleri karşılığında takas ediliyordu. Bir keresinde bir kabile şefinin oğlu olan genç bir adam, bir peynirle takas edilmiş, bir defasında da yüz tane yerli, tek bir at karşılığında satılmıştı. Bu durum 1526'dan 1533'e kadar yedi yıl boyunca devam etti. Bu süre içinde bütün bölge tahrip edildi ve yerli nüfus köleleştirildi ve katledildi. 1533 yılında İspanyollar, Peru'da büyük servet olduğunu haber alınca, bölge halkına reva görülen bu azaba kısa bir mola verildi. Ama çok geçmeden komutanlar geri döndü ve korkunç canavarlıklar, soygunlar ve köleleştirme eylemleri yeniden başladı. Bu durum bugün hâlâ devam ediyor. Daha önce söylediğimiz gibi hareketli ve canlı bir hayatın sürdüğü 300 fersah büyüklüğündeki bu bölge, şu anda neredeyse tamamen terkedilmiş durumda.

Bu bölgede yapılan canavarlıkları bütün dehşetiyle kaleme almak mümkün değildir. Bu mümkün olsa bile okuyucu, ifşa edilen bu aşırılıklara inanmazdı. Bu yüzden iki üç olayın ayrıntısını anlatacağım. İspanyollar kadın erkek ayırmadan yerlilerin izini sürüp avlamak için vahşi köpeklerden faydalanıyordu. O sırada kendini iyi hissetmeyen ve kaçmayı başaramayan bir kadın, köpekler tarafından parçalanan komşularının akıbetine uğramamak için bir ip alıp bir yaşındaki çocuğunu kendi bacağına bağladı ve kendisini de bir direğe astı. Ama köpeklerin bebeği parçalara ayırmasını engelleyemedi. Buna rağmen ölmeden önce bir frer gelerek bebeği vaftiz etti.

İspanyollar tam bölgeden ayrılmak üzereyken içlerinden biri, yerli bir kabile şefinin oğlunun kendisiyle birlikte gelmesini istedi. Ancak çocuk bunu reddederek evinden ayrılmak istemediğini söyledi. İspanyol anında karşılık verdi: "Benimle geleceksin. Yoksa iki kulağını da keserim." Çocuk direnerek evden ayrılmak istemediğini tekrarlayınca İspanyol, hançerini çıkarıp önce kulaklarından birini, sonra da ötekini budadı. Çocuk yine ısrar ederek onunla gitmek istemediğini söyleyince bu sefer burnunu doğradı. Bunu yaparken, sanki şaka olsun diye saçlarını çekiyormuş gibi kahkahalar atıyordu.

Aynı herif, sonradan hiçbir utanç ve pişmanlık duymaksızın, köle olarak daha çok para etsinler diye yerli kadınları hamile bırakmak için çok gayret sarf ettiğini, önde gelen bir rahibe böbürlenerek anlatacaktı.

Bu krallıkta veya Yeni İspanya'ya bağlı bölgelerden birinde şöyle bir olay meydana geldi. Geyik ve tavşan avına çıkan bir İspanyol, köpeklerinin

aç olduğunu fark etti ve avlayabilecek hiçbir şey bulamayınca küçük bir oğlan çocuğunu annesinin elinden aldı, bıçağıyla kollarını ve bacaklarını kesip parçalara böldü ve köpeklerine paylaştırdı. Köpekler bu etleri yiyince adam, birbirleriyle kavga etsinler diye cesedin geri kalan kısmını yere attı. Bu örnekler, İspanyolların bu topraklar üzerinde yaptıkları gaddarlıklar, Yüce Rabbimin bunlara nasıl kıt bir akıl verdiği ve yerli bir halka karşı gösterdikleri tutumu ilahî açıdan ne şekilde meşru gösterdikleri gibi konular hakkında bazı fikirler vermeye yeter. Ama şimdi göreceğimiz gibi daha kötü olaylar da meydana gelecekti.

Bu krallıkta yapılan akla hayale gelmedik korkunç canavarlıklar üzerinde fazla durmadan, aşağıdaki olayla bu konuyu kapatmak istiyorum. Peru'nun zenginlikleri karşısında başı dönen bu cehennemlik köpekler, bölgeden ayrılır ayrılmaz, Kardeş Jacob ve Aziz Francis Tarikatı'nın dört üyesi, yerli nüfusu teskin etmek, onlara vaaz vermek ve yedi yıl kesintisiz süren İspanyol zorbalığından kurtulanlara fikirlerini yaymak için bölgeye gitmeye karar verdi. Öyle zannediyorum ki 1534'te yola çıktılar. Halkın kendilerini aralarına kabul edip etmeyeceğini önceden tespit etmek için Meksika bölgesi yerlilerinden bir kısmını haberci olarak bölgeye gönderdiler. Yerliler kendi aralarında uzun uzun tartıştılar ve bu kişilerin, kendilerine haksızlık eden ve çok ciddi ölçüde zarar veren Hristiyanlardan farklarının ne olduğunu sordular. Nihayet, yalnız başlarına gelmeleri ve yanlarında hiçbir İspanyol getirmemeleri şartıyla aralarına kabul etmeye karar verdiler. Frerler, Yeni İspanya'nın Genel Valisi'nin rızasını da alarak bu şartlara uymayı kabul ettiler. Söz konusu bölgeye sadece frerlerin girmesine, hiçbir İspanyol'un onlara eşlik etmemesine ve yakın geçmişte Hristiyanlar tarafından gerçekleştirilen canavarlıkların tekrar etmemesine karar verdiler. Frerler halk arasında Hristiyanlığı yaydılar. Yerli halk öğretilenlerden etkilenmiş, İspanya kralları hakkında kendilerine anlatılanlardan memnun kalmıştı. (Geçen yedi yıl boyunca hiçbir yerli, kendilerini katleden validen başka bir kral olup olmadığını duymaya fırsat bulamamıştı.) Heyet geleli sadece dört gün olmasına rağmen, yerli kabile şefleri daha önce tapındıkları putları yakmaları için misyonerlere teslim ettiler. Frerler için kiliseler, tapınaklar ve evler inşa ettiler. Ülkenin başka bölgelerinde yaşayan yerli halk, anlatılan dinî bilgileri işitmek ve Kastil Kralı hakkında daha fazla bilgi almak için misyonerleri davet etmeye başladı. (Yeni Dünya'daki yerli halka zulmedip geniş toprakları tahrip edenler tarafından kaleme alınan benzer olaylara dair raporlar yalan

dolandan ibarettir.) Büyük arazilere sahip olup pek çok konuya hâkim bulunan on iki ilâ on beş yerli lider, halklarını bir araya toplayıp hep beraber İspanya Krallığı'na bağlılık yemini ettiler ve imparatoru İspanya Kralı sıfatıyla yüce kralları olarak kabul ettiler. Yerlilerin söz konusu beyanatları, misyonerlerin yeminli şahadetleriyle birlikte elimdeki çok sayıda belgenin arasında bulunmaktadır.

İşte tam bu noktada, on sekizi at sırtında, on ikisi yaya olmak üzere otuz İspanyol'dan oluşan bir güruh bölgeye üşüştü. Bu eşkıyalar yanlarında, ülkenin başka bölgelerinde yaşayan halktan çaldıkları içi putla dolu bohçalar getirmişlerdi. Eşkıyaların lideri, yerli liderlerden birine söz konusu putları alıp dağıtmasını emretti. Her bir putun bedeli kadın veya erkek bir köleydi. Emre itaat edilmediği takdirde İspanyolların halkın üzerine saldıracağı konusunda kabile şefi uyarıldı. Bu tehdit karşısında kabile şefinin, İspanyolların dediklerini yapmaktan başka çaresi kalmadı ve putları dağıttı. Kendisine itaat edenlere de putlara tapınmalarını, erkeklerin ve kadınların İspanyollara köle olmak için teslim olmalarını emretti. Halk bu emre boyun eğmek zorunda kaldı. İki çocuklu aileler bir, üç çocuklu olanlar iki çocuğunu teslim etti. Böylece yerli kabile şefi, İspanyolların hırsını tatmin etmiş oldu.

Bu dinsiz ve imansız haydutlardan hasta ve ölüm döşeğinde olan Juan García diye birisi, kölesi olan yerli kıza, yatağının altında sakladığı iki çuval dolusu putu ne olursa olsun takas etmesi gerektiğini, ancak kaliteli putlar oldukları için, her birini bir köle karşılığında satması gerektiğini söyledi. Bunları kafasında kurup dile getirirken ölüp gitti. Bu alçak herifin cehennemin dibine gittiğinden kimin şüphesi olabilir?

Altına olan aşırı tutkularına yenilen Yeni Dünya'daki İspanyolların, Rablerine ihanet ettiklerini, O'nu inkar ettiklerini, ihanetlerinin ve inkarlarının bugün de halen devam ettiğini tekrar tekrar söyleyebiliriz.

Yerli halk, misyonerlerin, İspanyolların o topraklardan çıkarılacağı yönündeki sözlerinin boş çıktığını görünce ve putlarını yakılmak üzere frerlere teslim ettikten sonra, getirdikleri putları zorla satmak isteyen kişilerin aynı İspanyollar olduğunu fark edince çılgına döndü. Hep birlikte misyonerlere karşı ayaklandılar ve onlara şu soruları sordular: "Neden bize yalan söylediniz? Neden İspanyolları topraklarımızdan çıkaracağınıza söz vererek bizi kandırdınız? Ülkenin başka bölgelerinden bize zorla satmak üzere başka putlar getireceklerini bildiğiniz halde neden bizim putlarımızı yaktınız?" Frerler yerlileri teskin etmek için ellerinden gelen her şeyi

yaptılar ama sorularına tatmin edici cevaplar veremediler. Otuz kişilik çeteden bölgeyi terk etmelerini istediler, vermiş oldukları zararı onlara izah ettiler, gitmeleri için yalvardılar. Ancak İspanyollar bu isteği reddettiler ve üstüne üstlük yerlilere, kendilerinin misyonerler tarafından oraya davet edildiklerini anlatarak utanmadan bir de yalan söylediler. Halk sonunda frerleri öldürmeye karar verdi. Frerler bir iki yerlinin ikazı üzerine geceleyin son anda kaçmayı başardı. Yerliler sonradan frerlerin masum olduklarını ve asıl yalan söyleyenlerin İspanyollar olduklarını fark ettiler. 50 fersah boyunca haberciler göndererek dönmeleri ve kendilerine gösterilen düşmanca tutumu affetmeleri için misyonerlere yalvardılar. Misyonerler döndüklerinde yine törenlerle karşılandılar ve dört beş ay boyunca bölgede kaldılar. Bu süre boyunca yerli halk onlara çok nazik davrandı. Askerlerin hâlâ bölgeden ayrılmadıklarını (çünkü Yucatán, Yeni İspanya'dan çok uzaktı), genel valinin onları alenen vatan haini ilân etmesine rağmen bölgeden çıkaramadığını ve askerlerin her zamanki gibi yerli nüfusa kötü ve acımasızca davranmaya devam ettiğini gören misyonerler, halkın olanlar karşısında er geç öfkeleneceğini, hatta belki de frerleri şamar oğlanı olarak görebileceklerini fark ettiler. Özellikle de frerlerin, yerlilerin İspanyolların ellerinde kötü muameleye maruz bırakıldığı bu kesintisiz kaos ortamında vaaz vermelerinin mümkün olmadığını gördüler. Bu yüzden faaliyetlerini yarıda bıraktılar. Böylece bütün bölge Hristiyan öğretisinden uzak kaldı ve yerli halk daha önce içinde bulunduğu ortama geri döndü.

SANTA MARTA BÖLGESİ

Santa Marta bölgesi yerlilerinin elinde bol miktarda altın vardı ve en yakın komşuları maden bakımından zengindi. Orada yaşayan halk, maden çıkarmak için gerekli irade ve beceriye sahipti. İşte bu yüzden 1498 yılından bugüne, yani 1542'ye kadar bölge, buraya demir atarak halka saldıran, onları öldürüp soyan, altınlarını çalan ve yeniden denize açılan İspanyolların, kesintisiz bir şekilde devam eden yağmalarına sahne oldu. Yıllardır pek çok saldırı oldu ve peş peşe düzenlenen saldırılarla bölge istila edildi; tarif edilmesi güç zararlar verildi. Akıl almaz sayıda insan hayatını kaybetti ve sayısız işkence yapıldı. 1523'e kadar çoğunlukla sahil şeridi ve birkaç fersah içerideki kırsal bölge tahrip edildi. O yıl bu İspanyol eşkıyalar bölgede daimi bir yerleşim bölgesi kurdular. Daha önce söylediğimiz gibi bölge aşırı derecede zengin olduğundan bu yerleşim bölgesine birbiri ardınca komutanlar geldi. Bu komutanların hepsi kötülük ve acımasızlık bakımından kendinden öncekini geride bıraktı. Böylece bizim daha önce ana hatlarıyla ortaya koyduğumuz ilkenin geçerliliğini doğruladılar. 1529 yılında bölgeye, kalbinde Yüce Yaradanın korkusu bulunmayan, adamlarına karşı en ufak bir merhamet duygusu beslemeyen ve kararlı bir kişilik olan bir İspanyol'un komutasında büyük bir birlik geldi. Tedhiş, cinayet ve işkence sanatında kendinden öncekileri gölgede bırakmaya başladı. Altı-yedi yıl boyunca adamlarıyla birlikte bölgede kalarak büyük bir servet edindi. Ölümünden sonra bölgeye başka soyguncular ve caniler geldi. Bunlar da haleflerinin elinden kurtulmayı başaran yerli halkı kırıp geçirdiler. Dehşet dönemini daha iç kesimlere genişlettiler ve bütün bölgeyi yerle bir ettiler, başka yerlerde anlattığımız gibi sade bir hayat süren halkı yakalayıp öldürdüler, altınların yerini öğrenmek için kabile şeflerine ve vasallara işkence yaptılar. Daha önce ifade ettiğimiz gibi sayı ve nitelik bakımından kendilerinden öncekileri gölgede bıraktılar. O kadar ileri gittiler ki 1529 yılından bugüne kadar, bir zamanlar başka yerlerdeki kadar yoğun nüfusa sahip 400 fersah büyüklüğündeki bir bölgeyi tamamen boşalttılar.

İtiraf etmeliyim ki İspanyolların Santa Marta'da, Rabbimize, krala ve bölgedeki masum halka karşı işledikleri şiddet suçlarının her birini veya hepsini (cinayet, haksızlık, canavarlık ve katliam girişimlerini) kâğıda dökseydim gerçekten çok uzun bir vakayiname ortaya çıkardı. Ancak Rabbim bana izin verirse gelecekte o da olacaktır. Burada yapabildiğim tek

şey, bölge piskoposu tarafından kral hazretlerine gönderilen birkaç sözden alıntı yapmaktır. Mektup 20 Mayıs 1541 tarihini taşıyor:

> Aziz Sezar,[4] müsaadelerinize arz ederim ki, bu topraklara musallat olan hastalıkların çaresi, majestelerinin, halihazırda komutayı elinde tutan merhametsiz gaspçılardan bütün yetkileri alıp, ona gözü gibi bakacak ve vazifeyi layıkıyla yerine getirecek kadar onu seven birine görevi tevdi etmesi ve bu meseleye öncelik tanımasıdır. Hiçbir şey yapılmadığı takdirde, şundan kesinlikle eminim ki, merhametsiz gaspçıların şu anda hırpaladığı ve tahrip ettiği bütün bu topraklar çok yakında yeryüzünden silinecektir.

Aynı mektupta piskopos şu sözlere de yer veriyor:

> Halihazırda bu bölgeleri idare eden kişilerin elinden sorumluluklarının alınmasının ne kadar mühim olduğunu ve böylece bu acımasız boyunduruğun bütün ülkeden sökülüp atılacağını Majesteleri anlayacaklardır. Bu yapılmadığı takdirde, şu anda bu bölgeye musallat olan hastalıkların tedavisi için başka çare göremiyorum. Majesteleri, burada sadece kötü ruhların mevcudiyetini, Rabbimize hizmet edenlerin değil, sadece Rabbimizin emirlerine ve sizin kanunlarınıza sadık olmayanların bulunduğunu idrak edeceklerdir. İyice tartarak düşündüm ki Yeni Dünya’da barışı sağlamanın ve halkın bize yönelişinin önündeki en büyük engel, “Hristiyanların” teslim olanlara karşı yapılan kaba ve acımasız muameledir. Bu öyle kaba ve vahşi bir muameleydi ki halkın gözünde hiçbir şey, “Hristiyan” ismi kadar iğrenç ve ürkütücü değildi. Halk kendi dillerinde Hristiyan kelimesi için “şeytanlar” manasına gelen *yares* terimini kullanıyordu. İspanyol komutanların ve adamlarının bu insanlara yaptıklarının kötü ruhların işi olduğu göz önüne alındığı takdirde, bu ifadenin kullanımında haklılık payı olduğu görülür. Bu merhametsiz katliamdan zarar gören yerliler, bu tür eylemlerin Hristiyanlar arasında alışılmış türden bir davranış olduğunu ve bu davranışın Hristiyanların tanrısından ve Hristiyan bir kraldan türediğini düşünüyorlar. Onlara bunun aslında böyle olmadığını söylemek hiç de ikna edici olmuyor ve beklendiği gibi alaya alınmamıza yol açıyor. Teslim olanlara yönelik tutum, İspanyolların elinde bin kez ölmektense bir defada

> ölmek için mücadeleye devam edenlerin inancını meşrulaştırıyor. En Yenilmez Sezar, bunu ilk elden edindiğim deneyimlerle biliyorum.

Piskopos şöyle devam ediyor:

> Bu krallıklarda İspanya Krallığı’na hizmet eden kişilerin sayısı majestelerinin tahmin ettiğinden daha fazladır. Majestelerine tabi olan bu halkı altın vermeye zorlamak gayesiyle soygun ve yağma yaparken, insanları öldürürken ve yakarken, bunları majestelerinin adına ve majestelerinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığını alenen ilân etmeyen tek bir asker bile yoktur. Majestelerinin şunu bilmesi gerekir ki Rabbimizin indinde zararlı olan eylemlerle İspanya Krallığı’na hizmet edilmez.

Bütün bunlar, Santa Marta Piskoposu’nun resmî raporundan alınmıştır. Raporu okuyan bir kişi, bu talihsiz toprakların ve üzerinde yaşayan masum insanların başına gelenleri rahatlıkla görebilir. Piskopos, “mücadeleye devam eden” yerlilerden bahsederken, İspanyol hergelelerin katliamından kurtulmak için tepelere kaçmayı başaranları kastediyor. “Teslim olanlardan” bahsederken ise katliamdan kurtulup da daha önce anlattığımız gibi şimdi barbarca köle muamelesi yapılan yerlileri kastediyor. Piskoposun raporunda açıkça ortaya koyduğu gibi bu kölelik yerlilerin ölümüyle sona eriyordu. Hakikaten de piskopos, yerlilerin maruz bırakıldığı tüyler ürpertici durumu ifade ederken duygularını dizginliyor.

Yerliler sırtlarındaki muazzam yüklerle dağlarda tökezleyerek yürürken, açlıktan ve çok çalışmaktan bitap düştüklerinde, İspanyollar, ayağa kalkıp uzun ve yorucu yürüyüşlerine devam etsinler diye onları tekmeliyor, sopalarla dövüyor ve hatta kılıçlarının kabza başlarıyla vurarak dişlerini döküyorlar. Yerliler ise bu muameleye karşılık sadece şöyle cevap veriyorlar: “Ben çalışmayı bırakıyorum. Sen kötü ve alçaksın. Daha fazla gidemem. Artık beni öldür. Artık bir an bile yaşamak istemiyorum.” Bunları söylerken büyük bir acı içinde yerlerde inleyip göğüslerini sıkıca tutuyorlar. Ah keşke bu kara cahil İspanyolların bu masum insanlara yaptığı eziyetleri ve kötülüklerin yüzde birini anlatabilseydim! İnşallah bu tür şeyleri yapanlar aydınlığa kavuşur!

CARTAGENA BÖLGESİ

Cartagena, kıyıdan Santa Marta'nın batısına kadar yaklaşık 50 fersah uzunluğunda bir bölgedir. Cenú bölgesiyle ortak sınırı olup Urabá Körfezi'ne kadar uzanır ve yaklaşık 100 fersahlık bir kıyı şeridi oluşturur. Güneyde iç kesimlere doğru uzanan büyük bir mesafeyi de içine alır. 1498 veya 1499 yılından günümüze kadar bu bölgeler, aynı Santa Marta bölgesinde olduğu gibi pek çok zulüm, yağma ve katliama şahit oldu. Buralarda yaşayan yerliler, İspanyollar tarafından işkence ve katliama tabi tutuldu. Malları mülkleri hep yağmalandı, ama burada teferruata girmeyip kısaca değiniyorum ve diğer bölgelerde yapılan kötülükleri anlatmak istiyorum.

PEARL COAST, PARIA VE TRINIDAD

Paria ile Venezüella Körfezi arasında uzanan yaklaşık 200 fersahlık bölgenin tamamında, İspanyol maceraperestler yerli halka saldırıp topraklarını yakıp yıktı, hayatta kalanları da köle niyetine sattılar. Çoğunlukla insanlara dostça ve iyi niyetle yaklaşıp kandırıyorlardı. İnsanlar onları sanki uzun zamandır görmedikleri kardeşleriymiş gibi evlerinde ağırlayıp onlar için ellerinden gelen her şeyi yapmalarına rağmen İspanyollar utanmadan sözlerinden dönüyorlardı. 1510 yılından bugüne kadar İspanyolların kıyı yerlilerine yaptığı haksızlıkları, hakaretleri, tacizleri ve zorbalıkları ayrıntılı ve eksiksiz bir şekilde kayda geçirmek imkânsızdır. Faillerine sonsuz cehennem azabını tattıracak olan bu kadar çok eyleme örnek olsun diye sadece iki veya üç olay anlatacağım.

Anakaraya uzak bir bölgede, Sicilya'dan hem daha büyük hem de daha bereketli olan Trinidad adasında yaşayan insanlar, Yeni Dünya'nın hiçbir yerinde rastlanamayacak derecede hoş ve kibardır. 1516 yılında maceraperestlerden biri soygun konusunda tecrübeli altmış-yetmiş adamıyla birlikte bu bölgeye doğru yola çıktı. Kendisiyle adamlarının adaya yerleşeceğini ve yerli halkla yan yana yaşayacaklarını duyurdu. Yerliler onları sanki kendi ailelerinden biriymiş gibi karşıladılar, hem kabile şefi hem de halk etraflarında dört döndüler, onlara sevgi ve şefkatle muamele ettiler ve günde iki defa yiyebilecekleri kadar yemek getirdiler. Hakikaten Yeni Dünya'nın yerli halkları doğuştan cömertti ve İspanyollara ihtiyaç duyduklarından daha fazla ihsanda bulunurken çoğunlukla sahip oldukları her şeyi veriyorlardı. İspanyollar planlarını daha rahat yapabilmek için kendilerine kalacak yer sağlanmasını isteyince yerliler, İspanyol ekibin tamamının içine sığabileceği büyük ahşap bir ev yaptılar. Evin ahşap çatısı tamamlanınca üstünü dam örtüsüyle kaplama çalışması başladı. Duvarlar iki adam boyundan biraz daha fazla yükseklikte yapıldı. Binanın içindekiler artık dışarıda olan biteni göremiyordu. İspanyollar mümkün olan en kısa zamanda işi bitirmek istiyormuş gibi görünüyorlardı. Binanın içini çok sayıda adamla doldurdular. Sonra silahlarını alıp evin dışına yayılarak bütün çıkışları kapadılar. Binanın içine de çok sayıda adam yerleştirdiler. Sonra içeridekiler kılıçlarını çekip, çıplak ve savunmasız yerlilere kıpırdamamalarını, aksi takdirde onları öldüreceklerini söylediler. Sonra onları birbirlerine bağlamaya başladılar. Bu sırada kaçmaya kalkışanlar

dışarıya yerleştirilen muhafızlar tarafından öldürüldü. Çok azı kaçmayı başardı ama bir kısmı bu esnada yaralandı ve başka bir binada yeniden toplanıp saldırı sırasında yeni evde olmayan diğer yerlilerle güçlerini birleştirdiler. Burada yay ve ok kullanarak kendilerini en iyi şekilde savunmaya başladılar. Yüz ilâ iki yüz kişiydiler ama İspanyollar kaçışları engellemek için kapılara adam koydular ve binayı ateşe verip onları diri diri yaktılar. Gemilerine binmeden önce yakaladıkları yüz seksen ilâ iki yüz adamı yanlarında götürdüler ve Porto Riko'ya hareket ettiler. Burada köle niyetine yarısını sattılar; kalanını da Hispaniola'da sattılar. Ben Porto Riko adasındayken bu insanlara karşı alçakça davranan ve ihanet eden İspanyol komutana karşı geldim. Bana verdiği cevap şöyleydi: "Efendim bırakın şimdi! Üstlerimden özel talimat aldım: Onları savaşta ele geçiremeseydim teslim olmaları için barış vaat edip kandıracak, sonra da köleleştirecektim." Konuşurken işlediği suçların büyüklüğünü ve yaptıklarından utanç duyduğunu söyledi. Trinidad adasında kendisini evindekinden daha rahat hissettiğini, yerli halkın ona kendilerinden biriymiş gibi muamele ettiklerini ve ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını itiraf etti. Yerlilerin, zarar görmeyeceklerine inanıp teslim olmaları gibi olaylar anakarada oldukça yaygındı ve herkes yerlileri köleleştirme metotlarının meşruluğuna kendi karar veriyordu.

Bir keresinde de kendi tarikatımız olan Dominikenler, Hristiyanlığı Yeni Dünya halklarına yaymak için bir heyet oluşturmaya karar verdi. Çünkü bu insanlar, dinimizden habersizdi ve bu yüzden de ölümden sonraki hayatı inkar etme tehlikesi içindeydiler (halen de öyleler). Bunun üzerine, Hristiyanlık konusunda oldukça bilgili ve tecrübeli bir keşişin tayin edilmesine ve kendisine bir yardımcı atamasına karar verildi. Önce genel durum hakkında bilgi sahibi olacaklar, sonra da yerlilerle temas kurup, en iyi nereye manastır inşa edilebileceğine karar vereceklerdi. Halk onları çok iyi karşıladılar. Dominiken keşişler, yerli dilini bilmedikleri halde gerekli olan şeyleri onlara anlattıklarında yerliler el kol hareketleriyle sevinçlerini, dikkatlerini ve duygularını dile getirdiler. Misyonerleri getiren gemi uzaklaşınca başka bir gemi geldi. Dominikenler o zaman bundan haberdar değildi ama İspanyollar, kabile şefini ve adamlarından yüz tanesini güya bu gemide verecekleri partiye davet ettiler. Alonso diye bilinen bu yerli kabile şefi (ihtimal ki bu isim İspanyollar veya misyonerler tarafından verilmiştir; yerli halk vaftiz için gerekli olan temel Hristiyanlık bilgilerini öğrenmeden önce bile Hristiyan adı alma konusunda çok istekliydi), normalde böyle bir

davete itimat etmezdi ama Dominikenlerin varlığına güvendi ve misyonerler orada bulunduğu sürece İspanyolların kendisine zarar vermeyeceğini düşünerek oyuna geldi. Kendisi, eşi ve maiyetindeki on yedi kişiyle birlikte gemiye bindi ama çok geçmeden gemi limandan hareket etti. Rehineler daha sonra Hispaniola'ya götürülerek köle niyetine satıldılar. Şeflerinin ve eşinin oyuna getirildiğini gören halk, bu davranışın karşılığında misyonerleri öldürmeyi düşündü. Misyonerler de bu durumun halkın din değiştirmesinin önünde gerçek bir engel olduğunu görünce iyice çileden çıktılar. Yerlileri yatıştırmak için ellerinden geleni yaptılar, ilk gemiyle Hispaniola'ya haber göndererek kabile şefinin ve beraberindekilerin güvenli bir şekilde dönmesini sağlamanın bir yolunu bulacaklarını söylediler. Bir gemi geldi ve bölgede yönetimi elinde tutanların ne kadar vefasız olduğu ortaya çıkmış oldu. Dominikenler, Hispaniola'daki misyoner meslektaşlarına münasip bir mektup yazarak söz konusu ihaneti tekrar tekrar protesto edince, oradaki sulh yargıçlarının olayı soruşturmak gibi bir niyetleri olmadığı ortaya çıktı. Çünkü bu yargıçların bizzat kendileri, çok sayıda köle satın almıştı. Kabile şefi Alonso ve arkadaşlarının dört ay içinde sağ salim geri döneceklerine söz veren iki keşiş, dört, hatta sekiz ay sonra bile bunun gerçekleşmeyeceğini gördüler. Daha görevlerine başlayamadan kaderleriyle yüzleşip canlarını vermeye hazırlandılar. Yerli halk iki misyoneri öldürerek intikamını aldı. Kendi anlayışlarına göre haklıydılar. Verdikleri sözün tutulmadığını görünce misyonerlerin söz konusu ihanet eyleminin bir parçası olduğunu düşünmüşlerdi.

Bir keresinde de ilk elden şahit olup da tesadüf eseri kurtulduğum bir hadise meydana geldi. Yerli halk iki Dominiken ve bir Fransisken'i öldürdü. Bu korkunç olayın sebebi yine Hristiyanların alçaklıklarıydı. Bütün dünyayı şoke edecek kadar ciddi bir olaydı. Ama bu kısa özet içinde bu olayın ayrıntısına girmeyeceğim. Bunun yerine, bu adamların, Yeni Dünya sakinlerine yaptıkları kötülüklerin ve tüyler ürpertici davranışların Rabbimiz tarafından cezalandırılacağı ve her şeyin orta yere döküleceği Kıyamet Günü'nü bekleyeceğim.

Aynı bölgedeki Codera Burnu'nda başka bir hadise meydana geldi. Bu bölgede bulunan kasabanın liderine Higoroto deniliyordu. Bu isim ya kabile şefinin kendi ismiydi ya da söz konusu bölgedeki bütün krallara verilen bir unvandı. Kabile şefi güzel bir adamdı, adamları çok efendiydi. Öyle ki oradaki bir İspanyol, rahatlıkla gıda maddesi, kalacak ve dinlenecek yer

bulabileceğinden emindi. Hakikaten, ülkenin başka bölgelerinde yaptıkları canavarlıkların ve aşırılıkların ardından zor duruma düşüp kaçtıktan sonra aç ve yorgun bir vaziyette buraya gelen pek çok İspanyol, burada karnını doyurabiliyor ve bir Hristiyan garnizonunun bulunduğu Margarita Adası'na güvenli geçiş imkânına kavuşuyordu. Kısaca Higueroto kasabası, bütün Avrupalıların bildiği bir yol geçen hanıydı. Yerli halk, kimseye karşı kendini savunma ihtiyacı hissetmiyordu. İşte bu yüzden bir İspanyol maceraperest onların kolay lokma olduğunu düşündü. Bölgeye demir atıp yerlileri gemiye çağırmak için genel bir davetiye çıkardı. Yerliler bu tür davetlere alışkındı. Çok sayıda yerli erkek, kadın ve çocuk güvenli bir şekilde binince gemi Porto Riko'ya hareket etti ve içindeki yerlilerin tamamı köle niyetine satıldı. Bizzat kendim Porto Riko'ya gittiğimde bu İspanyol deniz albayıyla karşılaştım ve ne yaptığını ayrıntılı bir şekilde öğrendim. Bütün kasabanın yakılıp yıkılmasından sorumluydu. Bu eylem, bölgede faaliyet gösteren ve kasabayı güvenli bir sığınak ve kendi evi gibi gören İspanyol maceraperestler arasında büyük şaşkınlığa sebep oldu.

Bugün halen kesintisiz devam ettiği halde buna benzer canavarlıkların ve kötülüklerin çoğundan burada bahsedilmeyeceğini tekrar ediyorum.

Bir zamanlar Paria Yarımadası'nın bol nüfuslu kıyı bölgesi olan bu yerde iki milyonun üzerinde insan kaçırılıp, madenlerde ve diğer işlerde çalıştırılmak üzere Hispaniola ve Porto Riko adalarına götürüldü. Oralarda da daha önce bahsettiklerimiz gibi bir sürü insan hayatını kaybetti. Bir zamanlar verimli ve kalabalık olan kıyıda gezip de bugünkü terkedilmiş ve yakılıp yıkılmış halini görünce insanın yüreği burkuluyor.

Bu gemilerden biri, toplanıp zorla bindirilen yerlilerle küpeştesine kadar dolu bir vaziyette yola çıktığında, zavallı yerlilerden en az üçte birinin yolculuk sırasında hayatını kaybettiği ve küpeşteden aşağı atıldığı tartışmasız bir gerçektir. Pek çoğunun da gemilere binmeden öldüğü hatırlanmalıdır. Ölü sayısının bu kadar çok olmasının sebebi şöyle açıklanabilir: Bu köle filolarının maliyetini karşılayan kişiler, kârlarını mümkün olduğunca artırmak gayesiyle gemilerin, mürettebata yetecek kadar yiyecek taşımalarını istiyorlar. Bu yüzden zavallı mahkumlar neredeyse aç ve susuz kalıyorlar ve sonuçta susuzluktan ve açlıktan ölüp denize atılıyorlar. Bir görgü şahidinin bana bizzat anlattığına göre, Bahama adalarından toplanan çok sayıda yerli, 60 ilâ 70 fersah uzaklıktaki Hispaniola'ya götürülürken, pusulasız ve haritasız seyreden gemilerden biri, denize dökülen ceset dizilerine bakarak rotasını muhafaza ediyordu.

Satılmak üzere adaya çıkartılan bu zavallı mahlukların hali, içinde zerre kadar insanlık duygusu taşıyan birinin yüreğini parçalamaya yeter. Çıplaktılar. Açlıktan zayıflamışlardı. Yaşlısı, genci, erkeği, kadını, hepsi durdukları yere düşüyorlardı. Sonra pazara götürülen koyunlar gibi onarlı, yirmişerli gruplara ayrılıyorlar. Ebeveynler çocuklarından, kadınlar kocalarından ayrılıyor. Çoğu da küçük sürüler halinde başımızın belası *armador*lar (köle kafilesini oluşturan iki-üç geminin yol haritasını çıkarmak için malî kaynakları önceden bir araya toplayan kişiler) ile gemiyle köylere gidip yerlilerin toplanmasında rol oynayanlar arasında pay ediliyor. Mesela birine, yaşlı veya hastalıklı bir adam verilmişse cevabı şöyle oluyordu: "Cehenneme kadar yolu var. Bu yaşlı adam da ne oluyor? Neden bunu alacakmışım? Herhalde onu gömmemi istiyorsunuz? Bu hastalıklı herifi almam şart mı? Malımı mülkümü ona bakmak için mi harcayacağım?" Bu gibi tepkiler, İspanyolların yerli halka ne gözle baktığını ve kanunlar ile peygamberlerin kitaplarında yer alan "komşunuzu sevin" buyruğuna ne kadar riayet ettiklerini gösteriyor.

İspanyolların yaptığı en acımasız ve en kötü şeylerden biri de, yerlileri inci avlamada kullanmalarıdır. Bu şartlar altındaki bir inci avcısının hayatı yeryüzündeki diğer inci avcılarınınkinden daha kötü, hatta altın madencilerininkinden daha korkunç ve berbattır. Günbatımından şafağa kadar suyun içinde kalıyor, çoğu zaman dört beş kulaç derine iniyorlar. Hava almak için yüzeye çıkmalarına nadiren izin veriliyor. Vakitlerini ancak su altında yüzerek geçirmek ve incilerin yetiştiği istiridyelerin üzerine atılmakla geçirmek zorundalar. Ağlarını doldurunca nefes nefese yüzeye çıkıyor ve istiridyeleri bir kanonun ya da balıkçı teknesinin içinde oturan İspanyol angaryacı başına uzatıyorlar. Nefes almak için yüzeyde birkaç saniyeden fazla durdukları takdirde, onları yumrukluyor, saçlarını tutup suyun altına itiyorlar ve yeniden dalmalarını sağlıyorlar. Yerlilerin tek esaslı yiyecek maddesi balıktır. Sonra istiridye, belki ilâveten biraz da manyok ekmeğidir. (Bölgede manyokun köklerinden un yapıp pişiriyorlar.) İstiridyelerin fazla besin değeri yoktur. Manyokun ise yapılışı epey zordur. Bu yüzden sürekli aç kalıyorlar. Geceleri kaçmalarını engellemek için prangaya vuruluyorlar ve sert zeminde uyumak zorunda kalıyorlar. Çoğu zaman inci avlamaya veya aramaya gittiklerinde içlerinden biri bir daha yüzeye çıkamıyor. Çünkü zavallı yerliler, bir insanı yutabilecek deniz mahluklarının en vahşisi olan köpek balıkları için kolay yem sayılırlar. Bu kârlı inci avı girişimine katılan İspanyolların hırsının, "Rabbinizi ve

komşunuzu seviniz” buyruğuna ne ölçüde uyduğu görülebilir. Çünkü onlar zavallı insanların hem bedenlerini hem de ruhlarını tehlikeye atıyorlar. Üstelik yerliler, son günlerini acı içinde geçirmek zorunda kalıyorlar. Hiç kimse uzun süre hava almadan su altında yaşayamaz. Bu yüzden yaptıkları iş onların birkaç gün içinde ölmesine sebep oluyor. Su öyle soğuk ki yerliler iliklerine kadar titriyorlar. Nefes almadan su altında kalma mecburiyeti ve ciğerlerine gelen basıncın etkisiyle ağızlarından gelen kanda boğuluyorlar. Bir kısmı ise maruz kaldıkları aşırı soğuktan dolayı dizanteriye yakalanıp ölüyor. Doğuştan simsiyah olan saçları, uçları yanmış gibi bir görüntüye bürünüyor, sırtlarında ise tuzdan dolayı büyük yaralar çıkıyor. Bu halleriyle insandan çok çirkin bir canavara veya başka türden canlılara benziyorlar. Yerlileri tahammül edilmesi zor bir işe mahkum eden zorbalar, Bahama adalarındaki nüfusun tamamının kökünü kazıdılar. İspanyolların keşfi sırasında burada yaşayan tek bir kişi bile sağ kalmadı. İnci avcıları, Bahama adalarında yaşayan yetenekli yüzücüler olduğu için açık pazarda elli ilâ yüz *castilian* ediyorlar ve yargıçlarca yasaklanmasına rağmen açık artırmayla satılıyorlar. İnci avcılığı aynı zamanda Bahama adalarında yaşamayıp Yeni Dünya’nın çeşitli bölgelerinden askere alınan sayısız insan için de bir hırs kaynağıydı.

YUYAPARÍ NEHRİ

Paria bölgesindeki Yuyaparí nehri, 200 fersahlık mesafe boyunca akar durur. 1529 yılında sefil maceraperestlerden biri dört yüz kadar adamıyla birlikte buraya geldi. Yerlileri evlerinde ve topraklarında huzur içinde ve kimseye zararları olmadan yaşarken buldular. Bu masumlar arasında karışıklık çıkararak çok sayıda yerliyi öldürdüler, diri diri yaktılar ve kılıçtan geçirdiler. Toprakları tahrip edildi, insanlar dehşet içinde topraklarının büyük bir bölümünü terk etti. Bu aşağılık adamın sonu feci oldu, filosu dağıldı ama ardından başkaları gelerek arazileri tahrip ettiler ve insanları öldürdüler.

VENEZÜELLA KRALLIĞI

Yeni Dünya'daki İspanyol eylemlerinin tahripkâr yapısı ve yerli halklara, Hristiyanlığa ve krallığa verdiği zararla ilgili olarak İspanya'ya gönderilen haberleri tahrif etmek gelenek haline geldi. 1526 yılında yanıltıcı haberlere inanan İspanyol Krallığı, yapılan bir antlaşma sonucunda Venezüella diye bilinen büyük bir krallığı ve İspanya'dan daha büyük bir alanı, tamamen ve şartsız bir şekilde Alman tüccarların hukukî yetkisine devretti. Tüccarlar emirlerindeki en az üç yüz adamla birlikte bölgeye geldiklerinde Yeni Dünya'nın diğer bölgelerindeki halklardan daha uysal bir halkla karşılaştılar. (İspanyolların yıkım ve yağma faaliyetlerinin her şeyi bir daha eski haline getirilemeyecek şekilde değiştirmesinden önce.) Bana göre Venezüella seferi, şimdiye kadar anlattıklarımızla mukayese edilmeyecek derecede barbarcaydı. Bu sefere katılan kişiler de vahşi kaplanlardan daha insafsız ve acımasız, aslanlardan veya açlıktan kudurmuş kurtlardan ise daha yırtıcıydı. Kör ve saplantılı hırsları, içlerindeki Yaradan korkusunu, İspanyol Krallığı'na karşı sorumluluklarını ve kendi vatandaşlarına olan saygılarını ortadan kaldırmıştı. Hasret çektikleri altın ve gümüşü elde etmek için yeni işkence ve düzenbazlık metotları tasarlamada seleflerini gölgede bıraktılar ve tam bir diktatör gibi davrandılar.

İnsan şeklindeki bu iblisler, yer yüzünün en verimli ve en mesut topraklarının en az 400 fersahlık kısmını tahrip etmekten ve bütün halkı öldürmekten ve göreni hayran bırakan bu büyük topraklardan sürmekten sorumludurlar: 40 fersah büyüklüğündeki vadileriyle bütün bu bölge çok arzulanan bir güzelliğe sahiptir. Yerleşim bölgeleri ise nüfus bakımından olduğu kadar altın bakımından da zengindir. Bütün milletleri ortadan kaldırdılar. Başlarının üzerinde sallanan öldürücü kılıçlardan kaçarak dünyanın derinliklerindeki uzak mağaralara sığınan birkaç kişinin dışında kimsenin konuşmadığı pek çok dil de bu suretle ortadan kayboldu. Tahminime göre bu zavallı insanların dört-beş milyondan fazlası bu iblislerin bulduğu acımasız ve sadist cinayet metotlarıyla katledildi. Katliam ben bunları kaleme alırken bile aynı şiddette devam etmektedir. Geniş çaplı sayısız insanlık dışı olaydan ve geçmişte ve şu anda devam eden canavarlıklardan sadece üç-dört tanesini anlatmak istiyorum. Bunlar canilerin, yağma ve katliam hırslarını tatmin etmek için neler yapabilecekleri hakkında biraz fikir verecektir.

Hiçbir kışkırtma olmaksızın bölgenin kralını yakaladılar ve işkence yaparak altınların yerini zorla söyletmeye çalıştılar. İşkencecilere karşı ayaklanma başlatan kral dağlara kaçtı. Bölge halkı büyük bir korku içinde dağlara ve kırsal bölgelere gizlendi. İspanyollar kaçanların peşine düşmek için yola çıktılar ve pek çoğunu bulup öldürdüler, hayatta kalanları da açık artırmayla sattılar. İspanyollar kralı yakalamadan önce gitmeye cüret ettikleri her yerde şarkı ve danslar eşliğinde sıcak bir şekilde karşılandılar ve kendilerine altın hediye edildi. Bu durum karşılığında İspanyollar bütün bölgeye dehşet saldılar; kılıçlarıyla bu hayırsever insanların boğazlarını kesip başlarını gövdelerinden ayırdılar. Bir keresinde bu Alman muhafızlardan biri, kendilerini tarif ettiğimiz şekilde karşılayan kalabalık bir yerli grubunu üstü sap ve sazlarla kaplı büyük bir binanın içine girmeye zorladı. Sonra da adamlarına hepsini paramparça etmeleri için emir verdi. İçeridekilerin bir kısmı, kalabalığın üzerine kılıçlarıyla acımasızca hücum eden kana susamış yabanilerin elinden kurtulmak için binanın çatı kirişlerine tırmanmayı başardı. Ancak bu köpekler, binanın ateşe verilmesini emrettiler ve kargaşadan kaçanlar aşağı inerek diri diri yandılar. Bu katliamı haber alan yerli halk tepelere doğru kaçınca pek çok kasaba ve yerleşim merkezi boşalmış oldu.

Başka büyük bir bölge olan Santa Marta Krallığı'nda yaşayanlar, Avrupalıların gelişi sırasında evlerinde ve arazilerinde her zamanki işlerini yapıyorlardı. Ziyaretçiler yerlilerin bir süre kendilerine şerefli misafirler gibi muamele etmelerine, etraflarında dört dönmelerine izin verdiler. Bu dönemde zavallı halk, Avrupalıların kendilerine reva gördüğü katlanılması zor pek çok aşağılayıcı olaya sabırla tahammül etti. Bu yeni gelenlerden biri, bir ay boyunca on kişilik bir aileye yetecek yiyecek ve içeceğe aç kurtlar gibi saldırdı. Halk, Avrupalılara çok sayıda altın hediye etti ve sayısız hizmette bulundu. Zorbaların ayrılma vakti geldiğinde yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını şu şekilde gidermeye karar verdiler. Alman vali (kanaatimce Protestanlık belirtileri gösteren sapkın bir kişiydi), aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu çok sayıda yerlinin yakalanıp kasten bu amaçla inşa edilmiş kazıktan bir duvarın içine koyulmasını emretti. Sonra tutuklulara, kendileri, eşleri ve çocuklarının her biri için fidye ödemeleri halinde serbest kalacaklarını bildirdi. Kurbanların talepleri yerine getirmelerini sağlamak için de kendilerine yiyecek verilmemesini emretti. Tutukluların çoğu altın getirmeleri için evlerine gönderildi, gereken miktarda altın toplayabildikleri takdirde fidyeyi ödeyip yiyecek temin

etmek ve normal hayatlarına yeniden başlamak için hemen evlerine koştular. Aşağılık adam daha sonra evlerine dönen zavallı yerlileri yakalayıp yeniden kazık duvarların içine atmak için emrindeki serserileri görevlendirdi. Yakalanıp yeniden kazık duvarların içine sokulan yerliler, açlık ve susuzluğa maruz bırakıldıkları bu yerde ikinci defa fidye ödemeye zorlandılar. Çoğu iki-üç defa serbest bırakılıp yeniden tutuklandı. Altınlarının tamamı ellerinden alındığı için istenen fidyeyi ödeyemeyenler ise açlıktan ölene kadar etrafı kazıklardan yapılmış duvarlarla çevrili alanda tutuldu.

Bir zamanlar nüfusça kalabalık ve altın bakımından zengin olan bütün bir bölge bu şekilde tahrip edildi ve boşaltıldı. Yaklaşık 40 fersah büyüklüğündeki vadide bin evden oluşan bir yerleşim bölgesinin tamamı yerle bir edildi.

Aynı köpek, daha sonra kıyıdan uzak bölgelere saldırmaya karar verdi. Peru'ya giden karayolu bu caninin doymak bilmez iştahını kabartıyordu. Bu korkunç seyahat sırasında yerli hamalları da beraberinde götürdü, hepsini birbirine zincirledi. Her biri üç ilâ dört *arroba* ağırlığında yük taşıyordu. Bu zavallılardan biri açlıktan bayıldığında veya taşıyamayacak kadar yorulduğunda başını demir halkanın bağlı olduğu noktadan kesip gövdesinden ayırıyorlardı. Böylece adamın zincirlerini çözmekle vakit kaybetmiyorlardı. Başı bir kenara, gövdesi bir kenara düşüyordu. Üzerindeki yük ise arkadaşları arasında dağıtılıyor, zaten üzerlerindeki yüke zor tahammül eden yerliler bir de ölen arkadaşlarının yükünü taşımak zorunda kalıyorlardı. Bu valinin tahrip ettiği geniş arazileri, yakıp yerle bir ettiği kasaba ve köyleri (bütün evler sap ve sazdan yapılmıştı), katlettiği insanları ve yolculuğu sırasında yaptığı canavarlıkları bütün teferruatıyla anlatırsak, kesinlikle gerçek olmasına rağmen kimsenin inanmayacağı bir özet çıkarmış oluruz. Venezüella ve Santa Marta'dan gelen diğer maceraperestler Peru'daki altın tapınağı ziyaret etmek için çıktıkları yolculukta bu yollardan geçtiler. Bu tür konularda tecrübeli olmalarına rağmen onlar bile bu caninin 200 fersah büyüklüğündeki bir alanda yaptığı yıkımın izlerini görünce şaşırıp dehşete düştüler. Bir zamanların mümbit ve kalabalık nüfuslu bölgesi, yanmış yıkılmış geniş bir boş araziye dönüşmüştü.

Bütün bu olayları görenler, Yerliler Konseyi'ndeki hukuk müşavirine deliller sundular. Konsey'in elinde şu anda bu iddiaların gerçekliği konusunda çürütülemez deliller bulunmaktadır. Ama bu barbarların bir teki

bile ızgarada yakılmadı. Yargıçlar, bu iğrenç ve aşağılık canilerin yaptığı canavarlıklar ve verdikleri zararlarla ilgili önlerine koyulan çok sayıda rapora bağışlanamaz bir şekilde kulaklarını tıkadılar. Suçları göz ardı eden yargıçlar, görgü şahitlerinin gözleri önünde yapılan canavarlıklar ve katliamlar sonucunda İspanyol Krallığı'nın uğradığı malî kayıpların değerlendirilmesiyle ilgilendiler. Malî tahminler yapılırken güvenilir görgü şahitlerinin raporlarına hiç önem verilmedi; ne olup bittiğini genel hatlarıyla anlatan raporlar dikkate alındı. Ama bu raporlar karışık ve belirsizdi. Yargıçlar bu canavarlıkların malî boyutunun bile nasıl soruşturulacağını bilmiyordu. Hiçbiri profesyonel ve dürüst değildi. Şayet yargıçlar Rabbimizin ve İspanyol Krallığı'nın çalışkan hizmetkârları olsalardı bu Almanların, üç milyon altın *castilian* değerindeki kraliyet gelirini nasıl zimmetlerine geçirdikleri ortaya çıkarırlardı. Venezüella bölgesi, tamamen tahrip edilen ve yakılıp yıkılan en az 400 fersah büyüklüğündeki bir alanla birlikte, yer yüzünün en kalabalık nüfuslu bölgesi olduğu kadar altın bakımından da en zengin ve müreffeh coğrafyasını teşkil ediyordu. Rabbimizin ve kralın acımasız düşmanları, tahribata başladıkları andan itibaren geçen on altı yıl boyunca, krallığın toplam resmî gelirinden daha fazlasının, yani yaklaşık iki milyon altın *castilian*ın kaybından sorumludurlar. Bu çaptaki bir kaybın telafi edilebileceği konusunda hiçbir ümit yoktur. Öldürülen milyonlarca insan dirilir de Rabbimiz bizi affederse, belki bu zarar telafi edilir. Ancak bunlar kraliyetin sadece maddi kayıplarıdır. Şimdi diğer zararları yansıtmanın zamanı gelmiştir: Yüce Yaratıcımıza karşı saygısızlıklar, ilahî kanunlara aykırı olarak nitelendirilebilecek utanç verici zorbalıklar ve canilerin hırs ve insafsızlıklarının bir sonucu olarak öldürülen sayısız insan.

Bu yabanilerin vahşiliğine dair edindiğim son gözlem budur. Bölgeye geldikleri ilk günden itibaren geçen on altı sene boyunca yerlileri, satmak üzere gemilere bindirerek Santa Marta'ya veya Hispaniola, Jamaica ve Porto Riko adalarına götürdüler. Bu şekilde bir milyondan fazla yerliyi yurtlarından ayırdılar. Bugün 1542 yılında bu faaliyetler halen devam etmektedir. Hispaniola'daki kraliyet temsilcisi de bunları durdurabilecek kudrete sahipken olan bitene gözlerini yummakta, üstüne üstlük yardım etmektedir. Yetkisi altındaki Venezüella ve Santa Marta'da en az 400 fersahlık sahil bölgesinde halen devam eden diğer acımasız eylemleri de yıllardır görmezlikten gelmektedir. Yerlileri köleleştirmelerinin tek sebebi, resmî makam sahiplerinin, bu aç gözlü kötü adamların gösterdiği paraya

karşı doymak bilmez iştahlarını tatmin etmek istemeleriydi. Bu öyle bir istekti ki İspanyol maceraperestler, uysal yerli halkı eşleri ve çocuklarıyla beraber köleleştirip, kralın damgasını kurbanlık koyunlarmışcasına vücutlarına vurmak için her türlü acımasız yönteme ve hileye başvuruyorlardı.

FLORIDA DİYE BİLİNEN BÖLGEDEKİ ANAKARA

1510 veya 1511'den itibaren üç zorba maceraperestin yolu bu bölgelere düştü ve buralarda Yeni Dünya'nın diğer bölgelerindeki vatandaşları ile aynı şekilde davrandılar. İki tanesinin bölgenin diğer bölümlerinde yaptıkları saldırılardan dolayı zaten elleri kanlıydı ve şimdiki rütbelerini, sahip oldukları liyakat derecesiyle değil diğer insanların cesetleri üzerinden kazanmışlardı. Kendilerini şahsen tanırım. Üçünün de sonu feci oldu. Yağma ve cinayet yoluyla biriktirdikleri servet dağıtıldı. Tamamen hafızalardan silindiler. Sanki hiç doğmamış gibiler. Ama hayatları boyunca bütün dünya bu adamların isimlerini duymak istemedi ve işledikleri cinayetlere kulaklarını tıkadı. Sadece bunlarla da kalmadı. Sonradan başkaları da ortaya çıktı. Ama Rabbim, Yeni Dünya'nın başka bölgelerinde benim de gözlerimin önünde işledikleri suçların cezasını çabucak verdi ve böylece bu bölgelerde daha büyük çapta hasar vermelerine mani oldu. 1538 yılında bir alçak herif daha çok kararlı bir şekilde bölgeye geldi. Kafasında tasarladığı saldırıyı gerçekleştirmek için emrine büyük bir birlik verilmişti. Fakat sonra ortadan kayboldu. Üç yıldır bu adamı ne gören oldu ne de duyan. Fakat bölgeye gelir gelmez insanlara zorbaca muamele etmeye başlayacağına şüphe yok. Şayet halen hayattaysa, yolundan geçme talihsizliğini gösteren herkesi öldürmüş olmalı. Acımasızlığıyla tanınmış ve kaşarlanmış bir saldırgan olan bu adam ve silah arkadaşları, Yeni Dünya'da şimdiye kadar görülmüş en gaddarca hareketlerin sorumlularıdırlar.

Yukarıdakilerin yazılmasından sonra, yaklaşık üç-dört sene içinde bu son yolculukta hayatta kalmayı başaranlar tekrar ortaya çıktılar. Liderlerinin hayatı Florida'da son buldu. Ancak onunla birlikte hareket eden zalimler, onun fakir, zararsız yerlilere yaptığı korkunç canavarlıklar hakkında bize bilgi verdiler. O öldükten sonra da adamlarının bu alçaklıklara devam ettiklerini öğrendik. Bu bilgiler, yukarıda yaptığım değerlendirmeyi doğrulamaktadır. Florida'da yaptıkları şeyler, benim daha önce açıkça ifade ettiğim genel bir ilkenin altını çizmektedir: İnsanlar Yeni Dünya'da kalıp kan dökmeye ve katliam yapmaya alıştıkları sürece diğer insanlara karşı işledikleri suçlar o kadar acımasız ve alçakça olacaktır. İnsanların –"vahşi hayvanların" demek daha doğru olur– korkunç, kanlı ve iğrenç gerçeklerini

anlatmaktan artık gına geldi. Bu yüzden sadece aşağıdaki olayların ayrıntılarını vereceğim.

Söz konusu adamlar yolculukları sırasında büyük yerleşim merkezleriyle karşılaştılar. Bu yerleşim merkezlerinde güzel görünüşlü ve zeki insanlar düzenli bir hayat sürüyorlardı. Bu insanların kalplerine korku salmak için çoğunu öldürdüler. (Bunu artık alışkanlık haline getirmişlerdi.) Yerlilerin hayatlarını tam anlamıyla perişan ettiler, onlara yük hayvanı gibi muamele ettiler. Daha önce değindiğimiz gibi bu talihsiz insanlardan biri bir daha ayağa kalkamayacak kadar bitkin düşse, kafasını omuz hizasından kesiyorlardı. Böylece boynundaki zincirleri koparmak için durup vakit kaybetmek zorunda kalmıyorlardı. Zavallı adamın kafası bir tarafa, bedeni bir tarafa düşüyordu.

Kasabanın birinde insanlar onları neşe içinde karşılamışlar, yiyebileceklerinden daha büyük bir ziyafet hazırlamışlardı. Üstelik adamlarından altı yüz tanesini de taşıyıcı ve seyis olarak gelen misafirlere sunmuşlardı. İspanyollar kasabaya veda ettikten sonra deniz albaylarından biri –komutanın bir akrabası– kasabaya döndü. Kasaba halkı, emin bir şekilde düzenli hayatına devam ediyordu. Albay kasabaya döner dönmez burayı yağmaladı. Yerlilerin liderini ve bütün bölgenin kralını mızrağının ucuna geçirdi ve yerli halka olmadık işkenceler yaptı.

Bir diğer büyük kasabada yaşayan yerli halk, İspanyolların başka yerlerde yaptıkları canavarlıklarla ilgili söylentileri göz önüne alarak biraz daha fazla temkinli davrandılar. İspanyollar da bunu bahane ederek kasabada yaşayan bütün yaşlıları, kabile şeflerini ve sıradan insanları kılıçtan geçirdiler. Çocuklar bile bu saldırıdan kurtulamadı.

Rivayete göre katliamcıların başındaki adam bölgede yaşayan çok sayıda yerliyi bir araya topladı. Aralarında komşu kasabadan çağrıya uyarak veya gönüllü olarak gelen iki yüz kişilik bir grup da vardı. Gelenlerin hepsinin burunları, dudakları ve çeneleri kesilip kopartıldı. Sonra da korkunç bir acı içinde her taraflarından kan akarak gönderildiler. İspanyolların gurur duyarak aktardıkları hukuk ve din bilgileri hakkında yerliler acaba ne düşünüyor olabilir? Ruhlarını şeytanlara satan bu adamların alçaklıkları sınır tanımıyor. Fitne çıkarıyorlar. Aşağılık liderleri, günah çıkaramadan rezil bir şekilde öldü. Şu anda cehennemin dibinde yaptığı alçaklıkların cezasını çektiğine hiç şüphe yok.

PLATE NEHRİ

1522 veya 1523'ten itibaren büyük krallıkların ve eyaletlerin bulunduğu, güzel görünüşlü ve zeki insanların ikamet ettiği Plate nehri bölgesine üç veya dört sefer yapıldı. Bu seferlerin pek çok kişinin ölümüne yol açtığını ve bölgede yaşayan halka çok büyük zarar verildiğini biliyoruz. Ama bölgenin Yeni Dünya'nın geri kalan kısmından çok uzak olduğunu göz önüne aldığımızda bu bölgeyle ilgili bilgilerin az ve ulaşılmaz olduğunu söyleyebiliriz. Bu bölgenin de Yeni Dünya'nın genelinde yapılan zulümlerin aynısını yaşadığını söylerken hiç tereddüt etmiyorum. Çünkü maceraperestler İspanyol'du ve bunların büyük bir bölümü daha önce yaptıkları işkence ve zulümlerle tecrübe kazanmış, vatandaşları gibi servet biriktirmeye alışmıştı. Bu yüzden de kıtanın diğer bölümlerinde yaptıkları gibi yerli halkı öldürerek, aşağılayarak ve mallarını yağmalayarak İspanyolların karakteristik harekat tarzını ortaya koydular.

Yukarıdaki metni yazdıktan sonra elde ettiğim güvenilir haberlere göre bu adamlar gerçekten bu bölgede büyük çapta yağma ve tahribat yapmış. Gittikleri yerleri keşfetmek yerine, talihsiz kurbanlarına işkence yapmak ve onları öldürmek için yeni yollar geliştirdiler. Çünkü bölge İspanya'dan o kadar uzak ve ulaşılmazdı ki yaptıklarından hiç geri adım atmadılar, bilakis Yeni Dünya'nın diğer bölgelerinde faaliyet gösteren vatandaşlarından daha alçakça ve insafsızca davranışlar sergilediler. Diğer bölgelerde yapılanlar ne kadar korkunç olursa olsun burada yapılanlar da kayda değer ölçüde ürkütücüydü.

Konsey'e bildirilen diğer canavarca eylemlerden birini anlatmak istiyorum: Yönetici zorbalardan biri, adamlarından birkaçına, bölgedeki yerleşim bölgelerine gitmelerini, kendilerine karşı misafirperver bir tutum sergilenmemesi halinde bütün halkı katletmelerini emretti. Bu adamları düşman olarak gören ve karşı karşıya gelmekten fazlasıyla korkan halk onlara hiçbir şey sunmadı. Mektuptaki talimatnameyi yerine getiren İspanyollar beş bin kişiyi kılıçtan geçirdi.

Bir keresinde de İspanyol hâkimiyetini tanıyan birkaç yerli, muhtemelen bir çağrı üzerine, bu rezil zorbalara hizmet etmek için yanlarına geldi. Çağrıldıkları zaman çabucak gelmedikleri için veya böyle yapmaya alışkın oldukları için, onları korkutmaya karar verdiler ve bu yerlilerin, savaş halinde oldukları başka bir yerli kabileye teslim edilmeleri emri verildi.

Talihsiz kurbanlar ağladılar, düşmanlarına teslim edilmektense hemen oracıkta öldürülmeleri için canilere yalvardılar ve sığındıkları binaya çekilip dışarı çıkmayı reddettiler. Oracıkta kesilip paramparça edilirlerken, “Size hizmet etmek için yanınıza geliyoruz, siz bizi öldürüyorsunuz. Umarız bu duvarlara sıçrayan kanlarımız, acımasızlığınıza ve bizi haksız yere öldürmenize şahitlik eder,” diye bağırıyorlardı. Bu gerçekten korkunç ve yürekler acısı bir zulümden başka bir şey değildi.

PERU’DAKİ BÜYÜK KRALLIKLAR VE BÖLGELER

1531’de bir başka büyük cani, birkaç adamıyla birlikte Peru krallıklarına gitti. Burada, Yeni Dünya’nın diğer bölgelerindeki maceraperestlerin strateji ve taktiklerini taklit etmeye başladı. (Kendisi de bu konuda çok tecrübeliydi, 1510’dan itibaren anakarada yıllarca devam eden bütün canavarlıklarda ve barbarlıklarda onun da rolü olmuştu.) Ancak zaman geçtikçe kendinden öncekileri gölgede bırakmaya başladı. Önüne gelen her yerde haksız yere cinayetler işledi, yerlilerin mallarını yağmaladı, kasaba ve şehirleri yerle bir etti, oralarda yaşayan insanları akla hayale gelmedik barbarca yöntemlerle katletti ve işkenceden geçirdi. Bölgenin tamamında yaptığı alçaklıkların boyutu o kadar fazlaydı ki Kıyamet Günü’nde her şey ortaya dökülene kadar kimse bu adamın yaptıklarını bilmeyecek. Hakikaten şimdi anlatacağım canavarlıkları ve zulümleri anlatırken bunları bütün çirkin ve korkunç yönleriyle tarif etmem imkânsız olacaktır.

Bu adamın bölgeye girer girmez yaptığı ilk şey, birkaç kasabayı yağmalamak ve çok miktarda altın çalmak oldu. Bölgeye yakın Puná adasına gittiği zaman, bu güzel ve bol nüfuslu adanın kralı ve halkı, onu ve adamlarını önemli misafirlermişçesine karşıladılar. Ama altı ay sonra sözde ziyaretçiler, orada yiyecek ne varsa tükettiler ve geriye sadece halkın, bir kıtlık ihtimaline karşı kendileri ve aileleri için sakladıkları tahıl stoku kaldı. Yerliler gözyaşları içinde bunları bile misafirlerine sundular. İspanyollar bu misafirperverliğe kılıç ve mızraklarla saldırarak karşılık verdi. Çoğunu öldürüp geri kalanları esir aldılar, halka barbarca ve acımasızca muamele ettiler. Sonuçta adada kimse kalmadı.

Daha sonra anakara üzerindeki Tumbes bölgesine hareket ettiler. Burada da önlerine çıkan her şeyi tahrip ettiler, ellerine geçirdikleri insanları öldürdüler. Halk İspanyolların korkunç eylemlerini önceden haber alıp kaçınca onları İspanyol Kralı’na isyan etmekle suçladılar. Bu caninin kullandığı yöntem şöyleydi: Gittikleri yerlerde bazen halk altın ve gümüş hediyeler getirdi. Bazen de bu cani zorla kendisine altın ve gümüş getirtti. Artık halkın elinde değerli taş kalmadığına ikna olduğunda ısrar etmekten vazgeçti. Daha sonra yerli halkın İspanya Kralı’na bağlı olduğunu resmen ilân etti, onları kucakladı, halkın bundan sonra himaye altına alınacağını ve

artık daha fazla değerli eşya getirmelerine gerek kalmadığını belirtmek için adamlarından ikisine boru çalmalarını emretti. Bunu yaparken daha önce yapılan hırsızlıklara aldırış etmedi. Daha önce işlenen suçlar –hırsızlıklar, baskılar, kasabaların ve şehirlerin yağmalanması– İspanya Kralı'nın himayesinde gerçekleşmemesine rağmen her şey oldu bittiye getirilmişti.

Birkaç gün sonra bölgenin Atahualpa diye bilinen kralı ve imparatoru, bu caniyi ve adamlarını ziyaret etti. Tamamı çıplak ve silahsız çok sayıda adamı da ona eşlik ediyordu. O zamana kadar bir kılıcın veya mızrağın ucunu hissetmemişlerdi. Bu İspanyolların gerçek yüzlerinden habersizdiler. (Oysa karşılarındaki acımasız kişiler, şeytana bile pabucunu ters giydirirdi.) Atlarının ne kadar hızlı koştuğunu da hiç görmemişlerdi. Atahualpa yaklaşır yaklaşmaz bağırdı: "Bu İspanyollar nerede? Derhal onları dışarı çıkarın. Bana tabi olan insanları neden öldürdüklerini, kasabalarımı ve şehirlerimi neden tahrip ettiklerini ve neden benim mallarımı çaldıklarını öğrenmeden şuradan şuraya gitmeyeceğim." İspanyollar dışarı çıkıp sedyeye benzeyen bir tahtın üzerinde taşınan kralı yakaladılar. Beraberinde gelen adamlarından büyük bir bölümünü öldürdüler. Serbest bırakılması halinde ödenecek fidye konusunda kendisiyle pazarlık yaptılar. Kral toplam dört milyon *castilian* fidye verilmesine razı oldu, ancak on beş milyon *castilian* ödemek durumunda kaldı. İspanyollar da kralı serbest bırakmayı kabul ettiler. Fakat sonunda pazarlığın kendileriyle ilgili olan kısmını yerine getirmediler (İspanyollar, Yeni Dünya'nın hiçbir yerinde verdikleri sözleri tutmadılar.) Bilakis onu adamlarına toplanma emri vermekle suçladılar. Kral cevap olarak ülkesinde kendisinin izni olmadan tek bir yaprağın bile kıpırdayamayacağını, şayet halk bir araya toplandıysa bunun mutlaka kendisinin verdiği bir emirle gerçekleşebileceğini söyledi ve şu anda İspanyolların elinde olduğuna göre onu öldürmelerinin daha iyi olacağını belirtti. Böyle güçlü bir cevaba rağmen İspanyollar onu diri diri yakmaya karar verdiler. Birkaç İspanyol, komutanlarından kralı yakmadan önce boğmasını istedi. Nitekim öyle oldu ve kral önce boğuldu, sonra da yakıldı. Kral başına gelecekleri öğrendiğinde İspanyollara sordu: "Neden beni yakmak istiyorsunuz? Ben size ne zarar verdim? Size altın verirsem beni serbest bırakacağınıza dair bana söz vermediniz mi? Halbuki ben size verdiğim sözleri fazlasıyla tutmadım mı? Beni serbest bırakmak istemiyorsanız o zaman beni İspanya'daki kralınıza götürün." Kendisine yapılan haksızlığa öfkelenen kral bu ve buna benzer pek çok şey söyledi. Ama neticede diğerleri gibi kralı da yaktılar. Büyük kralın hapsedilmesi,

cezalandırılması ve infaz edilmesiyle birlikte bu bölüm, “eşit şartlar altında yürütülen bu savaşın” neden yapıldığını ve bu maceraperestlerin, kralı ve diğer önde gelen kişileri soyarak dünyanın bu bölgesinde kocaman bir servet edinirken vicdanlarının ne denli sızladığını ortaya koymaktadır.

Din adına hareket eden bu insanların, yerlilerin kökünü kazımak amacıyla yaptıkları alçakça ve barbarca eziyetlerden bir-iki tanesine temas edeceğim. İspanyolların bu bölgeye geldiği ilk günlerde gerçekleşen bu olayı bir Fransisken frer görmüştür ve kendisi olan biteni hem yerel otoritelere hem de İspanya’ya yeminli ifadesiyle yazıp göndermiştir. Bu şahitlik belgesinin kendi eliyle imzalanmış bir nüshası elimdedir. Belgede şunlar yazmaktadır:

> Ben St Francis Tarikatı’ndan Marcos de Niza, bu bölgelere adım atan ilk din adamlarından biriyim. Söz konusu bölgede kendi gözlerimle gördüğüm şeylere ve bölgede yaşayan halklara yapılan muameleye temas etmek istiyorum. Bu halkları yakından tanırım ve Yeni Dünya’da yaşayan halklar arasında özellikle Peru halkının Avrupalılara karşı çok sıcak kanlı olduğunu tereddütsüz söyleyebilirim. Yerli halk İspanyollara çok güzel altın, gümüş ve değerli taşlar hediye etti ve İspanyolların istediği her şeyi onlara verdi ve onlar için her türlü hizmeti yaptı. Yerliler, İspanyollara hiçbir zaman saldırmadı. İspanyollar kendilerine acımasızca davranmaya başlayana kadar onlarla dostluk kurmaya devam ettiler, gittikleri her yerde onları hoşgörüyle karşıladılar, İspanyolların şerefine ziyafetler verdiler ve onlara hem erkek hem de kadın köleler sundular.
>
> Bu olayları gören biri olarak söyleyebilirim ki yerli liderlerinden Atahualpa, hiçbir direniş göstermeden İspanyollara iki milyonun üzerinde altın verdikten ve hâkimiyeti altındaki bütün toprakları teslim ettikten sonra İspanyollar, yerli halkta herhangi bir tahrik olmamasına rağmen bütün bölgenin kralı olan Atahualpa’yı yaktılar. Hemen arkasından da, İspanyol valiyi karşılamaya gelen yerli liderlerden Chalcuchima’yı ve krallığın önde gelen şahsiyetlerini diri diri yaktılar. Birkaç gün içinde de Quito bölgesinin kralı Chamba’yı da aynı şekilde hiçbir mazeret üretmeye bile gerek duymadan suçsuz yere yaktılar. Yine hiçbir sebep göstermeden Cañari Kralı Chapera’yı da yaktılar. Atahualpa’nın hazinesinin yerini öğrenmek için Quito’lu Kral Alvis’i de ayaklarından yaktılar

ve çeşitli yöntemlerle işkenceden geçirdiler. Halbuki (görünüşe bakılırsa) hazinenin yerini kimse bilmiyordu. Quito'daki bütün bölgelerde yaşayan yerlilerin lideri de İspanyol valiye bağlı Başkomutan Sebastián de Benalcázar'ın isteği üzerine bölgeye geldi ve diğer lider ve önde gelenlerle birlikte yakıldı. Çünkü teslim ettiği altınlar talep edilen miktarı karşılamıyordu. Öyle inanıyorum ki İspanyolların planı, bu topraklar üzerindeki bütün yerli liderlerin işini istisnasız biçimde bitirmekti.

İspanyolların çok sayıda yerliyi bir araya toplayıp üç büyük binanın içine kilitleyip yakarak öldürdüklerine şahidim. Halbuki yakılan kişiler böyle bir muameleyi hak edecek hiçbir şey yapmamıştı. Aynı olay sırasında Ocaña adında bir papaz, bir erkek çocuğunu yanan binadan kurtarmaya çalışsa da bir İspanyol yanına gelip çocuğu elinden alıp tekrar gürül gürül yanan binanın içine soktu. Çocuk diğer yerlilerle birlikte yanarak küle dönüştü. O gün aynı İspanyol kampa dönerken yolda öldü. Bana kalsaydı dinî törenlerle gömülmesine itiraz ederdim.

İspanyolların sırf eğlence olsun diye, kadın erkek demeden yerli halkın ellerini, burunlarını ve kulaklarını kesip kopardıklarını ve bunun bölgenin değişik yerlerinde defalarca tekrarlandığını kendi gözlerimle gördüm. Bazen de insanların üzerine köpek saldıklarını, yerlilerin bu şekilde paramparça edildiğini, İspanyolların çok sayıda evi ve yerleşim merkezini yaktıklarını gördüm. Memeden kesilmemiş bebekleri annelerinin göğsünden alarak onları en uzağa fırlatma konusunda birbirleriyle yarıştılar. Diğer eziyetleri ve tüyler ürperten barbarlıkları da gördüm ancak bunlar tek tek anlatılamayacak kadar fazladır. Her birini anlatmak bir ömür sürer.

İspanyolların, şeflere ve diğer yerli liderlere her türlü güvenceyi verip yanlarına çağırdıklarına ve geldikleri zaman bu insanları hemen yakalayıp yaktıklarına şahitlik ediyorum. Benim de bulunduğum bir ortamda biri Ancón'da, diğeri Tumbes'te olmak üzere yerlilerin önde gelenlerinden ikisini yaktılar. Onlar için dua etmekten başka yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Rabbimiz biliyor ki bu kötü muameleden dolayı nihayet Peru halkları İspanyollara karşı ayaklanıp silaha sarıldı. Bunu yapmakta kesinlikle haklıydılar. İspanyollar yerlilere karşı hiçbir zaman dürüst davranmadı,

> verdikleri sözleri tutmadılar. Bilakis hiçbir sebep göstermeden haksız yere bütün toprakları tahrip ettiler. Nihayet halk, maruz kaldıkları işkencelere boyun eğmektense çarpışarak ölmeyi tercih ettiler.
>
> Yerli halkın bana, gizli bir yerde çok büyük miktarda altın saklandığını, şimdiye kadar bunu açıklamadıklarını, İspanyollara vermeyi reddettiklerini ve kendilerine kötü muamele edildiği sürece de vermeyeceklerini, daha öncekiler gibi sırlarını mezara götüreceklerini söylediklerine şahitlik ederim. İspanyollar davranışlarıyla Rabbimize ve İspanya Kralı'na karşı gelmiştir. Maliye Bakanlığı aldatılmıştır. Bana göre İspanya nüfusuna yetecek kadar yiyeceğin temin edilebileceği bu toprakları yeniden ıslah etmek hem uzun bir zaman alacak hem de pahalıya mal olacaktır.

Bu metin Marcos de Niza'nın yeminli ifadesidir ve Meksika Piskoposu tarafından görülüp imzalanmıştır.

Bu şahadeti okuyan herkes Marcos'un sadece yaklaşık 50 ilâ 100 fersahlık bir alandan bahsettiğine ve anlattığı bütün olayların dokuz-on yıl önce meydana geldiğine dikkat etmeli. O dönemde bölge henüz yeni keşfedilmişti ve bölgede sadece bir avuç İspanyol vardı. O zamandan itibaren dört-beş bin İspanyol altının cazibesine kapıldı ve büyüklüğü 500 ilâ 700 fersahı bulan geniş arazi parçalarını keşfettiler. Bu toprakların hepsini yağmaladılar ve yukarıda anlatıldığı gibi çok sayıda barbarlığa ve vahşete imza attılar. Marcos de Niza'nın döneminde binden fazla toplu katliam yapıldı, yerlilerin toprakları tahrip edildi ve malları çalındı. Hakikaten ne Rablerinden ne de İspanya kralından korkan bu acımasız maceraperestler, önemli sayıda insanı yeryüzünden sildiler. Bu on yıl içinde bölgede ölen insanların sayısı dört milyonun üzerindedir ve katliamlar bugün bile devam etmektedir.

Birkaç gün önce bir İnka'nın eşi olan büyük bir kraliçeyi çok sayıda bambu sapının üzerine oturtarak öldürdüler. Kraliçenin kocası, kendisini daha önceden yakalayıp kral yapan İspanyolların kuklası olmuştu. İspanyollar kralın eşini sırf krala acı çektirmek için hiçbir gerekçe öne sürmeden işte bu şekilde öldürdüler.

Hristiyanların Peru Krallığı'nda işledikleri cinayetler ve yaptıkları eziyetler tek tek anlatılabilseydi bu şüphesiz bizim anlattıklarımızı gölgede bırakırdı.

YENİ GRANADA KRALLIĞI

1539 yılında Venezüella, Santa Marta ve Cartagena'dan Peru'ya birkaç maceraperest geldi. Çoktandır Peru'da bulunan diğer maceraperestler ise daha fazla keşif yapmak için iç kesimlere doğru yola çıktılar. Santa Marta ve Cartagena'dan 300 fersah uzaklıkta, geniş verimli bir arazi parçasıyla karşılaştılar. Bu güzel ülkede, Yeni Dünya'daki diğer bölgelerde yaşayan yerliler gibi uysal ve erdemli bir nüfus yaşıyordu. Halk hem altın hem de zümrüt diye bilinen değerli taşlar bakımından bir hayli zengindi. Bu topraklara Yeni Granada Krallığı adını verdiler. Çünkü burayı gören ilk maceraperest İspanya'daki Granada bölgesinden gelmişti. Bu bölgeyi "keşfetmek" için gelen İspanyolların adları, insan kanı dökme konusunda uzmanlaşmış usta kasapların onur listesinde yer aldı. Bunlar Yeni Dünya'nın diğer bölgelerinde daha önce gerçekleştirilen kanlı saldırılarda görev almış tecrübeli kimselerdi. Ama bu yeni krallıkta düzenledikleri korkunç saldırılar, daha önceki bütün olayları gölgede bıraktı. Bu bölgede hakikaten beklenmedik derecede acımasız bir zulüm gerçekleştirdiler.

Son üç yıl içinde işlenen sayısız suçtan sadece bir veya ikisini kısaca anlatacağım. (Bugün dahi bu tür faaliyetlerden geri adım atıldığına dair herhangi bir gösterge yoktur.) Bu krallıkta yağmalama ve cinayet işleme yetkisini sürekli elinde tutmaya kararlı olan o zamanki vali, bu maceraperestlerden birinin, yağmadan pay alma yönündeki girişimlerine engel oldu. Bu şekilde istediğini yaptıramadığını gören o maceraperest bunun üzerine birkaç görgü şahidini bir araya getirerek bu bölgede neler olup bittiğine dair resmi bir rapor hazırladı. Yapılan canavarlıkları, zulümleri ve cinayetleri ihtiva eden bu rapor daha sonra konseye sunuldu. Bu raporun bir nüshası bugün halen muhafaza edilmektedir.

Görgü şahitleri, krallığın bir huzur diyarı olduğuna ve halkın, İspanyolların her türlü ihtiyacını karşıladıklarına, kendileri için yetiştirdikleri gıda maddelerini sürekli İspanyollara verdiklerine, onlar için toprağı işlediklerine, ev yaptıklarına ve altınlarını, zümrüt denilen değerli taşlarını ve sahip oldukları her şeyi İspanyollara sunduklarına dair yemin ettiler. Mevcut altının tamamını ele geçirmek isteyen İspanyollar, her zamanki stratejilerini uygulayarak kasabaları ve buralarda yaşayanları –halkı ve liderlerini– kendi aralarında paylaştılar. Sonra da onlara sıradan köle muamelesi yaptılar. Bütün komuta yetkisini elinde bulunduran adam

bölgenin kralını kendine ayırdı ve altı-yedi ay boyunca hapsederek ondan haksız yere daha fazla altın ve zümrüt istedi. Hatta bir evi altınla doldurup kendilerine teslim etmesini talep etti. Bacatá adı verilen bu kral o kadar korkmuştu ki kendisine işkence edenlerin pençelerinden kurtulmak ümidiyle bu talebi yerine getirmeye razı oldu. Adamlarını eve gönderip ne kadar altın varsa getirttirdi. Ancak buna rağmen ev altınla dolmamıştı. İspanyollar sözünü tutamadığı için kralı öldüreceklerini ilân ettiler. Komutan kanunların bir temsilcisi olarak davanın kendi huzurunda görülmesi gerektiğini söyledi. Krala resmî suçlamalar yöneltti. Sonra da sözünü tutmadığı için işkenceye mahkum edilmesine karar verdi. Kayışla dövdüler, yanmakta olan bir don yağını karnına koydular, her iki ayağını ve boynunu demir çemberlerle sırıklara bağladılar. İki adam ellerinden tuttu ve ayak tabanlarını yakmaya başladılar. Komutan arada bir uğruyor, daha fazla altın vermediği için kralı yavaş yavaş öldürmeye devam ediyordu. Nihayet kral maruz kaldığı acılara dayanamadı. İspanyollar işkenceye kendilerini verdikleri bir sırada bütün kasabanın yanmasıyla bu barbarlık cezasız kalmadı.

Talihsiz kurbanlarını lime lime doğramanın dışında hiçbir konuda deneyimi olmayan diğer İspanyollar, asil komutanlarını taklit ederek şehrin önde gelenleri için yeni işkence yöntemleri tasarladılar. Halbuki yerli halk ve liderleri, İspanyolların her türlü ihtiyacını karşılamak ve onlara istedikleri kadar altın ve zümrüt vermekten başka bir şey yapmamışlardı. Yaptıkları iyiliklerin karşılığı olarak hepsi işkenceden geçirildi ve kendilerinden daha fazla altın ve değerli taş istendi. Böylece bütün bölgede yaşayan krallar yakıldı ve kolları bacakları kesilerek parçalandı.

Daitama diye bilinen yerli bir kral, böyle bir İspanyol'un yaptığı acımasız işkenceleri duyunca o kadar korkmuştu ki adamlarıyla birlikte dağlara kaçtı. Yerli halk dağları, içlerinde bulundukları kötü durumdan kaçıp sığınabilecekleri bir yer olarak görüyordu. (Gerçi bu usul de nadiren işe yarıyordu.) İspanyollar böyle bir durumu "isyan" ve "başkaldırı" olarak nitelendiriyorlardı. Rezil başkomutan olanları duyunca, yerlilere acı çektiren vahşi İspanyollara yardımcı olmak için takviye kuvvet gönderdi. Sonunda yerlilerin peşine düştüler (yerliler yeryüzünün derinliklerinde bile İspanyollardan kurtulamamışlardı) ve hepsini yakaladılar. Kadın çocuk demeden beş yüz insanı parçalara ayırdılar. Görgü şahitleri, yerli kral Daitama'nın, katliamdan önce İspanyol işkenceciye dört ya da beş bin

castilian verdiğini ancak herkes gibi onun da ölümden kurtulamadığını kaydediyorlar.

Bahsettiğimiz başkomutan bir gece, çok sayıda yerli halkın yaşadığı başka bir şehre gitti. Halk, İspanyollara çeşitli hizmetlerde bulundu ve her türlü ihtiyaçlarını karşılayarak ne kadar alçak gönüllü ve masum insanlar olduklarını gösterdiler. Bu topraklara korku salmak için bir şeyler yapmayı düşünen komutan, akşam evinde yemeğini yiyen, uyuyup dinlenen yerli halkın tamamını kılıçtan geçirmeleri için adamlarına emir verdi.

Başka bir olayda ise komutan, her bir İspanyol'un beraber yaşadığı önde gelen yerlilerin, kralların ve sıradan insanların sayısını öğrenmek için nüfus sayımı yaptırdı. Bütün yerliler bir meydanda toplandı ve dört-beş yüz kişi kafaları kesilerek öldürüldü. Görgü şahitlerine göre komutanın bunu yapmaktaki amacı, bütün bölgeyi korkutup halkı teslim olmaya zorlamaktı.

Bu İspanyol zorbalardan birinin, pek çok acımasız eyleme imza attığı, çok sayıda kişiyi öldürdüğü, hem erkeklerin hem de kadınların ellerini ve burunlarını kesip kopardığı ve köylerini tahrip ettiği görgü şahitlerinin raporlarında yer almaktadır.

Bir keresinde de başkomutan, az önce anlattığımız canavarlıkları yapan subayı birkaç İspanyol ile birlikte Bogotá bölgesine gönderdi. Amacı işkenceyle öldürdüğü ihtiyar kralın yerine tahta kimin çıkacağını öğrenmekti. Birkaç fersah ilerlediler önlerine çıkan bütün yerlileri yakaladılar. Yerlilerin hiçbiri tahta kimin çıkacağını bilmediği için bir kısmının ellerini kestiler, kadınları ve erkekleri vahşi köpeklerin önüne attılar. Köpekler önlerine atılan insanları paramparça ettiler. Bu şekilde çok sayıda yerli katledildi. Bu subay ve adamları bir gün şafak sökmeden az önce, kendilerine saldırılmayacağına dair güvence alan bir grup savunmasız yerlinin üzerine saldırdılar. Grup içinde birkaç yerli lider de vardı. Bunlar İspanyolların verdiği güvenceye aldanarak dağlardan aşağı indiler ve tekrar ovaya yerleştiler. Hazırlıksız ve silahsız olan grup, kadın erkek ayrımı yapılmadan hapsedildi. Sonra yere yatırılıp kolları gerdirildi ve elleri palayla kesilip koparıldı. Ardından da bunun tahta geçecek kişinin nerede olduğunu söylemedikleri için kendilerine verilen bir ceza olduğu bildirildi.

Başka bir olayda ise aynı vahşi herif, adamlarını yerli halkın üzerine saldırttı. Çünkü halk onun istediği altın dolu sandığı vermemişti. Ölü sayısı çok yüksekti. Halkın bir kısmının elleri ve burunları kesilip kopartılırken bir kısmı da vahşi köpeklerin önüne atıldı. Köpekler bu insanları paramparça ettikten sonra kıtlıktan çıkmış gibi yediler.

Bölgelerden birinde yerli halk, bu kalpsiz ve acımasız düşmandan o kadar korkmuştu ki, liderlerinden üç-dört tanesinin yakılarak öldürüldüğünü görünce, güçlü savunma imkânı sağlayan bir kayalığın arkasına çekildiler. Görgü şahitlerinin raporlarına göre bu acımasız adam, yaptıklarıyla şerefsizler listesinin üst sıralarına kadar yükselen kana susamış silah arkadaşlarından birine, küçük bir birliği yanına alarak "ayaklanan" bu insanları "cezalandırması" için emir verdiğinde, kayalığın arkasında dört-beş bin kişi vardı. Yerlilerin kendini koruma gayreti, yağma ve katliam yapan insanlara karşı bir "ayaklanma"ydı. Bu insanların böyle bir "ceza"yı hak ettiğini veya zarar gören tarafın İspanyollar olduğunu söylemek, gerçeği en çirkin şekilde tahrif etmekten başka bir şey olamaz. Merhametsizce işkenceden geçirilmesi gereken kişiler yerliler değil İspanyollardı. Çünkü bunu hak ediyorlardı. Ama üzerlerine saldırdıkları insanlara şimdi de acımasızca işkence etmek isteyen yine İspanyollardı. Kayalığın arkasında insanlar çıplak ve silahsız bir şekilde bekliyorlardı. İspanyollar bağırarak krizin barışçıl yollardan çözülmesini istediklerini, yerlilerin mücadele etmekten vazgeçmeleri hâlinde hiçbir zarar görmeyeceklerini söylediler. Yerliler bunun üzerine mücadeleyi bıraktılar. İspanyollar kayalığın arkasına baskın yaparak bölgeyi ele geçirdiler ve yerlilerin üzerine saldırdılar. Açlıktan gözü dönmüş aslanlar ve kaplanlar gibi bu uysal koyunları paramparça ettiler, insanları acımasızca ve haksız yere öldürdüler, kılıçlarıyla karınlarını yardılar. Daha önlerinde öldürülmeyi bekleyen çok insan vardı. Bu yüzden ara verip dinlenmeleri gerekiyordu. Kısa bir aradan sonra deniz albayı, adamlarına hayatta kalanları gerçekten çok yüksek olan kayalıktan aşağı atmaları için emir verdi. Onlar da denileni yaptı. Görgü şahitleri düşen cesetlerin çokluğundan gökyüzünün tamamen karardığını iddia ediyorlar. Bu zavallı yerlilerden yaklaşık yedi yüz tanesi, aşağıdaki kayalıklara çarparak paramparça oldu.

İspanyollar, bu barbarca saldırıya son noktayı koymak için çalılıkta gizlenen yerlileri aramaya başladılar. Deniz albayı arama sırasında bulunan bütün yerlilerin bıçaklanarak öldürülmesini emretti. Öldürülenlerin cesetleri de kayalıklara fırlatıldı. Yine de bunca eziyet albayı tatmin etmedi, isminin daha büyük kötülüklerle anılmasını arzuluyor, suçlarına yenilerini ilâve etmek istiyordu. Bu yüzden adamlarına canlı ele geçirdikleri kadın erkek bütün yerlileri (adamlar yaptıkları her canavarlıkta kadın ve çocuklardan oluşan çok sayıda yerliyi esir alıyorlardı) samandan yapılmış bir binanın içinde toplayıp ateşe vermelerini emretti. Yaklaşık kırk-elli yerli alevler

içinde hayatını kaybetti. Diğerleri de vahşi köpeklerin önüne atıldı. Köpekler yerlileri paramparça ettiler ve kıtlıktan çıkmış gibi yediler.

Bu zalim herif ayrıca Cota adı verilen bir kasabada yaklaşık on beş-yirmi kişinin ölümünden sorumludur. Onları da vahşi köpeklerin önüne atarak paramparça etti. Yerli halktan da çok sayıda kişiyi esir aldı, çok sayıda kadın ve çocuğun burunlarını, yine erkeklerin ve kadınların ellerini kesip kopardı. Daha sonra kasabada yaşayan diğer yerlilere ibret olsun diye bu uzuvları (yaklaşık yetmiş çift el vardı) bir sırığa astılar.

Hiçbir kalem, Yüce Yaradanın bu düşmanının sınır tanımayan acımasızlığını tam anlamıyla aksettiremez. (Bölgeyi yerle bir eden ve halkının kökünü tamamen kazıyan korkunç saldırıların başlamasından bu yana çok yıllar geçti.)

Daha önce iktibas ettiğimiz yeminli ifadede ayrıca, Yeni Granada Krallığı'nın, İspanyol katillerin ve insanlık düşmanlarının yaptığı barbarlıklar sonucu ya da bunların silah arkadaşlarının yaptığı katliamlar sonucu yerle bir olduğu belirtilmiştir. (Cinayetler ve eziyetler bugün de kesintisiz olarak devam etmektedir.) Yerliler sahip oldukları bütün altınları teslim etmiş olsalar da, daha fazla altın talebiyle işlenen cinayetlere majesteleri tarafından yakın bir gelecekte dur denilmemesi halinde, bölgede toprağı işleyecek hiçbir yerli insan kalmayacak ve bütün bölge geniş bir çöle dönüşecektir.

Bu krallık keşfedildikten sonraki iki-üç yıl içinde bu acımasız alçakların yaptığı zorbalıkların, uzun zamadır orada bulunan ve bölgeyi kendi gözleriyle görenlerin ifadesiyle, yeryüzünün en kalabalık bölgesini nasıl ıssız bir yere dönüştürdüğünü görebiliriz. Katliam o kadar şiddetliydi ki majesteleri bu canilere bir an önce dur demediği takdirde, bölgede tek bir canlı bile kalmayacağı söyleniyor. Bu zalimlerin çok kısa bir süre içinde geniş ve müreffeh arazileri nasıl tahrip ettiklerini ve buralarda yaşayan insanları nasıl öldürdüklerini kendi gözleriyle gören biri olarak ben de bu görüşe katılıyorum.

Yeni Granada ile sınırdaş olan Popayán ve Cali adlı iki büyük bölge ve en az 500 fersah büyüklüğünde üç dört bölge daha var. Bunlar da yukarıda anlattığımız şekilde yerle bir edildi, yakılıp yıkıldı. İspanyollar bölgenin başka yerlerinde olduğu gibi burada da yerli halkın mallarını yağmaladılar, onları öldürdüler ve işkenceden geçirdiler. Bölge olağanüstü bir verimliliğe ve güzelliğe sahipti ve buradan yeni dönenler büyük bir üzüntü içindeydiler. Çünkü çok sayıda büyük kasabanın ve şehrin yakılıp yerle bir edildiğini

görmüşlerdi. Bir zamanlar bin veya iki bin kişinin yaşadığı yerlerde şimdi elliden daha az kişi yıkıntıların üzerinde gezerek bir şeyler arıyor. Diğer yerleşim yerleri ise şu anda tamamen yakılıp yıkılmış ve terkedilmiş durumda. Bir zamanlar çok sayıda insanın yaşadığı yerlerde, 100, hatta 200 ilâ 300 fersahlık bir alanda, yakılmış ekinlere rastlanıyor, kasaba ve şehirlerin yıkıntıları görünüyor. Yerli halk, bu rezillerin kat ettikleri güzergâhta (Peru'dan başlayarak Quito üzerinden Yeni Granada, Popayán ve Cali'ye kadar giden; Cartagena ve Urabá'dan geçen; Cartagena'dan Quito'ya giden; Pasifik sahiline paralel akan San Juan nehrinin kenarından geçen kısımda), en az 600 fersahlık bir alandan tamamen silinip süpürüldü. Bugün aynı şey hayatta kalan zavallı masum insanların başına da gelecek.

Başlangıçta açık seçik ifade ettiğimiz gibi İspanyolların bu uysal kuzulara karşı işledikleri suçların sayısı arttıkça suçlular da daha acımasız, daha aşağılık ve daha insafsız olacaktır. Bu prensibin ispatı için daha fazla delil gerekiyorsa o zaman bölgede bugün meydana gelen suç örneklerini ortaya koymaya devam edebilirim.

Fethin ilk dönemlerindeki katliam ve kargaşanın ardından İspanyollar daha önce de belirttiğimiz gibi yerli halkı köleleştirmeye başladılar. Rezil heriflerden birine iki yüz yerli, bir diğerine ise üç yerli düşüyordu. İnsan şeklindeki iblislerin uyguladıkları stratejiye göre yüz yerli İspanyolların önünden geçit yapıyor (İspanyollar, yerlileri kurbanlık koyun gibi çağırıyorlardı) ve otuz-kırk tanesinin kafasını oracıkta kesip diğerlerini ikaz ediyorlardı: "Emirlerimizi yerine getirmezseniz veya kaçmaya kalkarsanız sizin de başınıza aynı şey gelir."

Elime geçen bir başka raporu okuyunca insan; acımasızlığın, alçaklığın ve vahşetin en önde gelen örnekleri arasında acaba hangisinin diğerine ağır bastığını merak ediyor: Az önce anlattığımız olay mı yoksa şimdi anlatacağım mı? Yeni Dünya'da İspanyolların çok sayıda vahşi ve yırtıcı köpeği vardı. Bunlar özellikle insanları paramparça edip öldürmek için eğitilmişlerdi. Gittikleri her yerde, büyükbaş hayvanlar gibi sürüler halinde güttükleri yerlileri öldürerek köpeklerini besleyenlerin insan olup olmadığına karar vermek zor değildir. İhtiyaç duyduklarında bu yerlileri öldürüyorlardı. Gerçekten de bir İspanyol, köpeğini beslemek için bir hayvan etini değil genç yerlilerden birini rastgele seçiyordu. Bazıları ise köpeklerini sabah avına çıkarıyor ve öğle yemeği için geri döndüklerinde arkadaşları ne kadar yerli avladıklarını soruyorlardı. Onlar da neşeyle, "Gerçekten çok iyiydi. Köpekler on beş-yirmi tane yakaladı," diye cevap

veriyorlardı. Bahsettiğim raporda ayrıca bir İspanyol'un diğer bir İspanyol aleyhinde açtığı davanın kaydı, yazılı delil olarak sunulmuştur. Tüm bu anlatılanlardan daha korkunç, daha acımasız ve daha insafsız bir şeyi hayal etmek mümkün mü?

Artık bu şeytanlar hakkında yeni haberler gelene veya yeni olayları kendi gözümle görmek için bölgeye dönme durumunda kalana kadar daha fazla bir şey söylemek istemiyorum. Kırk iki yıldır bu olaylar gözlerimin önünde gerçekleşti. Rabbim biliyor; şunu dürüstçe söyleyebilirim ki, bu toprakların gördüğü ve bu insanların maruz kaldığı (ve halen çekmeye devam ettiği) yıkım, zarar, tahribat, sürgün, canavarlıklar ve katliamlar, korkunç eziyet ve barbarlıklar, şiddet, haksızlık, yağma ve toplu cinayetlerin boyutu o derece büyüktü ki benim burada değindiklerim, meydana gelen ve halen devam eden hadiselerin ancak binde biridir.

Gerçeği kabul etmek, okuyucunun, bu masum insanların çektiği sıkıntılar ve içinde bulundukları zor durum karşısında daha merhametli ve insaflı olmasını ve İspanyol zalimlerin iğrenç hırsları, açgözlülükleri ve acımasızlıkları karşısında da sert ve eleştirel bir tutum içinde olmasını sağlar. Bunu okuyan hiçbir Hristiyan, Yeni Dünya'nın keşfedildiği tarihten bugüne kadar yerli halkın Avrupalılara karşı hiçbir kışkırtma olmaksızın en ufak bir saldırıda bulunduğundan şüphe edemez. Ayrıca anlattığımız bütün kötülüklerin, Avrupalıların yağma ve ihanetlerinin bir sonucu olduğunu inkar edemez. Gerçekten de yerliler, Avrupalıların ölümsüz olduğuna ve semadan indiklerine inanıyorlardı. Bu yüzden de, bu sözde semavî mahluklar, vahşetleriyle ne tür yaratıklar olduklarını onlara gösterene kadar, yerliler tarafından memnuniyetle kabul edildiler.

SONUÇ

Ben Dominiken Kilisesi mensubu Bartolomé de Las Casas, Rabbimin lütfuyla, başka insanların başına gelen felaket ve ıstırapları üzüntüyle karşılayan pek çok kişi tarafından, şu anda önünüzde bulunan eseri kaleme almaya ikna edildim. Bunu, Yeni Dünya'daki milyonlarca insanın ölmeye devam etmemesi ve kurtulması için yazdım. Kastil'e olan derin sevgim de beni teşvik etti. Ülkemin, Rabbimin gayretine dokunan ve doğru inanca aykırı günahların cezasını çekerek yerle bir olmasını istemem. Eserimi kaleme alırken hep bunu düşündüm. Başka işlerim olduğu için bu işi geciktirdim. Bu çalışmayı, Valencia'da, 1542 yılının Aralık ayının sekizinci günü, yani Hristiyanların Yeni Dünya'da ayak bastığı her yerde sözünü ettiğimiz şiddet, baskı, zorbalık, cinayet, yağma, sürgün, eziyet, zulüm ve kötülükleri gitgide artırdığı bir zamanda tamamladım. Bazı bölgeler diğerlerinden daha kötü durumda olabilir: Mexico City ve çevresindeki toprakların durumu biraz daha iyi. Orada en azından insanlara alenen eziyet edilmiyor. Halka uygulanan haksız vergi sistemine rağmen adalet bir şekilde sağlanıyor. Ama İspanya İmparatoru ve Kralı V. Charles'ın, Yeni Dünya'daki hizmetkârlarının krala ve Rabbimize karşı işlediği suçları ve kıta halkına ettikleri ihaneti öğrendikleri zaman (şimdiye kadar neler olup bittiği konusunda bir sükûnet hâkimdi), adalet kavramına sıkı sıkıya bağlı ve adaletin hâkim olmasını isteyen biri olarak, bu alçaklıklara bir dur diyeceğinden, Rabbimizin kendisine bahşettiği Yeni Dünya'da yönetim şeklini değiştireceğinden ve bunları Katolik Kilisesi'nin ve kendi kraliyetinin selameti için yapacağından ümitliyim.

Yukarıdakiler yazıldıktan sonra, Kasım 1942'deki Barselona ziyaretleri sırasında majesteleri tarafından düzenlenen çok sayıda kanun ve ferman kraliyet onayından geçti ve bir sonraki yıl Madrid'de yayımlandı. En iyi şekilde hazırlanan bu kanunlar, kötülüğün, Yaratıcımıza ve insanlığa karşı işlenen, bir medeniyetin çöküşüne sebep olan ve dünyanın sonunun geldiğinin habercisi sayılabilen suçların bütünüyle ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Majesteleri söz konusu fermanları, bilge kişilerle yaptığı uzun istişarelerden ve Valladolid'deki tartışmalardan sonra hazırladı. Fermanlar sadece ilahiyat konusunda uzman kişiler tarafından değil, rüşvet çarkına bulaşmamış Hristiyanlar tarafından da yazılı olarak onaylandı. Yeni Dünya'daki otoriteler altlarında görevli kişilerin yaptıklarıyla yeterince

kirlenmiş durumdadır. Bu otoritelerin temsilcilerinin bölgenin tahrip edilmesine neden seslerini çıkarmadıklarını anlatmak uzun sürer. Kanunlar yürürlüğe girdiği sırada, İspanyol mahkemesindeki yetkililer, Yeni Dünya'nın başına bela olan maceraperestliğin ve zorbalığın arkasındaki ana güçtü. Çünkü bunlar fırsatçılığa, sömürüye ve zorbalığa açılan kapıların kendi yüzlerine kapandığını düşünüyorlardı. Çoğunun elinde, hazırlanıp Yeni Dünya'nın muhtelif bölgelerine gönderilen yeni kanunların nüshaları vardı. Bu yetkililerin bölgedeki temsilcileri (bunlara verilen talimatların içeriği, yağma, sömürü ve tahribattan ibaretti ve yaptıkları faaliyetler düzenli olarak denetimden geçmiyor, bu görevliler de şeytana yaraşır bir curcuna içinde eğlenmeye devam ediyorlardı) gönderilen yeni nüshaları inceleyip çıkan yeni kanunlarda neler olduğunu görmüşlerdi. Sürekli beraber hareket ettikleri İspanya'daki suç ortakları da, yeni düzenlemelere uymak zorunda olduklarını onlara bildirmişlerdi. Yeni kanunları yürürlüğe koymakla görevli temiz ve yozlaşmamış yetkililer bölgeye gittikleri zaman, söz konusu temsilciler yeni şartlara açıkça karşı çıktılar ve bunların kendilerini toplumdışı bir konuma getireceğini kabul ederek, özellikle Peru'da gerçek kanun kaçakları gibi davranmaya, yaptıklarında sınır tanımamaya ve insanlara acımadan zulmetmeye başladılar. Şimdi 1546 yılında Peru her gün daha öncekilerle mukayese edilmeyecek derecede tüyler ürpertici zorbalıklara sahne olmaktadır. Sonuçta hem Yeni Dünya'da hem de dünyanın başka yerlerinde bütün yerli nüfus ortadan kaldırıldı; krallıklar boşaltıldı. Ancak bu caniler Rabbimizden layığını bularak birbirlerine düştüler. (Kraliyetin kanunî temsilcileri bunlara karşı hiç etkili olamadılar.) Çoğu, suç ortakları tarafından öldürüldü. İspanya kralına karşı başlattıkları alenî ayaklanmanın ardından Yeni Dünya'nın pek çok bölgesindeki diğer İspanyollar da kuralları hiçe sayarak, zorbalık yaparak kendi anladıkları şekilde adalet sağlamaya çalıştılar. Bunlar elde ettikleri konumdan ve suç işleyerek kazandıkları servetten vazgeçmek istemiyorlardı. Yanlarına alıp daimî köle yaptıkları yerlileri de bırakmaya niyetleri yoktu. Şimdi kılıçlarını kınlarına yerleştirdiler, yerlileri eskisi gibi gördükleri yerde hemen öldürmüyorlar. Artık onları yavaş yavaş öldürmeyi ve hak etmedikleri sıkıntılara maruz bırakmayı alışkanlık haline getirdiler. İspanya kralı ise şimdiye kadar bu haksızlıklara son vermek için yeteri derecede gücünü göstermedi. Çünkü Yeni Dünya'ya giden genç veya yaşlı herkes, alenen veya gizli bir şekilde servet avcılığı yapıyor. Fakat bunlardan daha kötüleri de var. Bütün bu serveti elde etmek için yerli halkın hayatına

kastediyorlar. Krala hizmet ediyorlarmış gibi görünerek aslında kendi çıkarlarını gözetmeleri, sadece İspanyol menfaatlerine zarar vermiyor, aynı zamanda manevî değerlerimizi ve kralın adını da lekeliyor.

[1] Belirli türde geleneksel danslar için yerlilerin kullandığı kelime.

[2] Mira Nero de Tarpeya, a Roma cómo se ardía
gritos dan niños y viejos, y él de nada se dolía.

[3] İspanya Kraliyeti Adalet Divanı. İlk olarak 15. yüzyılın ortalarında Kastil’de kurulmuş bulunan bu mahkemenin Yeni Dünya’da yetkili olan daireleri, İspanya’dakiyle kıyaslanamayacak derecede otoriter bir yapıya sahipti.

[4] İmparator V. Charles, sezar unvanıyla anılırdı.